

Вуковарски дневник

Буковарски дневник

Горан Иванковић

**Пета књига Мојсијева, глава
трећа, стих шести:**

*И раскојамо их као шћо учинисмо
Сиону, цару есевонском, ѿбивши ѿ
свим месћима и људе и жене и децу.*

*Посвећено мојој мајци
Крисћини Иванковић*

Нови Сад, средина септембра деведесет прве.

Будим се већ треће или четврто јутро са утрнула три прста на десној руци, три прста са којима се Срби православци крсте. Мислио сам да је то Божји знак. Недељама сам у дилеми шта да радим. Мобилишу Новосађане. Шаљу их у Хрватску на бојишта, а ја Србин из Хрватске, из Вуковара, града у којем се воде борбе и који је најактуелнији град другог телевизијског дневника, овде, у Новом Саду, животарим и ишчекујем да се нешто деси и коначно све заврши.

Касарна је блокирана. Касарна је деблокирана. Сваки час се очекује предаја зенги* и муповаца** и ослобођење града. Неки Станковић, дописник из Вуковара, шаље невероватне информације и нико, ко је стварно из Вуковара и познаје град, не може да схвати где се стварно налази линија фронта.

Мени су родитељи и баба у Вуковару и немам никаквих информација о њима. Да ли су уопште живи? Брат мој живи код мене, у изнајмљеном стану. Малолетан је

---

* Збор Народне Гарде – Хрватска паравојна формација, скраћено ЗНГ, чији су чланови су названи зенге по скраћеници

** Министарство унутрашњих послова Хрватске, МУП, чланови названи муповци

и мораће да причека, још ни редован војни рок одслужио није.

Мени та три утрнула прста дају сигнал, лако препознатљив, свако јутро. Упућују ме на моју савест, мој патриотизам, јуначку традицију горштака. Зар није деда моје покојне бабе Зорке, јунаштом, секући турске главе, заслужио титулу сердара? А ја се овде излежавам док неки други Срби моју битку бију, у мом граду.

Одлука је донесена. Одох да се пријавим у добровољце, ако већ регуларна војска не жели да ме мобилише и упути за Вуковар.

Какво разочарење сам доживео у касарни када ми је речено да се јавим на мобилизацијско место у Винковцима иако се ја као Србин нисам могао тамо јавити. Нисам могао да верујем какве су неодговорне особе радиле као старешине у касарни. Војни систем, Армија, распадала се и напосто није имала одговор на национални проблем који се појавио. Југославија се распадала, јер није имао ко да је одржи као целину. Као увек у нашој крвавој историји, кад умре цар „мишеви“ почну коло да воде. „И после Тита – Тито“, нажалост, није важило.

Није било никог способног да преузме кормило брода који је тонуо. Покојни Маршал је уклонио са власти све што је било способно да влада. Остали су само неспособни увлакачи и улизице који су са федералног нивоа служили локалне моћнике.

У таквој ситуацији мени није преостало ништа друго него да будем добровољац, тамо где ми је дужност налагала да будем и где ме је моја заклетва обавезивала.

Објаснио сам својој будућој жени, са којом сам до тада живео невенчано, неопходност да се пријавим у добро-

вољце. Њен брат Драган је студирао у Новом Саду и одлучио је да заједно са мном приступи добровољцима. Канцеларија за пријем добровољаца је била у улици Краљевића Марка и није било никаквих проблема око нашег пријема. Објаснили смо да смо из Вуковара и да осећамо обавезу према нашој отаџбини и заклетви коју смо у војсци положили да се пријавимо и ставимо војсци на располагање. Дали су нам неке картоне са знаком црвеног крста. На њима је писало да смо српски добровољци и да треба да се јавимо команди у Шиду због распореда. Речено нам је да те карте покажемо шоферу аутобуса и да ћемо бити бесплатно превезени до Шида. Још су нам рекли да те карте важе за аутобус који полази следећег дана, у два сата после подне.

Били смо задовољни. Имали смо довољно времена да се опростимо од познаника и најмилијих.

Сутрадан, док смо улазили у полупразан аутобус, шофер нас је уплашено упитао:

Момци, да ли ви то за Шид идете?

Да ли је то проблем? – упитао сам, мислећи да наше карте српских добровољаца не одговарају.

Ваше карте су проблем.

А шта је проблем са нашим картама?

Мени оне нису проблематичне, али у Илоку наоружани муповци улазе у аутобус и прегледају карте. Биће проблема са њима, сигурно.

Зар овај аутобус иде преко Илока за Шид?

И даље возимо ову линију преко Илока, али онај у пет иде сремском страном и не залази у Хрватску. Боље да идете са тим аутобусом.

Али, карте су нам за два сата.

Не брините, примиће вас возач и без карте, ако сте добровољци.

Хвала ти пуно, мајсторе! Животе си нам спасио. Нисмо знали да овај иде преко Илока.

Са аутобусом у пет није било никаквих проблема. Шофер је прихватио наше карте као да су биле штампане баш за пет сати. У Шиду смо били између пола девет и девет и одмах кренули до команде ТО где смо се требали наћи са капетаном Милентијевићем, чија је дужност била даља брига о нама. Команда ТО је била поред поште и лако смо је пронашли. Стражар нас је оставио да чекамо напољу док се није појавио дежурни да нас одведе до капетана Милентијевића.

Обрадовао сам се кад сам препознао мог старог пријатеља из студентског дома, Петра Милентијевића, у униформи капетана. Коначно је ситуација почела да поприма облик какав је по мом виђењу и схватању требала да има. Петар нам је показао где ћемо спавати ту ноћ и објаснио где ћемо сутра задужити униформе и оружје. Наредио нам је да се након тога вратимо назад ради даљег распореда.

Кад смо се сутра вратили код њега, он је за брата од моје жене већ имао спремно место везисте. Момак је био везиста у војсци коју је недавно одслужио. Мени је рекао да чекам у команди док не нађу за мене везу и превоз до Вуковара. После ме питао, ако могу, да држим стражу испред просторије за састанке. Имали су важан састанак и требао је неко одговоран да држи стражу. Никога се није смело пустити унутра док траје састанак. Ја сам наравно прихватио, јер сам то схватио као наређење.

Десетак минута касније, након што је састанак почео, у предсобљу се појавио мајор гардијске бригаде из Београда. Био је у пуној борбеној готовости, у панциру, маскирној униформи и шлему, наоружан аутоматском пушком и жељом да уђе у просторију где се одвијао састанак.

Ја сам официр гардијске бригаде и унутра чекају на мој долазак.

Жао ми је, господине мајоре, али ја имам строго наређење да никога не пуштам унутра.

Војниче, они унутра чекају на мене. Уђи унутра и питај их.

Жао ми је, господине мајоре, али наређење је јасно. Нико не може унутра док се састанак на заврши. Да ли они вас чекају или не, није мој проблем.

Знаш ли ти, војниче, ко сам ја?

Наравно да знам, господине мајоре. Ви сте мајор Кавалић, али то не значи да ћу да вас пустим унутра.

Збунио се, није очекивао да знам ко је он. Ја сам служио војску на Авали, у гарнизону гарде, где је војна полиција имала обуку. Он је био командир треће чете. Ја сам био у четвртој чети и уопште нисам патио што нисам у његовој чети. Ни тад га нисам волео, иако нисам са њим имао ништа. Осећао сам неку одбојност према њему. После се показало да „нема живаца“ за рат. „Пускао“ је у Негославцима, па се вратио у Београд на лечење. Шта ћеш, а ја сам био убеђен да моторизована гардијска бригада из Београда има најбоље и најквалитетније офицере у читавој старој Југи.

Тад се Петар појавио на вратима и почео извињава-ти мајору због неспоразума. Рекао је мени да пустим

* Локални израз за нервно растројство.

мајора унутра и да наставим са стражом док се састанак не заврши, да више никога не очекују и да никог више не пуштам унутра. Био сам љут као рис.

Након што се састанак завршио, касно у ноћ, и кад се сви разишли, Петар ме позвао на разговор.

Горане, поставићу ти неколико питања, врло битних, и јако је важно да одговориш искрено.

Добро – одговорио сам, осећајући да следи нешто врло незгодно по мене.

Ти си служио војску као војни полицајац у гардијској бригади?

Јесам.

Ти одатле вероватно познајеш мајора?

Да, он је тад био капетан.

Гардијска бригада има задатак да ослободи Вуковар. Требају јој водичи који познају град, а којима војска може веровати. Могу ли се они поуздати у тебе?

Наравно да могу.

Одлично, њима треба специјалан водич за специјалну акцију.

Тад је Петар направио кратку паузу, значајно ме гледајући у очи. Давао ми је до знања како нешто специјално има на уму и како се нешто специјално очекује од мене.

Имаш ли храбрости за то?

Откуд знам, каква је акција у питању и ко је изводи?

Гардијска ће извршити напад из правца Негославаца. Једна ће се група специјалаца ноћу пребацити преко Дунава са бачке стране и фингирати напад на хотел, привлачећи на себе главнину хрватске одбране, и омогућити тако лакши продор главнини снага из правца

Негославаца. Имаш ли храбрости да будеш водич тим специјалцима?

Знао је Петар мене одлично. Зато је упорно потенцирао питање храбрости, знајући да не могу, због властитог поноса, да одбијем. Одбијање би значило кукавичлук који ја нисам желео себи да приуштим. Ипак сам био српски добровољац. Било је то питање части.

Па не знам, ваљда нећу морати да роним, а опет, специјаци су то. Пазиће они на мене. Пристајем.

Одлично, сутра ћеш бити пребачен на једну економију ради обуке са још неколико наших. Нико не говори о овом разговору. Напад је војна тајна. Разумеш?

Ма, нема проблема. Наравно да разумем.

Све сам разумео али ми није било право. Што баш ја да предводим специјалце? Сад сам већ почео да мрзим тог мајора. Мора да је његова идеја пребацивање специјалаца преко Дунава ноћу и фингирање глупог напада. Па где ћемо да побегнемо ако напад не успе? А шта ако из неког разлога не крене напад из Негославаца и ми се суочимо са комплетном хрватском одбраном. Мене живог ухватити неће. Са таквим црним мислима сам отишао на спавање.

Сутрадан нас је у свој састав прихватила јединица војне полиције из састава гардијске бригаде из Београда. Јединица је била привремено стационирана на једној економији у околини Шида. Нас шест добровољаца смо требали проћи муњевиту обуку како би били способни помоћи регуларној војсци у сналажењу по Вуковару. Војска је од ТО тражила територијалце са ратним искуством да им буду водичи, али су добили нас без искуства. Двојица чак нису ни била из Вуковара.

У средишту економије је била зграда на два спрата, са неколико великих просторија које смо користили као спаваоне и као објекат за обуку. Устали смо у пет и тридесет, те обавили све јутарње радње као да служимо редован војни рок. Ја сам једино одбио јутарње трчање, знао сам да у супротном нећу имати снаге за обуку. Нико није правио питање око тога.

Након доручка почели смо са обуком. Учили смо кретање кроз шуму. Пребацивали смо се по групама од дрвета до дрвета. Све је ишло глатко, према плану, док нисам муњевито залегао поред једног дрвета и суочио се са поприличном количином људског измета. Срећом нисам залегао у говно. Моментално сам устао и констатовао да је за мене тај део обуке завршен. Колико ја знам

у Вуковару нема шума нити густо пошумљених паркова, тако да нисам видео никакву сврху икакве обуке у шуми.

На моје изненађење прешли смо на следећи део обуке. Учили смо тиху ликвидацију стражара. Поставили смо стражара да чува зграду, односно улаз у зграду. Ми смо подељени у групе учили како да му се прикрадемо и како да га ликвидирамо без буке. Наравно ликвидација је требала да буде извршена ножем. Ту се повела дискусија о томе где је најбоље и најефикасније убости стражара. Трбало му се пришуњати са леђа и шаком леве руке му прекрити уста, а десном га убости у пределу бубрега. Рез преко врата је био ризикантан, јер је постојала могућност да се стражар одбрани обема рукама. Убод у срце је ризикантан, јер је нож морао проћи између ребара. Постојала је могућност да се погоди у ребро и да шанса стражару на одбрану. Поента је била у успешном извршавању задатка који није био убиство стражара већ тиха елиминација препреке.

Убод у бубрег тренутно жртву паралише од бола, тако да нема снаге ни да викне. Зато је тај систем био најпозданији.

Ја сам наравно, по устаљеном обичају, у складу са властитим менталитетом, изнео примедбе и предлоге за које сам и сам знао да су бесмислени. Волео сам да провоцирам старешине, што ми је била заоставштина из времена док сам служио регуларни војни рок.

Могу ли да поставим једно питање?

Упитао сам водника који је био надлежан за тај део обуке и групу у којој сам се ја налазио.

Наравно, је ли нешто нејасно?

Ма све је јасно, али ја имам проблем да употребим хладно оружје, ја у животу нисам никога ножем повре-

дио. Нисам чак ни пиле заклао или неку другу животињу. Језа ме је хватала сваки пут кад сам се случајно посекао. Ја једноставно не могу нож да користим као оружје.

Водник је гледао у мене и размишљао. Шта да ми одговори? Додао сам, озбиљним тоном, глумећи забринутост:

Знате, мени не би био проблем да се пришуњам и стражара убијем из пиштоља са пригушивачем. Самострелом или неким сличним оружјем које убија са дистанце.

Ја никако не могу користити нож.

Сад се већ и водник прибрао.

Не, овај део обуке служи да вас научи како да примењујете најефикасније оружје које имате у свом свакодневном наоружању. Ви се не обучавате да будете јединица за ликвидирање стражара. Ја вам показујем како да се снађете у наметнутој ситуацији која тражи да се стражар нечујно елиминише. Дакле, од оружја имаш пушку и нож. У тој ситуацији требаш да користиш нож.

Након краће станке је додао.

И добро је да си нам рекао за твој проблем са коришћењем ножа. Наћи ћемо неког другог ко је вичнији ножу.

Затим се обратио свима у групи:

Слушајте, ако неко има икакав ментални проблем или неки други вид проблема, да пуца на непријатеља или да се бори, најбоље је да одмах каже, а не да се тога сети за време акције.

Тиме смо и завршили тај део обуке за тај дан. Било је време ручку. После нас је чекао други део узалудне обуке. За ручак је био војнички пасуљ. Ми, добровољци, били смо задовољни. Чорбаст пасуљ из казана одавно

нисмо јели. Остатак регуларне војске баш и није био одушевљен. Реално гледано пасуљ је био изврстан, није био раскуван, а и сваком је допало по парче меса. Хлеб је истина био мало старији, али није био бајат.

Како сам ја само волео војничку храну. Некако сам се витешки осећао. Уз ту храну, у мени је прорадила крв предака и осетио сам национални понос. Подсвесно у мени су прорадила сећања на прочитана и слушана јунаштва предака. Почео сам размишљати о Цару Душану и шта би било да није прерано умро. Да није наводно отрован од стране свештенства. Ако је и био отрован, мора да је отрован по налогу папе, мислио сам ја, јер се прогласио царем мимо његове воље.

Да си, Душане, поживео још десетак година, Србија би сад била до Босфора, а Грци би били јужни Срби. Турци никад не би примилисали Европи, и само небо зна колика би Србија тад била.

Од оца сам сазнао о мојој фамилији, односно како нам је настало презиме. Четворица браће, негде после Косовске битке, напустили су Никшић из непознатог разлога. Један од браће се населио у Брани До, село између Требиња и Билеће, и основао нову породицу. Његови су наследници, по његовом имену Иванко, узели презиме Иванковић. Славу Светог Јоакима и Ану смо задржали и нисмо је мењали.

После сам пронашао да нам је прапредак био Бан Угрин, оснивач града Никшића. Угриновићи, који славе Светог Јоакима и Ану, наши су прапреци и настали смо од њих.

По покојној баби Зорки имао сам сердарску крв. Она је била унука сердара Стојана Стијачића који је сердар-

ство заслужио мачем у борбама за ослобођење Херцеговине од Турака.

Сетих се шта ми је мајка говорила кад бих као дете неку свињарију направио, а био сам им веома склон, да имам пасју нарав на оца и колац у стомаку. Мислим да ни сама није била свесна истине коју би изрекла, а засигурно није знала колико сам ја био на то поносан. Та „пасја нарав“ на коју сам био поносан ме је много пута у разне невоље увалила. Ја је нисам могао контролисати и нисам могао ни да претпоставим шта ћу да урадим првих тридесет секунди кад планем. Нешто се у мени толико разгори. Чудна енергија ме обузме. Бес узаври и једини циљ ми постане да што више зла нанесем томе против кога планем.

Људи су ми рекли како изгледам страшно у тим моментима, да из мене исијава нешто што другима уноси страх кад ме виде таквог. Ја сам био поносан на себе и осећао задовољство, јер ме се људи плаше.

Напади беса су били непредвидиви. Једини симптом који је одавао да напад надолази било грчење мишића на листу леве ноге. Обузимао ме неки чудан духовни мир који је препуштао бесу команду над телом и релаксирао ме комплетног. Увек сам се после „беснила“ осећао добро, опуштено и релаксирано.

Признавао ауторитет нисам ником живом, нити сам се извињавао иком. То је био тај „колац у стомаку“ који је моја мајка помињала. Јадна моја мајка, живот је провела са мужем „пасје нарави“ и два сина исте такве „пасје нарави“. Можда би било много лепше рећи да смо били плаховити, али то не би било довољно и не би нас описало довољно добро, онима који нас не познају.

Опет, иако свестан своје нарави, никад нисам био на-силник. Никад нисам нападао први. Трудио сам се да у борбу улазим са равноправним противницима и никако не против очигледно слабијих. Чак се може рећи како су слабији имали ту привилегију да ме вербално провоцирају и задиркују. Мој је мото био да се борим наметнутим методама и оружјем. Ако су речи биле метод борбе, ја сам се тад речима и борио. А мој отац тек, хирург, доктор наука, ни Љутица Богдан му не би на мегдан изашао кад се он разбесни, кад „посиви“ од муке и беса.

Сећам се добро, као да је јуче било, био сам тад у другом разреду средње школе. Моја га је разредна позвала на разговор поводом неких мојих догодовштина, које баш нису биле у складу са школском дисциплином тих дана. Након разговора са мојом разредном изашао је из зборнице и упутио се ходником школе напоље, на свеж ваздух, па аутом кући. Био је обучен у неко сиво одело, а лице му је попримило боју одела као у камелеона. На ходнику је прошао поред мене, а да ме није ни приметио. Ћутао сам препаднут. Нисам смео да му се јавим. Живео сам у нади да ће га бес временом попустити. Претпостављао сам да ће узети неку таблету за смирење.

Тад ми није падало на памет како сам баш на такву нарав поносан. Како баш таква нарав и мене краси. То је та устаничка, бунтовничка или револуционарна одлика одабраних да буду вође, нарав која не познаје ауторитет, ако се тај ауторитет задивљујућим особинама не наметне. Мислим да се та нарав само генима међу одабранима преноси.

Са друге стране, многи ми нису веровали да сам у рат отишао, јер сам осећао обавезу према својим пре-

цима. Не само родитељима, дедовима, прадедовима већ према свима до Бана Угринa, а можда и даље. Чинио сам све у својој моћи да добијем орден.

У машти сам видео себе где се враћам из рата са орденом на прсима и како водим разговор са покојним стрицем Богданом којег сам од миља сердаром звао. Нажалост никакав орден нисам добио. Сви су ме тешили како је најбитније да је жива глава на раменима. Нису схватили колико су ме тиме нервирали. Мене тада жива глава без ордена није интересовала. Маштао сам да као Сава Ковачевић скочим на непријатељски тенк. Пребацитим ћебе преко њега да они унутра не виде око себе. Отворим поклопац и побијем непријатеље унутар тенка, ако неће да се предају. Размишљао сам, шта ћу ја унуцима рећи кад ме питају :

А зашто си се ти, деда, борио?

За част и образ Иванковића, за српство и православље.

И шта си тиме добио, деда?

Ништа.

Па ваљда си, деда, такав и борац био. Знаш, деда, ми смо у школи учили да се за храброст добије орден. Имаш ли ти какав орден?

Мој деда Саво Бијелић, отац моје мајке, добио је медаљу за храброст за учешће у Другом светском рату. Ја сам био веома поносан на њега. Он сам није придавао томе пуно значаја, јер су га партизани 1944. мобилисали и натерали у рат. Тврдио је како су га чували боље него команданта, као кап воде на длану. Једини је у том крају знао поправљати телефоне. Партизанима је био веома драгоцен. Нема везе, он је добио медаљу. Нико

те не пита шта си ти урадио да добијеш орден, гледа се само имаш ли ти плех на грудима или немаш.

Након паузе за ручак, почели смо други део обуке. Мени је то постало смешно. Учили су нас одбрану од ножа. Протествовао сам, али узалуд. Тврдио сам, како су муповци и зенге солидно наоружани ватреним оружјем и да нас неће нападати ножевима. На моју радост обука је трајала само неколико дана.

Те вечери су регуларни припадници јединице војне полиције добили узбуну и напустили су објекат у нама непознатом правцу. Оставили су нам једног водника чији је задатак био да доврши започету обуку и максимално нас усаврши, колико је могуће у том кратком року. Нама ништа није било јасно. Објашњење водника није деловало убедљиво. Наводно је јединица морала отићи назад у Београд да помогне и обезбеди долазак комплетне гардијске моторизоване бригаде у Шид, па одагле за Вуковар.

О каквој се заблуди радило сазнали смо након два дана кад се јединица вратила из Београда. Поједини војници су нам причали како су те ноћи, кад су отишли, у Београду учествовали у пучу. Похапсили су педесетак генерала и високих политичара. Слободан Милошевић се лично састао са пуковником Милетом Мркшићем, командантом гардијске бригаде и договорио са њим о будућем ослобођењу Вуковара и деблокади касарни у Вуковару.

То смо поверовали, јер је постојала некаква логика.

Поставили су Слободана Милошевића на пиједестал лидера Срба, на место где сам ја прижељкивао да се он постави. Био сам монархиста по убеђењу, али то није значило да се на престо морају вратити Карађорђевићи,

већ да Србијом треба да влада краљ. Србија треба да буде уређена као парламентарна монархија. Нисам видео сметње у крунисању Слободана Милошевића за краља Србије.

Ја сам имао визију српских земаља са Краљевином Србијом као лидером тог неког замишљеног Савеза Свесрпских Земаља. Ту је, поред Краљевине Србије, у савез улазила Македонија као независна или као јужна српска покрајина. Затим Херцеговина која би поред српског дела Херцеговине у свом саставу имала и Стару Херцеговину. Црна Гора, или боље речено оно што би остало од ње након отцепљења Старе Херцеговине. Славонија, Барања и Западни Срем би били припојени Краљевини Србији, а Книнска Крајина и Босанска Крајина би чиниле исто део Савеза.

Пошто нисам политичар то је била само једна испразна идеја која је остала потпуно неразвијена. Наравно уз такво размишљање апсолутизам Слободана Милошевића је деловао не као апсолутизам већ као чврста рука неопходна Србији ради њеног препорода и реорганизације. Нисам видео Милошевића као лидера Србије, већ као вођу свих Срба. Био сам убеђен да он доноси препород свим Србима, да је он носилац идеје „Сви Срби у једној држави“, наравно у Великој Србији.

Нисам могао да верујем да Запад може подржати комунистичку организацију граница, такозване авнојевске границе. Тад још нисам знао колико је политика „Запада“ превртљива, подла и покварена. Због свега тога, мене је одушевила чињеница да је Слободан Милошевић коначно преузео комплетну власт у своје руке. Сад нас нема више ко издати.

Наређење је било јасно. Морали смо бити спремни сутра ујутро за покрет. Читава гардијска бригада је сутра ишла за Вуковар, односно за Негославце. Колико сам схватио, ишло се рутом Шид-Товарник-Бановци-Берак-Негославци. Сва места су била под српском контролом, али између места није било ничије контроле, није било никаквог обезбеђења пута. Постојала је бојазан од бочног напада на бригаду у покрету. Времена није било да се обезбеде бокови, односно читав пут од Товарника до Негославаца.

Кренули смо изјутра рано. Чета војне полиције којој сам припадао предводила је бригаду. Били смо распоређени по пинцгауерима.* У сваки пинцгауер је смештено десет војника. Возач и старешина седели су напред, а осам војника назад, са комплетном ратном опремом. Негде код Бановаца неко је припуцао на колону. Колона је стала, а ми смо поискакали из возила и распоредили се по јарку, са леве стране пута. Неколико стотина метара лево од цесте видела се кућица за коју смо претпостављали да је место где је боравио скретничар железнице која је пролазила туда. Одмах иза пруге видео се шумарак у који су вероватно побегли они који су пуцали на колону. Неколико специјалаца из првог вода је, наоружано снајперским пушкама, отишло тамо да провери о чему се ради. Друга група специјалаца је отишла у кукурузе са десне стране пута како би проверили ситуацију и спречили могућност изненадног напада из кукуруза. Након отприлике пола сата установљена је безбедна ситуација. Непријатељ је побегао и одлучено је да колона настави покрет договореном рутом.

---

* Војно теренско возило са 4 или 6 погонских точкова.

У наставку пута све је текло по предвиђеном плану, те смо у Негославце стигли са минималним закашњењем. Смештај у селу је био унапред предвиђен, тако да је чета у којој сам боравио отишла директно на одређиште. Добили смо на коришћење кућу са огромним двориштем и пропратним зградама карактеристичним за сеоско имање. У кући нико није живео, тако да ми нисмо имали проблем да се сместимо. Истина, било је мало претесно и ја сам добио дозволу да питам неке пријатеље из села да ли могу примити једно одељење војника на спавање. Тако је једно одељење, у којем сам и ја био, премештено у кућу мог школског друга. Предсобље у његовој кући је било огромно и одељење се ту сместило. Причало се о вероватноћи да сутра кренемо у деблокаду касарне. Није постојао никакав разлог за чекање.

Водник нас је пробудио пре поноћи. У тишини смо се спремали, пошто смо сви знали где идемо. Јуче је капетан обавио са нама разговор и објаснио нам план напада на Вуковар. Наш главни циљ је био деблокада касарне. Сви су војници појединачно питани могу ли ићи и имају ли икаквих сметњи да учествују у акцији деблокирања касарне. Само неколицина је одбила да иде.

Морал је био на завидној висини, а млади војници су желели помоћи сабраћи, војницима у блокираној касарни.

План је био да се из Негославаца под окриљем ноћи пришуњамо и искористимо фактор изненађења ради разбијања блокаде. План је звучао добро, али је у суштини био катастрофалан. Пола гардијске бригаде је требало пешке, под пуном ратном опремом, да пређе неких шест до седам километара и непримећено ушета у град.

Мени се та идеја уопште није свиђала, али ме нико није питао за мишљење. Мало ме је жуљала лева чизма и очекивао сам кржаве жуљеве после немиле шетње. Ипак то ме није толико мучило колико неке друге дилеме моралне природе. Шта ако налетим на позната лица из Вуковара и будем приморан да пуцам на њих, пуцам да би их убио? Није постојала дилема о ратној нужности пуцања, ради спасавања властитог живота, већ ди-

лема у начину на који сам дошао у рат. Ја нисам мобилисан, ја сам добровољно дошао, била је то моја воља. Прича о поштовању заклетве је била само добродошао параван. Шта ако су моји патриотски пориви и осећаји породичне традиционалне обавезе погрешни, ако су противни Божјој вољи.

Опет, зар није Бог заштитио Каина након што је овај убио Авеља, брата рођеног? Истина, Каин је проклет, али га је Бог узео под своју заштиту и ставио знак на њега. Седмоструко проклетство је следовало оном ко убије Каина. Тад сам схватио да је и злочин, према Богу, релативан. Не постоји добро и зло према људима већ само добро и зло према Богу. Каин је убио Авеља из љубоморе, јер је Бог занемарио Каинове жртве паљенице и прихватио само Авељеве. Љубав Каинова према Богу је била толика да је и рођеног брата у љубомори убио. А Ламех је још бољи пример. Он је убио човека јер га је ранио, а дете јер га је ударило и тад је устврдио женама својим да ако ће Каин бити освећен седам пута онда ће он Ламех бити освећен седамдесет и седам пута. Дакле, ако си на страни Бога, убијање се не узима као неки смртни грех. Нисмо ми Срби и Хрвати измислили братоубилачки рат, он вуче порекло још од Каина а победник рата бива проклет, али заштићен од Бога. Каква заврзлама.

Једноставно речено, у братоубилачком рату свака страна је Богу драга, небитно шта уради. Хрватима је лако, они су католици. Њихов бискуп њима на крају све опрости и они су мирни. Шта ми Срби да радимо? Ми морамо сами себи да праштамо, јер нисам приметио да ми имамо неког бискупа да нам грехе прашта. Ми се јадни надамо да ће Бог да нам опрости. Да ли ће? То је

већ сасвим нешто друго, зависи од савести сваког Србина појединачно. Савест је та која нама Србима суди. Докле год поступама по савести својој, ја не могу погрешити, напосто је мени моја савест Божја воља. Значи о Бога се могу огрешити само ако поступим против властите савести.

Размишљања ми прекину војник који је корачао поред мене.

Шта мислиш, да ли нас чекају?

Ко да ли нас чека? – био сам изненађен питањем.

Па зенге или муповци?

Ма, нико не зна да долазимо.

Нисам сигуран. Три радио станице су нашли у селу. Ко зна колико их још има за које ни не знамо.

Дај шта причаш! Негославци су чисто српско село. Тешко ћеш негде наћи веће патриоте од Негославчана. У осталом, скоро смо стигли, па ћемо се сами уверити.

Прилазили смо првим кућама и добили смо наређење да станемо и чекамо. Са десне стране нам је била винарија. Један вод је упућен у винарију, а ми смо чекали. Нисмо знали да територијалци држе под контролом винарију, а територијалци нису знали да ми долазимо. Богу хвала па се нисмо побили међусобно. Онда сам објаснио војнику до мене:

Ето, видиш да сам био у праву. Па ни наши не знају да ми долазимо.

Проблем је био много већи, а ја нисам био свестан колико велику истину сам рекао тад. Неколико година ће проћи док не схватим у каквом је расулу била југословенска армија. Чак ни високи официри те исте армије то нису схватили. Ту су били Митровачки корпус, Новосадски корпус, Гардијска бригада из Београда, па Ваљев-

чани који су припадали Ваљевском корпусу. Сви су они имали своје неке команде и под њима локалне територијалце, резервисте, добровољце и ко зна какве још јединице. Постојала је команда у Шиду, која је координирала и управљала територијалцима. Исти ти територијалци су можда знали за ту команду, а можда и нису.

Можда треба напоменути да се тад у сваком селу формирала нова власт. Из тог војног расула морало се формирати нешто што ће ту војску у расулу заменити и политички објединити у неком просрпском циљу. Нажалост ни тај распад југословенске војске није Србима отворио очи да би одмах тежили српској држави. Срби су и даље бранили неку Југославију и трошили животну енергију српства на брањење нечега у шта, сем Срба, нико више веровао није.

Сећам се чувене реченице из тог времена: „Само да у Босни не пукне!“ Босна је била последњи бастион смисла Југославије. Босна је била Југославија у малом. Срби су се спремали да бране Југославију у Босни, уместо да бране Србију где год Срби живе. Тако су Срби одједном постали агресори уместо да се бране од агресора. Наши су политичари предвођени задњом легендом комунистичке ере, другом Слободаном Милошевићем, који је храбро устврдио да Србе нико не сме да бије, али није успео да забрани НАТО-у да Србију немилосрдно два месеца бомбардује.

Кренули смо опрезно напред, пребацајући се по групама од куће до куће. Нисам имао представе колико је могло бити сати, сем да је свануло. Кроз јединицу је прострујало питање, има ли ко из Вуковара? Ја сам се јавио, па су ме упутили две куће напред, где је у дворишту ле-

жао везан један мој познаник из Вуковара. Чували су га тројица војника и један резервиста.

Знаш ли га?

Знам.

Шта је по националности?

Немам појма.

Тад је са земље, мој везани пријатељ, почео да нам помиње мајку, па оца, па све остало што један Србин може да вам помене у деликатној ситуацији, а пијан да пијанији не може да буде. Пробао сам да га уразумим, да ми објасни којој јединици припада, али он није желео да сарађује ни са ким. Тражио је да га пустимо кући његовој по оружје, па да онда расправимо ко којој јединици припада. На себи је имао неку чудну маскирну униформу која је мени деловала као ишприцана од неког молера почетника. Одлучено је да га оставимо везаног док га неко од територијалаца не препозна и не одгонетне којој војсци припада. Тад смо чули тенкове како долазе. Од наше тихе акције није било ништа. Речено нам је да се припремимо за подршку тенковима.

Прво одељење је ишло левом страном улице упоредо са тенком, а друго одељење са десне стране. Ишли смо улицом Сајмиште док нисмо стигли до уличице која се одвајала десно од Сајмишта и пролазила поред улаза у касарну. Тенкови су одједном убрзали онемогућивши нас у праћењу и оставили нас. Пребацили смо се испред касарне очекујући даља наређења. Затекли смо ту паркирана два стара тенка, модели Т-54, ако се не варама. Војници из посада тих тенкова нису реаговали на наше присуство, као да нас уопште није било. Водник је нашем одељењу наредио да се пребаци на другу страну улице како не би сви били груписани на једном месту.

Било је то прво здраворазумско наређење тог дана и оправдано са војног гледишта. Одмах након извршења наређења, показала се оправданост наредбе у пуном светлу.

Почео је минобацачки напад на касарну. Тукли су нас гранатама 60 и 82 милиметра. На нашу срећу зенге и муповци нису имали артиљеријског оруђа већег калибра. Изненађење је било комплетно. Наша чета је била напросто паралисана. Више од пола старешинског кадра је тим артиљеријским нападом избачен из строја. Капетан нам је први рањен, за њим водник, а остале нисам видео кад су израњавани.

Моје одељење се из канала поред улице, по групама, пребацило у суседну кућу где смо осећали заштиту од бомбардовања. Заставник је знао где смо и наредио је да чекамо даља наређења. Чекали смо више од сат времена. Један војник, резервиста како сам схватио из његове кукњаве, управо је објашњавао другима како је он добио позив за резерву, а не позив за рат. Он је тврдио како ће тужити војску чим се ово заврши. Други, не старији од деветнаест година, кукао је јер му је девојка Хрватица и како ће га оставити кад чује да се борио против Хрвата. Нисам могао да верујем, али ситуација је била катастрофална. Морал војске је био на најнижем могућем степену. Нисам видео начина како се тај морал може повратити, односно како мотивисати јединицу за борбу која је у свом саставу национално нејединствена, а треба да учествује у национално обојеном грађанском рату.

Термин грађански рат беше „кост у грлу“ свим зарађеним странама. Из угла бивше СФРЈ која је у том моменту званично још увек постојала, у Хрватској је наступила

побуна против уставног поретка. Војска, односно ЈНА, бранила је тај уставни поредак, на шта је полагала легитимно право. У СФРЈ су Срби имали статус народа, па су тако и у СР Хрватској имали статус народа. Упоредо са статусом имали су и одређена права. Доношењем новог хрватског устава Србима је то право ускраћено и пребачени су у категорију националне мањине, иако су Срби у Хрватској чинили 25% становништва. Хрвати су тврдили да воде домовински рат и да је ЈНА агресор, јер се бори против хрватског народа. Они су рат прогласили ослободилачким, а Србе агресорима. Никако им није одговарало да се рат декларише као грађански, јер би тад „побуњени“ Срби добили легитимитет, а тиме вероватно и нека права. Била је то политичка заврзлама и политички рат у којем су Срби потучени до ногу.

Заставник се коначно појавио са планом повлачења из непријатне ситуације. План је био једноставан и зато ми се свидео одмах. Идеја је била да се пребацимо у касарну и сачекамо организован долазак борбених оклопних возила којима ћемо се пребацити назад у Негославце, на сигурно. Први део плана је испуњен без компликација. Пребацили смо се по групама у касарну. Тад су наступиле компликације. Борбена оклопна возила су чекала код винарије. Постојала је опасност да би присуство БОВ* ова испред касарне могло да испровоцира нови артиљеријски напад и проузрокује нове жртве у „људству и материјалу“.

Кренули смо пребацивањем по групама, од куће до куће, лагано пешке, од касарне према винарији. Зашто смо изашли на исто место одакле смо и ушли, збиља не знам, али нисам више видео икаквог смисла у поставља-

* БОВ је скраћеница за Борбено Оклопно Возило

њу питања. Није било логичног одговора. Након поновног избијања на улицу Сајмиште пребацили смо се на десну страну улице у правцу Негославаца, јер су нас почели гађати снајпери. Били смо приљубљени уз зидове кућа и пребацивали се под борбом од куће до куће. Најневероватније у свему томе је било домаће становништво. Двојица чича од по осамдесетак година седели су на клупи испред куће где смо ми водили „огорчену“ борбу против снајпера и свих осталих невидљивих непријатеља. Један чича ме је запитао:

А који сте ви?

ЈНА, деда, гардијска бригада из Београда.

А што онда пуцате на територијалце?

Па зар нису тамо зенге и муповци, деда?

Нису, синко, нису...

Отрчао сам до заставника и објаснио му да се опет боримо против наших. Он је наредио радисти да зове неког, који је потврдио истинитост дедине приче. Обуставили смо свако пуцање и некако се коначно пребацили до БОВ-ова. Укрцали смо се у БОВ-ове и запутили ка Негославцима.

Заставник је био са мном у БОВ-у. Био је комплетно збуњен. Почео је неку причу о нашим обавезама кад стигнемо у Негославце, у кућу где смо боравили. Причао је о пребројавању муниције и чишћењу оружја. Покушавао је некако да нам врати расположење, али није успевао. Сви смо ми осећали да је нешто гадно погрешно у свему овоме и да више неће бити оно што је било. У подсвести смо осећали и знали, али је требао неко да нам то објасни и обелодани. Таквог још није било и нико се није усуђивао тако нешто рећи.

Е, Каине, Каине, видиш ли шта си нама обичним смртницима замесио? Да ниси рођеног брата Авеља убио, да ниси проклетство на нас пренео, не би се ми данас братоубилачки мрзели и убијали. Данас би био грех брата убити. Проклет да си, Каине.

Устали смо то јутро знајући да опет напуштамо сигурност села. Објашњењем старешина, ишли смо на сигурно. Све несугласице и неспоразуми са територијалцима су превазиђене и није постојао разлог за страх. Свако је понаособ питан од стране старешина о вољи и жељи да иде. Има ли разлог који га спречава да испуни своју дужност и слична питања. Мали део, који су негативно одговорили, остали су у Негославцима да пазе и чувају наше ствари и обављају позадинске послове.

Заставник нам је објаснио, пред полазак, како немамо чега да се плашимо, јер су територијалци већ ослободили то насеље. Ми треба да преузмемо контролу над насељем. Наравно, наш задатак је био детаљно претрести све куће. Постојала је бојазан од заосталог непријатеља који је притајен негде чекао згодан моменат за диверзију. Зато је требало извршити комплетно, од самог почетка, операцију освајања насеља.

ТВ екипа је ишла за нама и снимала читаву акцију ослобађања насеља од зенги и муповаца. Овај пут смо до насеља стигли транспортним возилима. Нисмо морали да пешачимо од Негославаца до Вуковара. Читава акција се одвијала по плану. Свако одељење је предвођено искусним специјалцима, професионалним војницима. Претежно су били водници, најбољи у својој класи,

који су представљали први вод, најелитнију јединицу војске Југославије.

Кад сам служио војни рок та јединица је била стационарана у Панчеву и Веселин Шљиванчанин је као капетан био командир те јединице. Били смо заједно у Делиблатској пешчари на војној вежби, где је та јединица показала невероватне резултате. За нас, регуларну војску, они су деловали као фантоми.

Сећам се добро кад сам, као „стари војник“, у марту 1984. био на терену где је млада војска изводила вежбе тактичке природе у Делиблатској пешчари. Ја сам са још десетак шофера одређен да будем „плави“ и глумили смо терористичку групу коју је гардијска бригада имала задатак да „елиминише“. Другу групу „плавих“ су чинили „Панчевци“ како смо од миља звали специјалце. Имали смо сат времена предности да се сакријемо негде. Тадашњи командант Гардијске бригаде пуковник Рајко Маричић нам је обећао пет дана наградног одсуства ако нас гардијска бригада не нађе за пет дана. Ја сам одмах чврсто одлучио да издржим тих пет дана по сваку цену иако сам у борбеном ранцу на леђима имао само „суви оброк“ за један дан.

Након десетак минута пешачења, кад смо ушли у шуму и почели се пењати уз брдо звано „Црни Врх“, шофери су стали и полегали уз дрвеће. Ја сам их у неверици запитао:

Па шта сте већ полегали, ту ће вас одмах наћи.

Па зато смо и полегали ту да нас одмах нађу. Они ће тражити оне „лудаке“ из Панчева свих пет дана и вероватно неће ухватити ниједног, а док војска буде њих тражила ми ћемо се као заробљеници одмарати у логору.

А наградних пет дана, ако нас не ухвате?

Не буди луд. Имаш хране за један дан. Ноћи су овде страшно хладне, а чуо сам да има и вукова и медведа.

Добро. Одох даље, а ви се предајте овде, ако баш хоћете. Мени треба тих пет дана наградног.

Продужио сам даље тражећи повољан положај где могу да се сакријем, да ме „црвени“ не примете у претресу. Знао сам да ће они ићи у претрес терена, развучени тако да између два војника буде размак око двадесетак метара, ако не и више. Према тој спознаји сам тражио згодан положај за себе. Коначно сам набасао на планински поточић, не шири од пола метра. Пролазио је кроз малу котлину ширине двадесетак метара, обрасту густим грмљем и шибљем, идеалну за мој план. Маскирао сам се границима грмља и примирио у жбуњу чекајући да војска наиђе. Имао сам спремна два „топовска удара“. Кад сам чуо војнике на једно стотинак метара испред себе бацио сам један „топовски удар“ лево ван котлине, а други десно и чекао да експлодирају. Након експлозије војници су потрчали на места експлозија, а ја сам се прикривен котлином и грмљем спустио ниже иза линије војске. Легао сам у грмље чекајући да се војска довољно удаљи.

Било је много лакше него што сам очекивао и већ сам видео себе како ми командант бригаде честита и изриче наградно одсуство. Прерано сам почео да ликујем. Након неколико сати неуспешног претреса војска се повукла у логор. Мени није преостало ништа паметније него да лутам по шуми и тражим добар положај за сутра. У том тражењу ме затекао и мрак.

Одједном се смрачило и први пут сам доживео мрклу ноћ у шуми, дивљини која није познавала цивилизацију нити се равнала по законима цивилизације. Нисам ви-

део даље од неколико метара испред себе. У сећање ми је дошла прича о вуковима и медведима. Имао сам аутоматску пушку, али нисам имао бојеве муниције. Са маневарском муницијом се могла само уплашити нека животиња али никако убити, па сам на врх пушке наместио бајонет и пушку користио као копље. Наслонио сам се леђима на дрво да ми ништа не може прићи са леђа и чекао. Од силног напрезања да нешто чујем осећао сам се способним да чујем и лист кад падне на земљу. Премро сам од страха. Заклео сам се, ако преживим ову ноћ, да ћу се одмах ујутро предати. Цена наградног одсуства је била превисока.

Сад су ми шофери постали јасни. Њима ово није био први терен оваквог типа тако да их наградно уопште није интересовало. Сад су спавали у шаторима логора на топлом и сигурном месту. Кад се месец појавио, сене дрвећа су аветињски пролетеле испред мене стварајући у мом мозгу визије вукова и медведа. Требало ми је неколико секунди да схватим о чему се ради. Тад се зачуо глас који је звучео као позив у помоћ, стотинак метара од мене.

Има ли кога?

Има – одговорио сам вичући.

Дођи овамо.

Дођи ти 'вамо.

Не смем у шуму. Ја сам овде на пропланку. Дођи ти 'вамо.

Добро, долазим.

Одлучио сам да видим ко је тај што виче, унапред се радујући друштву. Требало ми је неких десетак минута да у мраку нађем пут до пропланка. Била је то чистина у шуми, промера једно двеста метара. Богу хвала, тај

несретник што ме је позвао да дођем није имао бојеве муниције. Био је у таквој психози од страха да би ме убио као зеца кад сам се појавио на ивици пропланка. Он је лежао на средини пропланка иза неког срушеног, трулог стабла бојећи се вукова, медведа и разно разних митских бића, а највише вампира. Кад сам му пришао, препознао сам „џомбу“ Македонца, старог војника из треће чете. Одмах ме је упитао:

Имаш ли ватре?

Немам, изгубио сам упаљач негде.

Онда не можемо ватру да наложимо. Ја се ујутро предајем.

И ја. Ово је била кобна грешка.

Македонац је био много више уплашен од мене тако да сам убрзо заспао и пробудио се сав смрзнут и укочен, чим је свануло. Он, несретник, од страха није ока склопио. Предали смо се чим је војска наишла. Од њих смо чули да су јуче сасвим случајно ухватили једног специјалца.

На врху планине је био снег и пратили су трагове стопала у снегу све док траг није нестао. Траг је завршавао наред чистине, као да је тај што је трагове правио одлетео са тог места. Педесетак метара даље војник је запео за одвезану пертлу чизме и пао на неко грмље. Пропао је кроз грмље на специјалца који се ту камуфлирао тако што је откопао грм, прекрио се шаторским крилом и грм вратио на шаторско крило. Све је то тај специјалац урадио у сат времена предности које су имали испред војске.

Припадници те јединице, специјалци, ослободили су Бршадински силос, иако регуларна војска није због брисаног простора око силоса уопште могла да му приђе.

Они су рано ујутро, уочи сванућа, искористили јутарњу маглу. Камуфлирајући се, прошли су неопажено брисан простор. Упали су у силос и освојили га.

Ти су момци, уочи рата, ухапсили хрватског генерала Ђуру Дечака у Вировитици, на пијаци усред бела дана, и спровели га за Београд. Нико није приметио шта се десило. Наравно да је Ђура Дечак још исти дан пуштен након интервенције појединих политичара СИБ*-а. То је онај исти Ђуро Дечак кога су тајно снимили кад је разговарао са Мартином Шпегељом и правио планове о увозу оружја и поступку према Србима у Хрватској. После је читав снимак емитован на телевизији.

Моју борбену групу је предводио специјалац родом из Борова Села. Он је мене због тога звао Земо, а и ја њега. У тој имитацији од освајања мој Земо нам је објаснио детаљно поступак освајања куће, приступ, улаз у кућу, претрес просторија, приступ подрумима, систем силажења у подрум, најбезбедније коришћење батеријске лампе, претрес самог подрума и још доста ситница и трикова којима можемо себи да олакшамо испуњење задатка, а можда и живот да спасимо. Он је ишао први, а ја за њим. Учио сам сваки покрет од њега, што ми је после у ТО** помогло када сам предводио борбену групу у нападу.

Посебно за телевизијске камермане, једна борбена група је изводила спектакуларна упадања у већ проверено празне куће. Поново смо освојили насеље Бориса Кидрича и филмски потврдили освајање. Распоредили смо се по кућама које су се граничиле са фудбалским тереном који је раздвајао два насеља. Друго насеље

---

* СИБ – Савезно Извршно Веће је представљало Владу СФРЈ

** ТО – Територијална одбрана

Блаже Јовановића је било под контролом зенги и наш задатак је био да их одбијемо у случају контрапада и не дозволимо поврат контроле над насељем Бориса Кидрича.

Ми, војници нисмо знали да Хрватима такве идеје уопште не падају на памет. Они су очекивали помоћ из Загреба, односно Винковаца. Нису знали да је комплетан рат замишљен политички и да војно није имао никаквог смисла, сем рушилачког, и елиминисања непожељне опозиције. Нико то у Вуковару није знао, ни Срби, а ни Хрвати. Можда су постојале претпоставке о немилој стварности, али то, у датом моменту, није било могуће доказати.

Између насеља Бориса Кидрича и насеља Блаже Јовановића, та два легендарна комунистичка борца из другог светског рата, налазио се „Вутекс“, фудбалски стадион као у некој рупи. Тих дана на стадиону се могло приметити једино неколико крава како пасу квалитетну „енглеску“ траву, поодавно некошenu. Њима је овакав рат одговарао. Нико се није усуђивао изаћи на чистину због непријатељских снајпера који су претили одасвуд. Нико није знао засигурно где су. Постојала је могућност њиховог изненадног појављивања и то на невероватном месту. Нико није имао храбрости нити воље кравама живот загорчавати и терати их са рајске пољане, како мора да је фудбалско игралиште са све „енглеском деликатесом“ њима деловало.

Ми смо као чета војне полиције чували насеље Бориса Кидрича од могућег напада непријатеља из смера фудбалског игралишта. Једно од питања које нас је мучило и о којем смо ми војници водили дискусију без знања старешина је могућност или немогућност да се непријатељ маскира и тако маскиран препузи игралиште и изврши напад. Тврдио сам да би краве што пасу биле узнемирене и својим понашањем дале нама до знања да је напад у току. Контра аргумент је био у на-

чину маскирања и додатног мазања крављом балегом ради попримања мириса које кравама улива сигурност.

Дискусију нам је прекинуо заставник то вече објавивши вест да сутрадан прелазимо у Блаже Јовановића насеље. Територијалци су то јутро освојили насеље. Наш задатак је био да претресемо све куће у насељу. Да проверимо да нема случајно прикривених и заосталих непријатеља, минских поља и сличног. Требали смо да утврдимо линију и осигурамо положај за даље напредовање.

Већ ме је постало и срамота. Читаво време се вучемо за територијалцима. Утврђујемо и обезбеђујемо што су они освојили. Познавао сам ја Бимбу (лака му црна земља, погибе човек јуначком смрћу неколико дана касније при нападу на минимаркет) и пре рата, а сад је он много већи „баја“ од мене. Он и његови освајају, а ја са најелитнијом јединицом југословенске војске, првим водом прве чете батаљона војне полиције оклопно-моторизоване гардијске бригаде, само идем по сигурном, за њима, и обезбеђујем већ освојено. Кад нас погледаш са стране, ако не знаш о чему се ради, помислио би да смо ми, војни полицајци, ти који освајају. Били смо наоружани до зуба, у маскирним униформама које мислим да тад нико други није имао, у америчким панцирима са челадама (специјалним шлемовима кроз које метак пролази само ако је прострел под 90 степени), гас ма скама, ашовчићима, мрки и љути да нас је ужас било и погледати.

Са друге стране територијалци су били у свакаким униформама, богатим цивилним елементима, типа патика на ногама или такозваних зенговских чизама. Они јесу имали одлично наоружање али је сваки територи-

јалац носио оружје које се њему допадало. Могло се ту видети оружја из Другог светског рата, од руског „шпагина“, америчког „томпсона“, до немачког „шмајсера“. Сваки нормалан и неупућен човек би помислио да смо ми ти што освајају, а територијалци тек нека сумњива позадинска јединица. Како изглед вара. Постала ми је јасна она наша народна изрека да одело не чини човека.

Срамота ме је била да случајно кума не сретнем, да ме не приупита колико сам улица ослободио. Последњи пут сам му онако накићен бомбама, шок бомбама, сувавцем, у панциру и маскирној униформи, објашњавао како чекамо наређење да кренемо. Он ме је само цинично посаветовао, да припазим како не бих дочекао и ослобођење града пре наређења. Чинило ми се некако истинито његово предвиђање.

Радовао сам се сутрашњем дану, јер уласком у Блаже Јовановића избијали смо на главну заобилазницу и ту је требала да буде линија одбране града од непријатеља. Заобилазница се протезала од Богдановаца, чувеног усташког села. На самом улазу у град је био минимаркет који су они утврдили и грчевито бранили. Други минимаркет се налазио лево од насеља Блаже Јовановића преко пута заобилазнице. Њега су зенге добро утврдиле и поставиле митраљеско гнездо у подруму. Митраљез је контролисао готово све око минимаркета. Пут за Негославце је био десна граница насеља Блаже Јовановића и укрштао се са заобилазницом. Раскрсница је била кључ одбране града.

Дијагонално од насеља Блаже Јовановића у односу на раскрсницу налазила се капелица господина Пауновића, једног од најбогатијих људи тог краја из времена Краљевине Југославије. Звоник капелице је контроли-

сао пут ка Негославцима до самог изласка из града. Зенге су константно имале постављеног снајперисту на звонику. Постојала је међу нама бојазан од тог снајперисте. Сумњало се да има преглед фудбалског игралишта, у шта ја лично нисам веровао.

Сутрадан, рано ујутро, кренули смо пребацујући се по групама преко фудбалског игралишта. Био сам у предзадњој групи, заједно са заставником. Рекао сам му у шали како смо пензионерска група, јер смо нас двојица једини старији од двадесет година. Тужно је осећати се мотор са својих двадесет и шест година. Трчали смо погнути, натоварени комплетном борбеном опремом. Као добровољац у јединици имао сам неки стари панцир, тежак минимум двадесет кила. Додавши томе пушку и пиштољ, четири оквира муниције и резервну муницију, бомбе, борбени ранац, заштитну маску, суву храну за један дан и ко зна шта још, имао сам на себи око педесет кила терета. Првих двадесет метара сам трчао упоредо са заставником, а двојица млађих војника су нам одмицали, момци су били у невероватној кондицији. Тад су почеле моје муке. Пушио сам активно од своје петнаесте године. Трчањем се нисам бавио никад. Плућа су ми проиштала и почео сам зевати као риба на сувом. Кисеоник је слабо улазио у моја плућа. Прешао сам из трка у ход. Заставник је покушао да ме охрабри и мотивише да потрчим, но без успеха. Рекао сам му крајњим напором, пошто нисам имао ваздуха ни да говорим, нека продужи, а ја ћу већ стићи макар и пузећи. Није му преостало ништа друго него да ме послуша како не би кочио акцију. Био је неопходан главној групи која се већ окупила на другој страни игралишта. Он се придружио задњој групи која ме је управо обишла. Ја сам на-

ставио убрзаним кораком, што је био мој максимум у том моменту.

Краве су ме посматрале са висине неког њиховог крављег нихилизма и чудиле се нама људима што трчимо туда, мучимо се и страхујемо, убијамо једни друге, а траве има у изобилју и довољно за све. Горане, јуначино херцеговачка, на шта си спао данас, да ти се краве смеју у лице. Помислио сам у тренутку да побијем те краве, а затим, кажем себи, како нису краве за овај рат криве. Кривци за рат се не потуцају под пуном ратном опремом по фудбалским игралиштима. Они уживају у својим канцеларијама и до њих нажалост метак не добацује.

Некако сам се довукао до друге стране игралишта. Прикључио сам се мојима на време да чујем од заставника план како ћемо пречешљати насеље. Кад смо се распоредили да кренемо у акцију чишћења, стигла је наредба преко мотороле да се повучемо назад у Бориса Кидрича насеље због наступајуће артиљеријске припреме. Нисам могао да верујем властитим ушима, као да су ми изrekli смртну казну. Опет да трчим преко игралишта? Умрећу трчећи, а још ни десет сати изјутра није.

Замолио сам заставника да ме пусти да кренем са првом групом како бих некако стигао пре задње групе. Није било проблема од стране заставника. Свака му част, имао је велико разумевање за мене. Кренуо сам јуначки трком и издржао сигурно петнаест метара тим темпом, а онда по обичају прешао у ход. А краве, нису уопште биле изненађене, нити их је наше протрчавање узнемиравало. Завидео сам им на слободи избора. Могле су да пасу на било којој страни игралишта. Нико их није терао да јуре са једне на другу страну. Ко је овде глупљи:

људи или краве? Да не верујеш! Макар једна има да страда од артиљерије, понадао сам се кварно. Знао сам да је та артиљеријска припрема вероватно лажна узбуна и да је паметније понашати се као краве него поступати по сулудим наређењима. На моје изненађење, стигох ја пре задње групе. Нисам чак ни био толико задихан као први пут.

Одморили смо пола сата ишчекујући артиљеријску припрему. Затим је стигло наређење да се вратимо у Блаже Јовановића пошто је команда одустала од артиљеријске припреме. Мајко моја, помислих, па ово је горе од концентрационог логора. Ех да ми допадне тај главнокомандујући генерал шака. Тај што седи у Негославцима, у сигурности свог штаба, и командује нама овде да трчимо, мало напред, мало назад. Трчао би он мени го кроз коприве и био сретан што је живу главу извукао. Шта да се ради, наређење је наређење, заставник ме је тешио како је то највероватније задње претрчавање за данас. Тврдио је да не може да буде два пута артиљеријска припрема. Тако ми опет по групама, па трк преко игралишта. На моје запрепашћење, плућа су почела много боље да ме служе. Скоро исто сам трчао колико сам и ходао. На другој страни, нашалим се заставнику:

Ево заставниче, враћа ми се кондиција. Ако претрчимо још неколико пута моћи ћу без проблема да претрчим стадион.

Касно си се сетио. Доста смо трчали за данас.

Јави се тад проклета моторола заставнику опет. Прелепе вести. Из команде наређују да се вратимо назад у Бориса Кидрича пошто наш авион треба „крмачом“ да гађа митраљеско гнездо у минимаркету. Због могућно-

сти да промаши ми треба да будемо на безбедној удаљености. Нисам ни знао колико је опасна та 500 кила тешка бомба док нисам касније чуо невероватну причу из вуковарске болнице.

Један дан су зенге довукле противавионски митраљез или топ на кров болнице и одатле гађали авионе ЈА док су прелетали. Мислили су да ЈА авијација неће смећи да одговори и гађа, јер се крију иза плашта Црвеног крста. Но, није баш испало тако и авијација је извршила одмазду. То јутро један је пацијент дошао на сулуду идеју да промени положај у кревету. Наместио је јастук где су му ноге раније биле. „Крмача“ је пробила кров и плочу једног или два спрата и забила се у кревет том пацијенту између ногу, али није експлодирала. Нико није страдао од те „крмаче“, напосто није експлодирала. Била је грешка у упаљачу бомбе, како сам чуо. Шта ти је судбина? А ми смо због огромне разорне моћи те исте „крмаче“, и могућности да пилот промаши, што им се често дешавало тих дана, морали опет да претрчавамо стотину метара изазивајући судбину и рескирајући много више. По мом скромном мишљењу, требали смо се завући у подруме кућа у насељу Блаже Јовановића и молити разним Боговима да нас „крмача“ не погоди.

У војсци наређење се поштовати мора и ја сам опет кренуо у првој групи и овај пут једва стигао са задњом групом. Ноге су ми биле као од олова. Какав пакао, а знао сам да ме очекује минимум још једно претрчавање. Од снајпера ни трага ни гласа. Барем да снајпер запуца, размишљао сам. Имали бисмо разлог да више нигде не мрдамо. Мислим да је и тај проклети снајпериста препознао наше муке и одлучио да нас курвински пре-

пусти нашој команди да нас сатре, да из нас исцеди сваки атом снаге, па како нам буде. Наравно да се авион није појавио. Наводно су имали неких техничких проблема у Батајници, па није ни полетео. Каква лаж, боље да су ћутали него нам ишта објашњавали. Поражавајуће је кад схватиш да те твоја команда лаже из дана у дан.

И наравно, опет претрчавање. Некако сам се одвукао и прешао преко проклетог игралишта. Обећао сам себи да више никад нећу окусити кравље млеко. То је било последње претрчавање тог дана. Претресли смо све куће у насељу, организовали стражу и распоредили се по кућама. У животу нисам толико трчао као тај дан.

То смо вече добили наређење да нигде не излазимо из кућа пошто су специјалци из првог вода поставили потезне мине по улици. Сад је насеље у ком смо били од непријатеља делио само пут, обилазница. Испред насеља је био ред кућа, старих набијача са великим двориштима, а између њих је био пролаз који је водио у насеље. Нико ме се није држала стража у тим набијачама ишчекујући сваког момента убачену бомбу од непријатеља који се пришуњао под окриљем ноћи. Бојали смо се снајпера са пасивним ноћним нишаном или било каквог изненадног ноћног напада. Зато није било страже ноћу у набијачама. Сваки је вод држао стражу испред куће у коју је распоређен, пазећи да не би непријатељ случајно заобишао све мине и упао у кућу.

Мене је закачила можда најгора смена, од поноћи, па до два ујутро. Скоро до десет навече сви смо били будни и причали о којекавим глупостима из цивилног живота, након чега је заставник наредио спавање. Сви су отишли, остао сам само ја, правећи друштво стражару.

Није ми се исплатило заспати за два сата, само сам се завалио у фотељу дневне собе и чекао поноћ. Стражарско место је било релативно произвољно, али је задатак страже био јасан и стриктан: не дозволити никоме да уђе у кућу. Могао сам да бирам хоћу ли стражарити напољу и имати под контролом комплетно двориште и преглед дела улице, или унутар куће, испред врата, и на оку имати само улазна врата. И једна и друга позиција су имале своје предности и мане. Лично сам преферирао унутрашњост куће и безбедност коју је кућа пружала. Од улазних врата пружао се ходник неких пет до шест метара и из њега се улазило у скоро све просторије, а степениште на крају ходника је водило на спрат. Три метра од улазних врата, намештена је фотеља у којој смо седели и мотрили на врата пазећи да се какав радозналац не појави. Знали смо да се нико неће појавити, али ипак Богу смо се молили да се нико и не појави.

Ја се нисам молио молитвом, јер тад још нисам у Бога веровао, односно нисам схватао постојање Бога. Живео сам у убеђењу како ми ништа не може да се деси, јер имам дугачку линију живота. Веровао сам да не могу да погинем млад. Постојала је и друга, веома непријатна могућност, да останем инвалид и као инвалид поживим дуго. Није ми се свидела могућност да изгубим макар мали прст на левој руци, а камоли ногу или читаву руку. Већ сам почео да се кајем што сам дошао у тај пакао. Надао сам се како ће сутра да осване вест да су се Хрвати предали и да је рат готов. У таквим црним мислима је мени пролазило време моје смене. Након страже уопште ми се није спавало и требало ми је сат времена да заспим.

Нисам дуго спавао кад ме је пробудила експлозија. Сви смо поскакали и дограбили оружје. Заставник је тражио да не мрдамо нигде док се не сазна о чему се ради. Радиста је успоставио везу са командом у суседној кући и ускоро смо сазнали да је неко нама непознат залутао и страдао од потезне мине. Бројно стање јединице је проверено и са сигурношћу утврђено да је страдао вероватно непријатељ, или неко непознат ко се покушао примаћи нашој линији. Ја сам шапнуо заставнику:

Ваљда није неки територијалац?

Не верујем. Они знају да смо минирали улицу.

Можда је неки пијани.

Можда, али ми ту ништа не можемо.

Тад је несретник који је страдао од мине почео да јауче и да стење. Ми га скоро и нисмо чули, али специјалци из првог вода су га чули одлично. Но чекало се да сване. Нико по мраку није хтео да ризикује. Ко зна колико је њих укупно било, можда страдали није сам. Наређење је стигло да се чека зора и препусти специјалцима да провере страдалог. Како је почело са свитањем тако је страдали престао да јауче, ипак није се знало да ли је мртав или се само притајио. Ускоро су нам јавили да можемо изаћи. Страдали је мртав, а непријатеља није било у близини. Улица је брзо разминирана, пошто дању није било потребе за минама.

Моје одељење је добило задатак да сахрани настрадалог у дворишту наше куће. Ја сам одмах преузео задатак, са још једним војником, да ископам раку за покојника пошто нисам хтео да дотичем мртвог. Сетио сам се филма „Маратонци трче почасни круг“ и момента кад Бата Стојковић са Павлом Вујисићем згаженог човека

ставља у ауто на задње седиште поред Мије Алексића који прелази на предње седиште коментаришући да је смрт прелазна болест. Тако ми је лакше било копати ашовчићем промрзлу земљу него да ме „смрт зарази“. Тад сам схватио колико сам сујеверан, а тврдио сам да сам атеиста. Мало ме је то бунило. Како се могу дешавати чудне ствари сујеверја ако Бог не постоји? Ако Бог не постоји, онда не постоји ни загробни живот, ни духови, нити може да се зна сутра. Тако ни моја дуга линија живота нема смисла. Фактички, ако Бог не постоји, онда ништа нема смисла. Тад не постоји награда, а ни казна, постоји само отимачина свакодневице. Немогуће да је све случајно, да један човек одлучује о злу, као Хитлер, или да је дато једном човеку да влада као Цар, а случајно је рођен као царско дете. Зашто дати једном човеку да је светац, по правилу своје службе, као папа? Ако нема Бога, онда добро и зло немају смисла. Постоји само снага и право јачега, јер тад је правда оно што је силом наметнуто, небитно за начин како се та сила испољава. Опет, цаба се трудим, није дато човеку да схвата Бога као што није дато животињама да схвате човека. Свако треба своје да схвати и тад, ако живи по том схватању, може хармонија да испуни човека. Нажалост многи желе да буду Богови и тим својим хтењем уносе дисхармонију у живот народа што узрокује ратове и од земље прави Пакао. У суштини Земља је замишљена као Рај, а човек је створен да уношењем хармоније чува тај Рај. Нажалост, човек је залутао у тежњи ка нечем вишем, што не разуме, унео дисхармонију на Земљу и Земља је престала уживати благослов Универзума. Земља је постала глува према Универзуму, а и према самој себи. Човек се упорно труди да се приближи Богу, да разуме

Бога, да постане Бог, а последица тог труда нам говори супротно. Човек се кроз ратове, страдања и убијања приближио животињи и то у оном најбруталнијем смислу, претендујући да постане звер. Питање је само кад ће човек коначно схватити да треба свакодневно тежити да остане човек. Звучи веома једноставно, али бити човек није лако. Бити човек у свакој ситуацији је толико тешко да човек кад то успе постаје светац. Постаје отелотворење Бога. Постаје управо оно зашта га је Бог створио „по лику свом”.

Највиши војник међу нама, добио је задатак да измери настрадалог како би се знала потребна дужина јаме. Речено нам је да га плитко закопамо, око пола метра, тек да не смрди и да га штеточине не нападају. Кад смо ископали јаму, војник што је мерио настрадалог легао је у јаму и пошто је њему била довољно дугачка, констатовао да је рупа добра. Настрадали се показао краћим од војника кад је овај на улици легао поред њега да се пореди. Нисмо имали метар да измеримо дужину настрадалог. Но, проблем је настао кад су донели настрадалог и спустили га у јаму. Испоставило се да је настрадали дужи од јаме и да ће ноге да му вире. Заставник је рекао да га тако закопамо, а чизме нек му вире, остаће као ознака где је закопан. Знао је да ће након што се заврше борбе за Вуковар настрадали бити ископан ради идентификације и нормалне сахране. Уосталом ноге нису пуно вириле, само пола стопала, пета је била укопана.

Већ тај дан, некако пред вече дошао је један позадинац са Велепромета и жалио се како га војничка чизма жуља и како би он волео набавити зенговске чизме,

жуте, од брушене коже. Нисам могао да одолим а да му не кажем:

Па ми смо једне закопали јутрос. Који број ти носиш? 42, а што сте их закопали?

Немаш среће, те су 43, наредио заставник да се не посвађамо око њих.

Ма уз дебеле чарапе 43 је одлична величина. Него, где сте их закопали?

Тамо иза куће, у дворишту, лако ћеш их наћи, само до пола су закопане.

Одох да питам заставника.

Ма не мораш га ништа питати, ти ниси из наше јединице.

Остали војници једва су суспрезали смех, а један му је пријатељски понудио:

Ја ћу ти показати где су закопане. Ако јаче повучеш, можеш их ишчупати из земље.

Одлично, хајде да ми покажеш.

Сви смо кренули да видимо како ли ће чизме ишчупати. Богу хвала, заставника није било у близини, само би нам покварио фазон. Заставник није имао осећаја за такву врсту хумора. Позадинац се одушевио кад је видео врхове чизама, које су деловале нове и неношене, и одмах се сагнуо и почео да их вуче, али безуспешно.

Брале мој, као да су пустиле корење.

Шта радите ту?

Загрмео је заставник који се одједном појавио и покварио комплетну забаву. Ја сам размишљао да му нешто кажем, али сам схватио да је све узалуд и да је забава завршена. А и позадинац ме предухитрио:

Друже заставниче! Могу ли ја само чизме да узмем?

Какве чизме?

Па ове зенговске, што су ту закопане по вашем наређењу, знате ја не припадам вашој јединици.

Будало једна! Па ту је човек сахрањен.

Тад се проломио смех, сви смо се смејали изузев заставника и позадинца који је схватио да је намагарчен.

Тај дан смо, распоређени по одељењима, на смену, ишли до кућа набијача где се одвијала борба читав дан. Десно од нашег положаја је раскрсница и мало даље капелица господина Пауновића са чијег торња или звоника је тукао снајпер. Наши су врх торња неколико пута погађали из осе*, али се снајпериста поново враћао на торањ. Баш кад је моје одељење стигло у смену, један наш добровољац је снајпером погођен у грло. Погођен је са стране у врат, тако да му је метак пресекао обе жиле куцавице. Износили су га на носилима, а један специјалац је покушавао безуспешно зауставити крварење. Чуо сам рањеног како говори: „Не дај ме, не дај да умрем!“ и ту је прича био крај. Очи су му се укочиле, а специјалац је почео очајнички да псује и проклиње. Стајао сам шокиран не знајући шта да радим. Размишљао сам нешто да кажем, да пробам да смирим ситуацију, али ни сам налазио паметних речи, а и шта рећи? Човек је преклан метком као свињче. Једино што се свињче много више за свој живот бори, него човек. Срамота ме је била властитих мисли. У таквом моменту, поредити мртвог човека са свињом, ову нашу ратну ситуацију са свињокољом. Био сам свестан да сам психички попустио и да више морални закони не важе. Почео сам губити осећај сажалења и нека равнодушност је почела да ме обузима. Уосталом, било је битно преживети тај кошмар.

---

* Ручни бацач ракета 90 милиметара М79 Оса намењен за блиску борбу против оклопних возила, бункера и утврђених објеката.

Начин како људи умиру у рату је више него свиреп. Некад је страшно видети последице ратовања.

То вече је читаво одељење ћутке обављало своје дужности, никоме није било до приче. Коначно смо схватили, на суров и примитиван начин, да су наши животи једино што имамо и да не вреде много у овим околностима. Метак не бира већ убија на кога налети. Можеш да будеш млад или стар, мушко или женско, богат или сиромашан, племенитог рода или вуцибатина, краљ или просјак, али на метак нико није отпоран, напосто пред Богом и судбином сви смо једнаки. Мени последње речи погинулог нису излазиле из главе. Нисам био сигуран коме се обраћао. Специјалцу који му је безуспешно покушавао зауставити крварење или Богу, можда Анђелу чувару, ако тако нешто постоји. Не, Анђели чувари не постоје у рату. Њихово постојање нема сврхе. Ако они постоје, не би било рата, или су они за време рата на годишњем одмору. Опет, ако је њему суђено да данас погине, рат је само олакшица за креирање ситуације његове смрти. Бог би морао да смишља разно-разне природне катастрофе да побије све људе којима је суђено да умру тих дана. У рату се поубијамо међусобно и уштедимо Богу труд. Лакше је урадити селекцију ко ће умрети путем рата него у некој природној катастрофи. У цунамију, на пример, не можеш селектовати људе који ће да преживе, док у рату можеш. Опет у некој епидемији неки људи не буду заражени, а остали помру, тако да Бог има широк асортиман начина да побије људе. Не види се у Богу разлог за рат. За рат смо само ми људи криви.

Касније те вечери, заставник ме упитао да заменим ујутро снајперисту на јутарњој смени. Он је данас изгле-

да убио једног „црнокошуљаша” и није се осећао добро. Био је у благој менталној кризи. Ја сам, наравно, по мом добром старом обичају прихватио, не знајући да одбијем кад ме неко замоли за услугу. Ујутро, чим се раздавило, заставник ме одвео до једне друге набијаче која је гледала преко улице на Масарикову улицу. Најбољи преглед је био из мале просторије, мало шире од улазних врата, а дужине нешто више од два метра. Верујем да ју је власник куће користио као оставу, јер се друга сврха није видела. Просторија је имала једнокрилни прозор, али је од њега само рам остао. На ивицу рама је прислоњена фотеља на коју би снајпериста наслањао цев пушке како цев не би вирила ван прозора и одавала позицију снајперисте. Наслоњен на фотељу стајао је војнички снајпер. Нови модел снајпера са дрвеним рукохватом и магацином од десет метака за муницију. Ми, на жалост, нисмо имали специјалну 7,9 мм муницију са ојачаним задњим делом чауре, па смо користили муницију за М48 карабин који је користио исти калибар и исто пуњење. Пошто се метак убацивао ручно, репетирањем, у цев и на исти начин вадио из цеви, месингана чаура није заглављивала у М48 карабину. Чаура је била премекана за нови снајпер и знало је да се деси да убацивач чауре напросто откине комад задњег дела чауре и заглави, јер убацује нови метак, а да чаура од испалењеног метка није извађена.

Ја сам оставио на патосу моју аутоматску пушку и наместио се удобно клечећи у фотељи, а леђима се ослањајући на зид. Из те позиције имао сам преглед комплетне Масарикове улице за коју су ме везале веома лепе успомене. Заставник ми је објаснио сва места где је непријатељ виђен, место где је наводно убијен црнокошу-

љаш и куће где се вероватно налази непријатељ. Објаснио ми је раздаљине од појединих кућа (кота) у улици и како да користим снајпер за поједине раздаљине пошто никад раније нисам користио такву оптику са стрелицом. Ако све протекне мирно, смена ми је требала доћи за два сата, објаснио је заставник и вратио се назад.

Није прошло десетак минута откако је заставник отишао, а на тридесетак метара од мене појавио се зенга, прелазећи са једне стране Масарикове улице на другу страну. У једној руци носио је канистер од двадесет литара, вероватно напуњен водом, а у другој руци је имао калашњиков румунске производње, држећи га са цеви окренутом према небу. Ја сам без размишљања подигао снајпер, нациљао му у груди и опалио. Он је стао као укопан, али није изгледа схватио одакле је пуцањ дошао. Одмах сам схватио да сам промашио и у себи проклео глупу оптику. Нанишанио сам наново, али је на моје изненађење овај пут метак заглавио. Проклео сам и небо и земљу те бацио снајпер у страну и дохватио моју аутоматску са земље. Убацио сам метак у цев али је већ било касно. Зенга је схватио одакле га гађа снајпер. Погнуо се и отрчао у заклон кућа са друге стране улице. Десетак секунди након тога се појавио заставник сав зајупурен у лицу, мора да је дотрчао кад је чуо пуцањ. Чучнуо је код врата и запитао:

Шта је било, јеси ли ти пуцао?

Тад је видио снајпер на поду и схватио да је пушка заглављена. Гледао је у мене и чекао одговор.

Снајпер је неупотребљив, оптика је раштимована, па сам промашио зенгу на тридесетак метара првим метком, а други је заглавио. Кад сам дохватио аутоматску, зенга је већ побегао.

Знаш ли кућу у коју је побегао?

Друга са наше леве стране, носио је канистер за воду са собом.

Брзо ћу се вратити. Одох да јавим нашим да минобацачима ударе по тој кући. Ти пази да неко опет не претрчи.

Након пет минута, заставник се вратио. Недуго затим прва граната је погодила у кров те куће. Заставник је јавио моторолом минобацачлијама да су „нашли“ од прве праву кућу. Батерија минобацача је тад поновила једно пет или шест пута по том истом месту. Наредних пола сата смо имали мирну ситуацију, нико није претрчавао нити пуцао. Тад се појавила смена, војник са другим снајпером. Заставник и ја смо кренули назад након што је заставник, као и мени раније тог дана, објаснио војнику све о положају и на шта да обрати пажњу. Посебно му је нагласио куће у којима сам ја видио зенгу. Заставник је понео и заглављени снајпер да га наши специјалци прегледају и оспособе за употребу.

Био сам убеђен да су моји проблеми за тај дан завршени. Требало је након боравка на линији да уживам благодети одмора остатка дана, али ништа тих дана није ишло по плану. Након што смо појели заостали доручак, радиста је обавестио заставника да се хитно јави поручнику Зјаји на хитан састанак старешина. Било ми је јасно да нам нека лудост следи. Поручник Зјајо, као најстарији по чину специјалац, командовао је комплетном јединицом војне полиције која је држала линију у Вуковару и сигурно је добио важно наређење из команде у Негославцима кад је сазивао хитан састанак старешина. Био сам у праву. Интуиција ме ретко варала. Заставник се вратио након петнаестак минута са састанка

и објаснио нам нова наређења из главне команде у Негославцима:

Слушајте ме добро, десно од нашег положаја, са друге стране пута, налази се минимаркет са утврђеним подрумом као митраљеским гнездом. Артиљерија му не може ништа, а ни минобацачи. Територијалци су безуспешно покушавали да га освоје. Из команде су нам јавили да ће ускоро из Батајнице полетети авион са наређењем да гађа минимаркет великом крмачом, бомбом 500 кила тешком, те да због наше безбедности морамо под хитно да се повучемо на предходни положај, у насеље Бориса Кидрича. Овде ће остати неколико специјалаца да не дозволе зенгама да се којим случајем врате у ово насеље. Крећемо за пет минута.

Заставниче, могу ли ја да останем, ја не могу више то проклето игралиште да претрчавам?

Добро, ти остани и пази на наше ствари, а ја ћу јавити специјалцима да си ти остао да пазиш на ствари.

Након што су војници отишли, ја сам легао на кауч и чекао авион, односно експлозију. Био сам веома скептичан у вези тог бомбардовања. Претпостављао сам да од бомбардовања митраљеског гнезда неће бити ништа. Више ме је мучила могућност да зенге баш сад изврше контранапад. Нас је остало у насељу мање од десет и не знам како бисмо ми одбили озбиљан контранапад.

Размишљао сам о зенги што сам га промашио. Лице ми је било веома познато, а и покрети тела. На крају сам убедио себе да је то морао бити Јовица, мој школски друг још из основне школе. Једино ме бунило што је његово име и презиме звучало више српски него хрватски, а био сам и убеђен да је Јовица Србин. Шта ли је он као Србин тражио у зенгама? Тотално је погрешно

страну, или то није био Јовица већ неко ко страшно личи на њега. Није прошло ни сат времена, а јединица се вратила назад. Војници су били љути, јер су без видног разлога претрчавали фудбалско игралиште два пута, а авион се није појавио.

Тај дан више није било изненађења и расположење се вратило у јединицу.

Заставник нас је пробудио нешто мало после поноћи и почео објашњавати план наступајуће акције:

Војници! За пола сата почиње акција у којој учествују све јединице у Вуковару. Наше лево крило ће покушати ноћном акцијом освојити минимаркет на улазу у град, из правца Богдановаца. Наш задатак је да фингирамо напад како непријатељ одавде не би притекао у помоћ својима на нашем левом крилу. Ми ћемо у тачно одређено време отворити ватру на непријатељске положаје тако да они мисле како иде напад на читавој линији фронта и да не могу помоћи својима код тог минимаркета. Фингирани напад треба да почне тачно у 12 и 30 и траје једно десетак минута. Има ли ко каквих питања?

Нико није имао никаквих питања, све је било јасно. Требало је испрљати пушке како би их могли до ујутро да гланцамо. Било ми је драго да они, тамо на левом крилу, јуришају, а не ми. Имао сам осећај да нас никаква глупост не може да заобиђе, али ето ноћас ће нас ипак заобићи. Био сам скептик и очекивао сам неку глупост, чисто да не буде како смо очекивали.

У ишчекивању фингираног напада почео сам да размишљам о узалудности овог рата. Ко ту кога осваја, а ко кога ослобађа? Ко има право на ту земљу и како неко стиче право на територију? Сви ми из Вуковара, који у

рату учествујемо, небитно које националности и којој страни припадамо, сматрали смо да бранимо своје. Чије је у ствари било или јесте, мислим да се ни дан данас не може установити и да ће се још много копаља овде изломити док се стварни власник не установи. Још је увек била Југославија, СФРЈ, и сви ми који смо се борили, небитно на којој страни у сукобу, служили смо војни рок и заклели се на лојалност тамо некој СФРЈ, да ћемо и живот ако треба свој да жртвујемо у очувању текови-на те исте СФРЈ.

Та злокобна и свима мрска творевина комунистичке идеологије, СФРЈ, тамница народа и ко зна како још називана, није ваљала ни по којем основу и ништа у њој није ваљало сем тамо неких АВНОЈ-евских граница. Било је то веома чудно. Границе, сем комунистичке логике, никакве друге логике нису имале. Границе нису имале историјског смисла, нити етнографског, а ни географског, већ само политичког. Политички смисао се видео само из угла неке давне комунистичке комисије, која је доделила све свима, а отела Србима, у традиционалној комунистичкој фарси борбе против великосрпског хегемонизма. Нажалост, никад Срби у Србији неће доживети истину и суђење комунистичким злочинима од 1945 па до пада комунизма, ако је ипак пао. Ако се комунизам не осуди кроз истицања и осуђивања свих недела почињених према српском народу, увек ће постојати оправдана могућност буђења комунистичке звери у неком другом лукавијем и прикривенијем облику. Комунизам треба препознавати по учињеним неделима и злочинима према српству, а не оптужујући појединце и тражећи кривицу у појединачним актима појединих комуниста. Као што рече један Небојша из Негославаца:

„Сви ви, Срби комунисти, добро сте дошли назад у Српство ако сте вољни служити Српству како сте служили комунистичкој партији.“ Комунизам је користио најбоље Србе и најчеститије људе дајући им лажне идеале и користећи њихово знање и честитост, злоупотребљавао их у изградњи југословенске идеје, гушећи тиме на лукав начин њихову националну свест.

Ко су били Југословени? Нису то били Словенци. Нису ни Хрвати. Нису чак ни данашњи Бошњаци, а ондашњи Муслимани. Југословени су били заблудели Срби којима је отупљена национална свест. Зар нису Муслимани у Босни и Херцеговини имали највише разлога да нађу нови национални идентитет у југословенству, а не да се мучки сећају прађедова и вере коју су погазили, па ипак нису. Идеја југословенства је била фарса за Србе коју су комунисти упрегли у своје циљеве, маестрално и успешно организовали братоубилачки рат од 1941. до 1945. па онда нови 1991. У свим тим ратовима страдали су Срби, а Србија је пљачкана и уништавана на све могуће начине.

Верско питање код Срба није решено тако успешно као код Хрвата. Хрвати имају папу који није Хрват, значи не постоји љубомора. Они у папи виде идеал, али идеал који је негде тамо далеко, у другој држави, неприступачан. Њима вера није национално питање већ верско, које им помаже да нађу национални идентитет, док је код Срба супротно. Код нас је Српска Православна Црква одраз националног идентитета, и ако Србин пређе у неку другу веру губи свој национални идентитет. Како је то парадоксално, али наш верски вођа, патријарх, не мора да буде националиста. Он чак треба да буде пацифиста и учи нас свему што отупљује национални

дух и национални понос. Ако се црква код Срба зове Српска Православна Црква онда наш патријарх мора прво да буде велики Србин, велики националиста и да српство ставља испред вере, па тек онда православац. Но, тад би наш патријарх прихватио чињеницу да постоје Срби католичке вероисповести, да постоје Срби мухамеданци, и то не само у Босни већ и у самој Турској, да српство није религијска категорија већ националност једног народа. Тад би српство збиља, с поносом, било саставни део Српске Православне Цркве. Наравно тад би црква била саставни део државне власти, а само је питање да ли би краљ имао власт над патријархом или би патријарх имао власт над краљем. Црква је тако и тако организована да влада и њена хијерархија је организована да влада, а не да изучава или тумачи религију. Ако је сврха цркве да учи и тумачи народу хришћанство и да буде посредник између Бога и народа тад се не види сврха црквене хијерархије. Свештеничко звање је сасвим довољно и нема потребе ни за владикама, а ни патријархом, јер комплетну административну улогу могу да обаве државни службеници, а свештеници да само раде свој посао посредника између Бога и народа. Из мојих размишљања ме је пробудио глас заставника:

Време је, 'ајмо свако на своје место и почињемо са паљбом, на мој знак.

Нас тројица смо били код једног прозора и сви смо имали по пет оквира муниције. Идеја је била да пуцамо на смену наредних десетак до петнаестак минута у правцу непријатељске линије. На заставников знак двојица младих војника су почели на смену да пуцају из аутоматских пушака. Кад су потрошили комплетну муницију, из

свих пет оквира, ја сам сваком додао по два моја оквира и почео да пуним њихове оквире новом муницијом. Они су волели да пуцају и нису правили питање зашто ја не пуцам. Мене је мрзело да пуцам како не бих морао да чистим пушку после. Већ су ми палчеви болно отекали од пуњења оквира кад је заставник викнуо наредбу да прекинемо са пуцањем. Остали смо спремни за нови фингирани напад ако устреба и чекали да нам из команде јаве да смо готови за ноћас. Наредба је стигла за сат времена. У међувремену смо сви ослушкивали не бисмо ли чули какав звук са нашег левог крила. Један од војника је тврдио да нећемо ништа чути. Сматрао је да су наши највероватније имали „тиху акцију”, те прво ножевима ликвидирали стражу, а потом побили остале на спавању. Ја сам се сетио обуке у Шиду и био пресретан што нисам на левом крилу. Мрзео сам нож као оружје. Сутрадан смо чули да синхронизација напада није изведена како треба и да наши са левог крила нису уопште напали синоћ. Џаба смо испуцали толику муницију, а ја, Богу хвала, своју пушку нисам испрљао.

Већ неколико дана смо боравили у Блаже Јовановића насељу, безуспешно покушавајући да померимо наш положај. Територијалци су муку мучили са митраљеским гнездом подно минимаркета и нису налазили начина да зенге одатле истерају. Мој пријатељ пре рата, још док сам био „хипик“, Бимбо, погинуо је баш од тог проклетог митраљеза. Напросто му се није могло прићи. У свом том злу, ми војници смо чекали смену сваки дан, да нас замени нова јединица из Негославаца, а ми да се вратимо у Негославце на заслужен одмор. Ја сам заставнику већ изложио своју жељу да се придружим територијалцима. Са редовним војницима нисам имао ништа заједничко сем стране на којој ратујемо. Заставник се сложио и обећао ми да ће учинити све што је у његовој моћи да ме пребаци у територијалце, чим завршимо смену овде, односно чим се вратимо у Негославце.

Тог дана је мајор Шљиванчанин дошао да нас обиђе, у пратњи неколицине новинара. Један од новинара је мени поставио неколико питања у вези националног састава јединице, те тражио моје мишљење о рату и разлоге зашто сам се добровољно придружио војсци. Не сећам се више најбоље шта сам ја њему причао, али мој интервју се сутрадан појавио у београдској Политици и био је веома добро примљен од старешина гардијске

бригаде. Похвале за добар интервју сам добио од команде и Зјаје, а све ми је то пренео заставник који је блистао од среће. Тражио сам ако могу да добијем копију тог чланка да и ја прочитам своје паметне речи а и да имам за успомену. Никад пре ми није ништа штампано у новинама, па ми је тај чланак пуно значео. Нажалост до тог издања Политике никад нисам дошао, нити сам икад сазнао шта сам све „испричао“ за новине.

Након скоро недељу дана боравка у Блаже Јовановића насељу коначно смо добили смену и транспортерима (БОВ) смо пребачени назад за Негославце. Заставник ми је издејствовао два слободна дана и дозволу да одем до Шида. Мислим да је поменути чланак из новина највише допринео милости команде да ми се да дозвола за одлазак до Шида. Сутрадан рано изјутра сам натоварио панцир и челаду на себе, те наоружан аутоматском пушком и пиштољем (легендарним ТТејцем) за појасом, запутио се на крај села да устопирам неко војно возило на путу за Шид. Док сам чекао из села је долазио транспортер и ја сам, више у шали, „избацио палац“ у знак „стопирања“, а транспортер је на моје велико изненађење стао. Отворила су се бочна врата и војник ме изнутра запитао:

Куда идеш војниче?

За Шид.

Којој јединици припадаш?

Војној полицији гардијске бригаде.

Имаш ли дозволу?

Имам.

Дај да видим.

И ја извадих дозволу из џепа на панциру и дадох му да прочита.

Добро, улази, ми исто идемо до Шида.

Одлично.

А где хоћеш да те у Шиду истоваримо?

Ако пролазите поред главне поште у Шиду, мени би ту одговарало.

Нема проблема, упадај.

Баш сам се обрадовао, пошто сам пут до Шида није био баш најбезбеднији. Села су била под нашом контролом, али никад се није знало има ли каква заседа на путу између села. Транспортер је био добро оклопљен и одавао много више сигурности од осталих возила. Двојица војника у транспортеру су били задовољни да имају једну пушку више у возилу, за не дај Боже, ако упаднемо у заседу. Путовање је протекло у најбољем реду. Нигде се заустављали нисмо, све до уласка у Шид, где смо заустављени од војне полиције која је ту контролисала сва возила која су улазила или излазила из Шида. Сви смо имали уредне дозволе и на пункту смо се задржали неколико минута и наставили даље. Мене су истоварили код поште, како смо се раније договорили, а они су наставили својим путем. Баш сам се добро осећао и био сам сретан због чињенице да сам опет у цивилизацији. Шид ми се чинио лепшим од Париза, или неке друге светске метрополе. Шид је поседовао све што сам већ недељама прижељкивао, струју, топлу воду, проточну пијаћу воду и све остале благодети о којима сам у Вуковару маштао. Радовао сам се стварима на које пре рата уопште нисам обраћао пажњу. Питао сам се, док сам прилазио команди ТО Вуковара, да ли је капетан Петар Милентијевић још ту и има ли кога другог од познатих. Био је ту и он се мени обрадовао можда и више него ја њему. Одмах ме угњавио да му испричам

како је било у Вуковару, докле смо стигли са освајањем и шта ја мислим о свему. Таман сам имао око сат времена, колико је великом бојлеру требало времена да угреје воду, како бих се коначно окупао као човек.

Па не знам како да ти објасним, али чудне се ствари дешавају у Вуковару. Видиш ја сам у гарди, у војној полицији, у најелитнијој јединици коју армија има. Први вод чине специјалци који су бршадински силос освојили. Збиља су као фантоми. Али ми, реално гледано, ниједну улицу нисмо ослободили.

Како то мислиш, ниједну улицу нисте ослободили? Па ко је ослободио ако ви нисте?

Територијалци! Видиш, ми смо прво деблокирали касарну која је већ петнаест дана била одблокирана. Одблокирали је Негославчани и „казнена“ из Ваљева. Успут, пошто нам то нико није рекао умало се нисмо побрили са територијалцима у винарији, то јутро. Тај нам је дан избачено из строја више од пола старешина. То је било страшно, нећу тај дан никад заборавити.

Па добро, то је било први дан, док се нисте још синхронизовали.

Ма каква црна синхронизација. Онда смо чекали у Негису док територијалци нису ослободили Иве Андрића насеље. Затим смо ми поново то насеље освојили, а камермани су снимали за телевизију како гардијска бригада осваја Вуковар. Чиста крађа славе.

То ти је политика, не сме се знати за друге јединице сем регуларне војске.

Ајде де, нека је политика. Онда смо чекали у Иве Андрића да територијалци ослободе насеље Блаже Јовановића, па да се ми херојски пребацимо у то насеље. Успут сам због разних опасности претрчавао Вутексов

стадион безброј пута, док скоро умро нисам. Неке краве су мирно пасле на стадиону и чудиле се нама што јурцамо тамо амо, као будале.

Е, краве на игралишту?

Да, да, краве.

Добро, и шта је ту толико чудно, то је тактика?

Па чуо сам, али нисам видео, па не знам да ли је истина. Наводно, свако јутро војни транспортер пун муниције пројури на хрватску страну и истовари им пуне сандуке муниције.

То је лако проверити. Кад нађеш било какав сандук од муниције који је припадао зенгама запиши његов серијски број, који је универзалан, и онда ћемо наћи из ког је магацина запремљен и кад. То барем није проблем.

Кад се вратим прелазим код територијалаца.

Добро. Ево овде имаш неке преобуке, да баш не облачиш прљаве гаће кад се окупаш...

Петар ми је оставио чист доњи веш и војни џемпер британске производње. Нисам га скидао са себе до ослобођења Вуковара, толико ми се свидео.

Заставник је коначно успео да ми среди прекоманду у јединице територијалне одбране. Требао сам још обавити разговор са безбедњаком да би се потврдило моје пребацивање у ТО. Нисам се изненадио кад сам видио мајора Вукашиновића у улози безбедњака. Познали смо се још са Авале где сам служио војни рок. Он је као капетан командовао четом у чијем саставу сам и ја био. Претпостављао сам да ме се сећа пошто сам за време војног рока имао неколико оригиналних одступања од војне дисциплине. Био сам у његовој милости, јер сам био један од најбољих стрелаца у чети и нисам тај таленат чувао само за себе већ сам погађао и мете војника поред мене. Поред мене су због тога увек стављани лоши стрелци да их вадим. Био сам поносан на медаљу одличног стрелца, јер се није добијала „ни по бабу ни по стричевима“ већ си за њу морао имати оштро око и сигурну руку и ниси се морао додворавати ником, као за медаљу примерног војника.

Господине мајоре!

Ма слаб сам ти ја господин, него чујем хоћеш у територијалце.

Да, мислим да би то било најбоље решење, знате ја сам пријавио крађу тог накита и не осећам се више добродошао у јединицу.

Знам, накит је враћен власнику, а починиоци ће бити кажњени кад се бригада врати у Београд, сад није време за то.

Све је то у реду, ја не тражим никаква кажњавања, накит је био узет из куће мог школског друга и доброг пријатеља. Накит има више емотивну него економску вредност.

Добро, ти си раздужио оружје и опрему која припада гардијској бригади?

Јесам, пиштољ, челаду и панцир. Пушку и униформу сам задужио у Шиду и то имам са собом.

Добро, па нека ти је са срећом код територијалаца, и да се ово брзо заврши.

Хвала! Могу ли сад да идем?

Наравно.

Руковали смо се и ја сам напустио његову канцеларију. Мајор Вукашиновић је био оличење правог српског официра. Био је рођен за улогу официра. Висок, озбиљан, са дубоким и продорним гласом, увек прав, прави ауторитет, сви су га се бојали, односно осећали страхопоштовање. Мени је збиља била част служити војни рок под његовом командом.

По неким мојим схватањима једино је мајор Шмит имао већи углед и више био оличење идеалног српског официра. Он је био командант ваљевске казнене јединице, коју је војска препознавала као ваљевску оклопно моторизовану бригаду. Наводно је на командно место дошао директно из нишког војног затвора, где је заглавио јер је ишамарао претпостављеног. Легенда, која је колала међу његовим војницима, каже како се неки војник при одслужењу војног рока попео на дрво и претио да ће скочити са дрвета и убити се. Официри су га

молили да сиђе са дрвета и не чини никакву глупост док се није појавио мајор Шмит и позвао војника да одмах сиђе са дрвета. Након што је војник одговорио да ће се радије убити него сићи, мајор је наредио другој двојници војника да донесу секире и посеку дрво. Кад су војници почели сећи дрво, војник је сишао са дрвета. Мајор Шмит га је тад умлатио од батина тако да више ником није падало на памет да почини икакву глупост, док је под командом мајора Шмита.

Тај исти Шмит је добио задатак да са својом казненом јединицом освоји Вуковар. Он је то планирао и да уради иако нико од његових претпостављених у Београду није очекивао успех од те јединице, пошто је у свом саставу имала старешине, већином бивше робијаше из нишког војног затвора. Мајор Шмит је био као реинкарнација генерала Штурма, који је повео у напад своју јединицу и уз помоћ негославачког батаљона разбио усташке постројбе четрнаестог и петнаестог септембра. Након деблокаде касарне избио је са војском до српске православне цркве. Кад је јавио у команду резултате акције коју је започео и плану да коначним освајањем града, у року од два или три дана, заврши акцију, моментално је опозван и наређено му је повлачење и враћање у Ваљево. Напуштањем ваљевске казнене јединице освојено није имао ко да брани и све се вратило у почетни положај. То је био један од првих показатеља да још није дошло време српског официра и да југословенство и даље царује у армији.

Други разлог мог преласка у територијалце је био сукоб са неколицином војника. Док смо боравили у Блаже Јовановића насељу, затекао сам их кад су нашли златни накит у гаражи мог старог школског друга Цаце.

Накит је био скривен на зиду испод греде и тешко га је било наћи. Није постојала вероватноћа да га неко случајно нађе. Гаражу су претресали са циљем да нађу скривене паре, накит или оружје. Рекао сам им да накит пријаве заставнику, али ме нису послушали. Касније сам у Негославцима срео свог школског друга који је кукао да су му усташе кућу опљачкале. Ја сам га упутио на команду нашег батаљона и објаснио му шта сам видео. Након краће истраге, накит је пронађен и враћен власнику. Војници су на мене гледали као на цинкароша, а ја на њих као на лопове и пљачкаше српских кућа.

До Велепромета ме црвеним голфом довезао мој стари другар из гардијске бригаде. Он је био курир и често је ишао аутом на релацији Негославци Вуковар, преносећи битне поруке до команде у Негославцима. У Велепромету сам сазнао како на Петровој Гори да нађем штаб Територијалне одбране и кога да тражим. У команди сам требао наћи капетана Јакшића или мајора Тешића и њима се јавити за даљи распоред. Некако сам успео да нађем улицу и погодим кућу у којој је била команда. Нисам тамо нашао ни капетана, а ни мајора. Ту су ме присутни територијалци пропитали о мојим жељама и упутили у једну кућу где су наши Вуковарчани боравили. Кад сам ту стигао, имао сам осећај да сам гадно залутао. Комплетно друштво су чинили моји стари познаници, али нажалост не по добру. Сви су они били са Сајмишта* и ја сам константно, пре рата, имао проблема са њима. Одмах се видело да ни они мени не верују. Један ме је отворено питао:

Шта ћеш ти овде?

Како шта? Па да се борим.

Докторска се деца не боре. Они своје гузице чувају по Београду.

---

* Део града у Вуковару

Е па, видиш, ја своју не чувам. А и никад се нисам нешто дружио са докторском децом.

Нисмо више причали. То вече је дошао однекуд Мирољуб са одличним предлогом који је решавао све моје новонастале проблеме.

Здраво, Докторе*! Па где си ти?

Здраво, Мирољубе, ма био сам са гардијском бригадом, па сам тражио прекоманду у ТО јер сам имао неких несугласица са војницима.

Нисам имао жељу да објашњавам праве разлоге, а и сумњам да је то икога интересовало.

Па, нисмо тебе очекивали, све си нас изненадио.

Шта да се ради, ја се вратити у гардијску не могу.

Ма нема проблема, него ти би могао нама нешто да учиниш...

Само реци.

Овде су стигли наша браћа Црногорци. Група од њих десет и траже вуковарчанина да буде са њима да не залутају. Можеш ли ти да будеш са њима?

Наравно да могу, а где су они?

Ако хоћеш могу те одмах одвести до њих.

Одлично, само да скупим своје ствари.

Лакнуло ми је након што сам са Мирољубом изашао напоље. Мирољуб ми је објашњавао путем како су момци добровољци из Београда, али су сви до једног Црногорци. Причао ми је како су они покушали да се пријаве у војску у Црној Гори, али је тамо, наводно све било попуњено, па су као добровољци дошли у Вуковар. Мене то уопште није интересовало. Био сам пресретан што нисам остао са екипом са Сајмишта. Сви су они, момци

---

* Пошто ми је отац био виђенији лекар, хирург у Вуковару пре рата, мене су познаници звали Доктор

са Сајмишта, имали пре рата жељу да ми „наравнају кости“ или „измене лични опис“ због неких нерашчишћених рачуна из кафића, дискотека или неких предубеђења која су била у Вуковару пре рата веома заступљена. Ово је било идеално решење. Ти момци, Црногорци или Београђани, за мене су били идеалан избор и једва сам чекао да их упознам. Мирољуб је ушао први у кућу, а ја за њим. Поздравили смо се и Мирољуб ме је представио њима као домаћег, који је одређен да њима буде водич. Ћутао сам. Ја чак, до недавно, нисам знао да постоји Петрова Гора у Вуковару. Једино сам знао за Петрову Гору на Кордуну што сам учио још у основној школи. Наравно да су на Петровој Гори живели Кордунаши, и у оној на Кордуну, а наравно и у овој у Вуковару. Мирољуб је био прави ђетић, па је са овом групом београдских ђетића одмах нашао заједнички језик. Мени је остало да се некако у све то уклопим. Сутрадан, после доручка, пришао ми је Саша, њихов вођа, и предложио частан договор.

Горане, ти си имао ратно искуство. Борио си се са гардијском против усташа, а и домаћи си. Мислили смо да се поделимо на две борбене групе. Ја ћу бити командир једне групе, а ти ћеш бити командир друге групе. Ја, пошто смо се ми тако договорили кад смо кретали, остајем командир јединице. Да ли се ти слажеш са тим?

Слажем се.

Сложио сам се иако ми баш и није било по укусу. Нисам имао неку велику жељу да будем командир пошто сам знао да у ТО командир иде први, а остали за њим. У ТО командир је командовао „За мнош јунаци“, а мени некако није више било до јунаштва. Тих ми се дана мно-

го жучи накупило. Разочарао сам се у војску, а посебно у официре југословенске војске. Почео сам да схватам да не постоји више војска којој сам ја положио заклетву. Југословенство је пропала идеја, што официри југословенске војске нису схватили, а нису ни желели да ту горку чињеницу прихвате.

Даша, Томо, Чутура, Рајко и Шарац нека буду са тобом, а Стојко, Киза, Македонац и Мали иду са мном. Тодор као снајпериста нек буде независан и даје подршку са најбоље позиције за снајперисту.

Добро, ја сам задовољан.

Ништа мени није значило ко је од њих у мојој групи кад нисам имао представе какав је ко борац. Ипак, свако од њих је био много храбрији од већине Вуковарчана који су остали да се крију по Србији и нису чак ни до Шида стигли. Опет, није било на мени да судим о њиховим поступцима и њиховој савести. Нисмо сви саздани од истог материјала.

Шта тек рећи о пацифистима или припадницима разних верских секти који не желе да такну оружје. Јесу ли и они кукавице или су хероји својих идеала? Сећам се прича из новина како су припадници неких хришћанских секти одбијали да узму оружје, у време Брозове Југославије, и због тога ишли на робију. Затим помислим на наше херојске свештенике, попове Српске Православне Цркве који због службе Богу не могу проливати крв, па тако ни у борбу ићи.

И сам Поп Ђујић, легендарни четнички војвода из Книнске Крајине је скинуо са себе мантију кад се дограбио оружја. Он се дограбио оружја и стао на бедем одбране свог народа, а није као ови наши данашњи попови што су стали иза бедема и моле се Богу да ми на линији

не попустимо. Свима нама ће на крају исти судија да суди. Тад ћемо видети ко је био у праву, а код тог судије нема ни по бабу ни по стричевима.

Командиру!

Прекинуо ме је Даша у размишљању. Био је моје висине, али мршав. Ја сам увек био буцмаст, али сам тврдио да сам крупан и да имам тешке кости. Његова црна коса и обрве, те орловски нос, неодољиво су ме подсећали на мог стрица Жарка, а и нарав им је била слична.

Сећам се приче из Базија, села у Хрватској, на мађарској граници, где је мој стриц добио посао наставника физике и математике у основној школи. Благо пијан ушао је у кафану у Базијама, где су гости кафане претежно домаћи сељани, сви хрватске националности. Имао је гусле у рукама и захтевао од гостију да му певају „Бој на Мојковцу“ и гуслају. Таква нам је била лоза и ту није било спаса. Кад нам крв проври, тад ни лично образовање више не помаже, тад се и доктор претвара у разјареног тигра. Та нас је нарав доста коштала, али нам је и на част ишла. Такав ми је Даша изгледао.

Реци, Даша.

Идемо ли сутра у акцију?

Мислим да идемо, ако се не варам треба неке три куће да освојимо. Највећи проблем је приступ кућама. Пролазимо кроз баште или неки воћњак, нисам најсигурнији, и треба да будемо пажљиви да не нагазимо на мине. Знаћемо вечерас засигурно, кад Мирољуб дође.

Тад ми је пришао Стојко питајући да ли знам да баратам зољом.

Наравно да знам.

Ајд' покажи нам.

То је мали проблем. Зољу кад расклопиш у функцију за пуцање, онда је испаљујеш. Нема склапања назад, сувише је рискантно.

‘Ајмо до прве линије па ћемо тамо испуцати неколико, док не научимо.

Стојков предлог је био добар. Нисам видео разлога да га одбијем. Ни ја никад нисам испалио бојеву зољу до тада.

Знаш ли кога на првој линији? – упитах Стојка.

Знам, има неколико мојих Босанаца, у једној кући на првој линији.

Стојко није био Црногорац, али је радио са осталима у истој фабрици у Београду. Био је мало виши од мене, плавокос, зелених очију и увек те гледао директно у очи. Од првог тренутка сам имао у њега неограничено поверење.

Хајмо онда.

До те куће нам је требало мање од десет минута, пешице. Било нас је петорица, Стојко, Даша, Томо, Киза и ја. Кући смо пришли са задње стране, кроз неку баштицу. Стојко је ишао први и звиждукао неки знак распознавања. Дочекао нас је неки Стојков Босанац и кад је схватио зашто смо дошли позвао је мене са њим да ми покаже положај. Пришли смо лименој капији која је спајала две куће са уличне стране. Имала је затворена велика двокрилна врата кроз која је могао камион да прође и поред њих још и омања, нормална врата која су људи користили. Та омања су била полуотворена и кад смо дошли до њих Босанац ми је почео објашњавати распоред прве линије. Одмах сам препознао улицу као главни пут који је водио из Богдановаца и мини-маркет који наши нису могли никако да освоје.

Не провируј пуно, има снајпера. Десно улицом су наши са ове стране, а преко пута су усташе. Лево су ти скоро све усташе. Тамо ниже, доле, ти је минимаркет одакле усташе туку стално по нама.

Имао сам аутоматску пушку подешену на појединачно пуцање у рукама и кундак расклопљен. Пришао сам отвору врата да осмотрим све што ми је Босанац казао и видим добру позицију за испуцавање зоље. Минимаркет је звучао као идеална мета и требао сам само да оцинем удаљеност положаја од минимаркета. Тад сам уочио човека како претрчава са усташке стране ка минимаркету и несвесно подигао пушку док је силуета замицала за неку ограду тако да јој је само глава вирила. Опалио сам и глава је нестала. Одмах сам се повукао у двориште у заклон, а Босанац је сав одушевљен завикао:

Уби га ти, уби ти усташу!

Ма дај, ко зна можда сам и промашио. Можда се сгнуо кад је чуо пуцањ.

Босанац ме више није слушао. Одушевљено је звао Стојка и остале да дођу. Изашли су и остали Босанци из куће да чују шта се десило.

Стојко, брате, овај твој има око соколово. Просвирао је усташу главу првим метком. Није ни нишанио. Само је подигао пушку и опалио. Ја таквога стрелца још видео нисам.

Сад је већ почео да ме нервира. Нисам волео кад ми људи ласкају. Посебно нисам волео да ме праве већим него што јесам. Ако сам и погодио, погодио сам случајно и велико је питање да ли могу тако нешто да поновим. Уосталом, леш се није видео и погодак није потврђен. Нисам себи давао значаја за испаљен метак, онако на-

сумце, чисто инстинктивно, али овој гомили се то није дало објаснити. Даша је сад био уверен да има правог командира и сад је већ био спреман за мене и у ватру и у воду.

Доста сад. Нисмо овде дошли ради хвалоспева већ да вам покажем како се користи зоља. Даша, додај ми зољу. Ви остали гледајте пажљиво шта радим. Немој нико да ми блокира прилаз вратима пошто ћу, кад припремим зољу за паљбу, истрчати на улицу и испалити зољу на минимаркет. Је л' свима јасно?

Јасно је!

Одговорише сви сложено те се окупише око мене, али тако да сам имао приступ вратима капије.

Клекнуо сам на десно колено. Зољу сам узео у леву руку и држао је на средини у висини очију, а лакат леве руке ослонио на бутину леве ноге. Десном руком сам отворио поклопце, откочио зољу и развукао је. Сваки покрет сам извео полако, са објашњавањем сваког који сам изводио. Нагласио сам да зоља треба да се држи водоравно све време док се распакује и у фази испаливања, како мина унутра не би случајно испала и експлодирала. Кад сам коначно припремио зољу за дејство протурио сам десну руку тако да сам њоме затегао ремник зоље и поставио зољу себи на раме. Средњи прст десне руке ми се налазио на окидачу зоље спремној за дејство. У три или четири корака сам искочио на пешачку стазу на улици. Клекнуо сам, нанишанио и опалио. Већ у следећем моменту сам напросто ускочио назад у двориште да не би случајно непријатељ добио добру прилику да пуца на мене. Сви су били фасцинирани демонстрираном вештином. Једини сам ја размишљао колико је било паметно, након пуцања из пушке, са истог места

демонстрирати испаљивање зоље. Било је логично, ако је непријатељ био у минимаркету, да након пуцања обрете посебну пажњу на место одакле је пуцано. Тако бих ја урадио на њиховом месту, но мене је срећа пратила у рату.

Вратили смо се назад у кућу где смо били смештени и где су нас остали чекали. Саша се вратио из команде ТО са комплетним упутствима за сутрашњи напад и картом на којој је била наша и још неколико улица. На карти се видео распоред свих кућа тако да смо знали тачно које куће ми треба да освојимо. Саша је имао једноставан план. Он је са његовом групом ишао први према првој кући с леве стране. Ми смо ишли за њим, па у средњу кућу. Тодор је ишао задњи и требао је контролисати да нас нико из треће куће не нападне док не завршимо са претресом прве две. Речено је да никако рањене не остављамо и да су се они још од раније заклели међусобно да нико никог оставити неће. На то сам им ја објаснио нешто сасвим друго.

Слушајте ме добро! Ако неко буде рањен, оставља се где је рањен, а ми идемо напред још кућу, две.

Јеси ли ти нормалан? Ми не остављамо никог на цедицу.

Заграјаше они сложено не дајући ми могућност да објасним. Једино је Даша ћутао гледајући у мене са неверицом.

Полако! Дај да објасним.

Дајте му да објасни – стао је Даша на моју страну.

'Ајде, објасни – рекао је Саша.

Ако неког погоди снајпер, врло је ризично прилазити му, јер је велика могућност да снајпер чека ко ће рањеном притрчати у помоћ.

Па шта да радимо, да га пустимо да искрвари... – за-
галамио је Томо.

Полако! Двојица или тројица треба да наставе акцију
и прођу напред кућу или две. Тиме обезбеђују трећем си-
гуран приступ рањеном. Тако ћемо засигурно помоћи
рањеном. Ако је неко рањен и искрвари за десет мину-
та, то значи да му ми помоћи не можемо. Верујте ми, то
је најбезбеднији начин помоћи рањеном. Наравно ако
је могуће проћи напред.

Томо је био категоричан, њега тактика ратовања није
интересовала већ само чојство и то посебно чојство на
речима.

Знаш шта, ми не очекујемо од тебе да нас спасаваш,
а ако ти будеш рањен ми те нећемо оставити на цедилу.

Добро, како год хоћете.

Видео сам да је узалудно даље расправљање. Почели
су пити неку ракију тако да нисам био сигуран колико
код њих разум проговара, а колико ракија. И мене су
нудили, али сам ја одбио да пијем. Имао сам врло лоше
искуство са алкохолом. Знао сам да ако пијем нико не
може предвидети каква лудост ми може пасти на памет,
а били смо до зуба наоружани. Одмакао сам се у другу
собу кад ми је Даша пришао.

Командиру, јеси ли ти специјалац?

Не, Даша, нисам, а зашто?

Па погодио си усташу у главу првим метком скоро
без нишањења. Са зољом си још бољи, а и ова теорија
о рањавању, ти мора да си добро обучен.

Служио сам војску као војни полицајац у гарди где
сам имао скоро шест месеци ригорозну обуку. Имао сам
обуку у Шиду уочи доласка у Вуковар, а специјалци су
ми показивали трикове у акцијама док сам био са вој-

ском. Доста сам од њих научио, али ипак специјалац нисам.

Богами јеси, командиру, и драго ми је што си ми ти командир.

Хвала, хајмо на спавање, треба сутра рано устати.

Те сам ноћи чудан сан снивао. Пењао сам се према врху планине. Био сам убеђен да је Олимп у питању. Пењао сам се кроз облаке и прошао сам и кроз само небо. Врх планине се налазио изнад неба. На малој пољани врха планине налазио се храм који је за мене представљао Пантеон, храм бога Зевса. Ушао сам унутра очекујући да видим Зевса, али храм је био празан. По сивој прашини расутој по свему схватио сам да је храм напуштен пре много, много година. Био сам искрено разочаран, али нисам знао зашто. Нисам знао шта очекујем да видим у том храму нити зашто сам уопште ту. Покушао сам себе да видим, али ни мене није било ту, само моја перцепција. Тад је светлосна магла почела да надолази одасвуд и да се као ниво воде подиже. Пратила ју је заглушујућа грмљавина усмерена према мени из свих смерова. Имао сам утисак да је грмљавина константна експлозија светлости која је светлוצала све јачим интезитетом око мене. Грмљавина се обраћала мени, али ја од силног страха нисам разумео ништа. У очају сам се пробудио не схватајући шта се дешава, док сам отварао очи у тоталном мраку и апсолутној тишини. Требало ми је неколико секунди да схватим да нисам мртав. Сањао сам, али нисам имао храбрости погледати Истини у лице. Ја нисам био уздигнут као Енох

од анђела. Попео сам се сам, али нисам имао храбрости да погледам и видим оно што је Енох видео.

Пробао сам поново да заспим и вратим се назад на Олимп. Чврсто сам одлучио сагледати све до краја и чути све, макар ме светлост ослепела и грмљавина оглувела. Макар на крају умро у највећим мукама. Видети и чути Бога, шанса је која се пружа само једном, ако се икад икоме пружи, и ја сам изгледа своју прокоцкао. Олимп ми се више није враћао, а ни сан ме више није хтео. Размишљао сам и понављао у себи читав сан покушавајући да одгонетнем поруку. Из сећања грмљавине није излазила никаква порука већ само грмљавина, чији интензитет чак нисам могао да евоцирам у сећању. Постао ми је јасно зашто своје тело нисам могао да видим. Био сам припремљен за сусрет са Богом. Само сам духовно био присутан, јер у супротном тело моје не би издржало. Схватио сам коначно и грмљавину. Божју реч човек људским осетилом не може чути, али може да прими поруку преко своје савести. Схватио сам да више нисам војник Српства већ Божји војник који само испуњава што му судбина намеће, докле год поступам по суду властите савести и интуиције. Нестао је осећај страха или било какве забринутости пошто као Божји војник нисам имао потребу о томе да бринем или размишљам.

Постао ми је јасан данашњи погодак који сам сматрао случајним. Ништа није било случајно. Испуњавао сам карму тог несретника коме је суђено да тад погине. Ја сам био алат у служби Бога. Био сам задовољан ако не и сретан. Знао сам тајну живота и смрти. Смрт није постојала већ само Божја воља, а живот је наш избор пута. Кад човек живи по савести својој, шта год да уради, добро је урадио и добрим ће му се вратити. Ако живи по

туђој правди и поступа мимо савести своје, по туђој ће му се правди вратити и такав ће му и живот бити. Нема казне до самог живота. Свако је сам себи сведок и сам себи казна. Свако најбоље своје страхове познаје.

Устали смо у рано јутро и чекали да добијемо из команде знак, да кренемо у освајање те три куће. Треба-ло је то да буде наше прво ватрено крштење, односно наша прва акција. Ту смо требали да покажемо од каквог смо материјала сачињени. Има ли у нама јунаштва или је то само било на речима. Македонац је скувао кафу и сви смо је задовољно пили. Мени се неки детаљи нису свиђали, али сам ћутао. Већина је била благо мурна и чудило ме да нико није посегнуо за ракијом да се мало разбистри. Касније сам схватио да они пију само навече, кад су акције завршене. Ја сам саветовао да сви репетирамо и проверимо исправност оружја како не би било непријатних изненађења. Тад је и Мирољуб напишао да нам каже да су сви спремни и да крећемо. Саветовао нам је да не отварамо ладице и ормариће како не бисмо налетели на какву мину изненађења, наводно ће касније специјалци проверити све, тако да о томе не бринемо.

Кренули смо кроз баштицу иза куће и ушли у један воћњак кроз који је водила уска стазица. Ишли смо стазицом, један по један, у размаку од пет до шест метара. Сашина група је ишла прва. План је био да се пребацимо један по један до ограде од средње куће, одакле смо имали преглед све три куће. Кад сам стигао до ограде, видео сам да се нешто веома чудно дешава. Саша је псовао, а Македонац је лежао на земљи и јаукао. Тихо сам запитао Стојка који ми је био најближи:

Шта се десило, је л' рањен?

Ма добио је напад бубрега, нога му се укочила.

Баш сад?

То му је и Саша рекао и ударио га из све снаге ногом у бутину да га прође грч. Ако није бубрег онда му је Саша сломио ногу.

Какав малер.

Рекао сам Саши нек оставе Македонца овде са Тодором, а ми да наставимо са акцијом. Саша се сложио и даље псујући лошу судбину. Мислим да није веровао Македонцу за напад бубрега.

Након што смо се искупили, Саша је са његовом групом кренуо лево, према првој кући. Ја сам са мојима кренуо на средњу кућу испред нас. Ишао сам први, затим Даша, Томо, Чутура и Шарац на крају. Пре него што смо кренули рекао сам Тодору да припази на отвор на крову средње куће. Деловало је као рупа од гранате. Фалило је десетак црепова, промера око метар. Ако је снајпериста био на тавану, имао је идеално место да припуца на нас. Даша и ја смо дошли до врата спремајући се да упаднемо у кућу и претресемо је. Томо је био код прозора са задатком да, кад Даша и ја упаднемо унутра, кроз прозор контролише дешавања у кући. Чутура је пазио да нас неко са стране не изненади. Све се одвијало по плану. Даша и ја смо упали у кућу и претресли је. Кућа је била празна, две собе, кухиња и остава. У остави смо нашли на плафону отвор кроз који се пело на таван. На таван смо могли приступити само ако смо прво главом провирили. То ми се уопште није свиђало. Одозго се повремено чула нека лупа као да нешто лупа од ветра, односно промаје, а можда је некога и било горе. Одлучио сам да кроз отвор на крову убацам бомбу. Јавио сам мојима и рекао им да се склоне у кућу. Изашао сам

на двориште, извукао осигурач и бацио бомбу у отвор на крову. Након експлозије Даша је изашао и питао ме:

А шта би да си промашио отвор?

Како мислиш да сам промашио отвор?

Да си промашио отвор, бомба би се скотрљала с крова назад право на тебе, и где би се ти заклонио од експлозије?

То ми уопште није пало на памет. Могао сам погинути од властите бомбе. Каква сам ја будала.

У праву си. Уопште не размишљаам. Могао сам погинути. Него 'ајмо сад да проверимо има ли кога на тавану.

Наравно да на тавану није било никога, што ме још више наљутило. Могао сам погинути ни због чега, због ветра који је нечим лупао. Богу хвала, чувала ме моја дуга линија живота на длану.

Тад су дошли Стојко и Киза информишући ме да су у првој кући затекли неког старца и старицу. Оставили су их у тој кући пошто су слабо покретни. Ја сам им укратко објаснио шта смо ми урадили и кренуо са њима да им дам подршку у претресу треће куће, коју смо исто пронашли празну. Остали смо да сачекамо остале из ТО да заврше њихове делове улице и да видимо специјалце на делу, како претресају кућу од мина изненађења.

Мене је и даље мучила та глупост са бомбом. Да сам погинуо, на гробу би ми писало „погинуо јуначком смрћу од властите бомбе борећи се против промаје са тавана“. Можда ми ни свештеник не би дошао на сахрану пошто се таква погибија може сматрати и самоубиством из нехата. Саша је са Томом и Чутуром на носилима однео Македонца до амбуланте. Ја сам преузео команду иако више није било никакве потребе за командовањем. Акција је била завршена. Кад су се појавили специјалци

за мене изненађења одмах ми је било јасно да ту нема никаквих мина и да је у питању преметачина и тражење ратног плена и оружја. То је била екипа мојих старих познаника из Вуковара, још из предратног раздобља.

Сазнали смо да Македонац није симулирао већ је имао упалу бубрега и да је из стационара у Негославцима пребачен на ВМА у Београду. То је значило да се неће вратити најмање месец дана, но нико није жалио за њим. Како да жалиш човека који се хвалио да је за паре тукао туђе жене. Наводно су му „потлачени“ мужеви плаћали да на улици пресретне њихове жене и истуче их по жељи мужева. Мени је то било невероватно, несхватљиво и морално тотално неприхватљиво. Изгледа су га клетве напаћених жена заслужено стигле у облику упале бубрега. Он се вратио пред сам крај рата, али не код нас, већ је одмах постао телохранитељ Мирољубу. И наравно, одмах му се десио пех. Испао му је закочен шкорпион* који се од пада откочио и почео да пуца. Савим случајно Шкорпион није погодио њега већ Мирољуба и тешко га ранио. Наравно Мирољуб ништа видео није тако да је остала сумња да га је Македонац покушао убити.

У повратку смо одлучили да се пребацимо у једну много бољу кућу, релативно нову спратницу у Новој улици, са летњом кухињом и гаражом у дворишту. Ја сам волео да будем сам и сместио сам се у једној од соба у приземљу куће. Стојко, Киза и Саша су били на спрату. Остали су се сместили у пространој летњој кухињици пошто је тамо био шпорет на дрва те се читава просторија могла угрејати. Сви су били расположени због успешне прве акције. Свако је имао понеку анег-

* Аутоматски пиштољ чешке производње, калибра 7.65 мм

доту из те акције. Ја сам се надао да ће тако бити и убудуће. Нисам им хтео кварити ентузијазам, али ми се још увијек са зенгама сукобили нисмо. Још нисмо са непријатељем разменили ватру. Само сам упозорио да се конзерве не бацају напоље у двориште већ да се скупљају на гомилу, па онда закопавају. Наравно да ме нико није послушао. Сви су мислили да сам параноичан.

Ноћ је ледена, без кише, што и није уобичајено за октобар. Прозорско окно је затворено картонима и крпама да би се заштили од ветра и кише, али код хладноће није помагало. Управо сам се пробудио и хладноћа ми није сметала. Спавао сам обучен и само попуштеног опасача и чизама, са аутоматском пушком, што би се рекло, „на готовс“. Била је напуњена, са метком у цеви и закочена. Требао ми је делић секунде да је откочим и „оспем“ паљбу. Ту сам пушку користио само за спавање, обављање велике нужде и одлазак у штаб. Маштао сам о шкорпиону. Он би ми решио све проблеме. Не бих морао држати пушку у крилу док обављам велику нужду, чућећи над каналом у гаражи и стрепећи да неће какав зенга налетети на мене у том моменту. Пошто водоводни канализација нису радили нама је обављање велике нужде било најзгодније над радним каналима у гаражама. Одмакнемо једну даску и добијемо чувавац. Смрад не улази у кућу где боравимо и сви смо задовољни. А и чудан неки мир имаш уз мирис бензина, товатне масти и прерађеног уља. Некад ти је амбијент неопходан за успешно обављање нужде. Од страха који нас је држао непрекидно, и био увучен у сваку пору нашег бивства, ми га више нисмо ни осећали, иако је непрекидно био присутан. Мени се дешавало да по неколико дана не

морам у гаражу, па сам се питао, није ли то можда од слабе исхране. Јео сам један месни нарезак дневно и ретко кад нешто више. Напросто нисам био гладан и јео сам тај нарезак ујутро, чим устанем. Знао сам да морам нешто јести. Чудан је тај страх, посебно тај који не осећаш директно од претње, а присутан је стално. Лагано те цеди и уништава. Ниси га ни свестан, те га не можеш ни контролисати. А спавао сам као беба. Чим легнем, одмах заспим и будим се рано ујутро пре свих. Највише сам мрзео тишину. Никад нема такве језиве тишине дању каква се јавља сваке ноћи. Ноћу све утихне, чак и грабљивице у лову не одају никакве звукове. На стражи те властита концентрација паралише. Толико сам концентрисан да сам убеђен како могу чути сенке настале изненадним појављивањем месеца, јер властитим очима више не верујем. Осетим вибрације ваздуха, разазнајем мирисе и предвиђам наступајућу стварност. Но, све ми је то бескорисно.

Молио сам моје саборце да не бацају празне конзерве од хране по дворишту, јер ће ноћу мамити пацове. Ипак, немогуће је један сој људи привести милом памети, а да их учим силом нисам имао амбиција. Те ноћи ме је нужда натерала да устанем и кренем ван да мокрим. У ходнику код излазних врата сам одједном чуо уздах који је дошао извана, из правца баште. Башта је почињала на крају дворишта, двадесетак метара од улазних врата куће. Скаменио сам се од страха и по нагону откочио пушку. Знао сам моментално да сам погрешно што нисам понео никакву бомбу са собом. Ако припуцам, пламен из пушке одаће мој положај. Појма нисам имао ко се шуња, колико их је и колико су близу. Гледао сам кроз велике отворе на вратима на којима су стакла не-

достајала, покушавајући да ишта видим у мрклом мраку. Нисам могао да осетим ништа у промаји која ми је хладила знојем орошено чело. Никаквих вибрација, никаквог мириса, само параноја страха. Нисам се усуђивао померити и у очају незнања глупе ситуације схватио сам да више уопште немам потребе да мокрим. Нисам могао да схватим куда је сва та мокраћа нестала. Како је могуће да ме је нужда напросто прошла, а притисак је претходно био скоро неиздржив. Био сам убеђен да сам се уписао. Није било другог логичног објашњења. Ипак, нисам усуђивао померити, а камоли да левом руком опипам да ли су ми панталоне мокре. Обећао сам себи, ако ово преживим, више нигде без бомби нећу да мрднем.

Тад сам зачуо кратко стењање из гараже, која се налазила на левој страни дворишта и граничила са баштом. Страшно, заклаше изгледа неког од наших на срању. Каква ужасна смрт, вероватно су га одмах у канал бацили. Шта да радим? Не могу ништа паметно да смислим. У својој соби имам двоглед за ноћно осматрање, али тих неколико метара је предалеко. Полако се спуштам у клечећи положај, покушавајући да себе учиним што мањом метом, и клечећи на једном колону и ослонцем на другом заузмем стабилнији положај за пуцање.

Из тог положаја могао сам да се бацам уназад и у секунди откотрљам у своју собу коју сам сматрао спасом, без неког посебног разлога. Кад боље размислим у тој соби ми је било све што је имало икакве везе са мојим претходним животом, животом пре рата. Можда би тај скок био бекство из ратног пакла, из страхова, ужаса и људске бесмислице. Олакшање спознајом да се могу склонити у своју собу ми је улило самопоуздање и неки

чудан мир. Страх је ишчезао, заменио га је животињски инстинкт преживљавања, жеља за осветом. Неко мора да плати за моје претрпљене муке, а посебно за срамоту, ако сам се упишао од страха.

Пун месец се изненада помолио иза облака, обасјавајући двориште, правећи сенке које претрчавају муњевито из баште према гаражи. Моментално сам испразнио оквир са тридесет метака и бацио се у дубину ходника према вратима моје собе. Очекивао сам повратну паљбу, но тад су у дворишту загрмеле две експлозије, једна за другом. То су моји са спрата бацили бомбе, лакнуло ми је. Заменио сам празан оквир и чекао. Месец су поново закрилили облаци. Злокобна тишина је преузела власт.

Наредна два сата смо чекали, без звука, без мрдања док није почело да свиће. Дан је донео истину, пусто двориште, празну гаражу и нигде никог у башти, само празне конзерве. Нико ништа није коментарисао. Свима је све било јасно. Искупили смо све конзерве и закопали иза гараже. Запрепастила ме чињеница да су ми панталоне суве. Ипак се нисам упишао. Где је сва та мокраћа нестала ни дан данас ми није јасно.

Тај дан више нико није био расположен ни за какву акцију. Ја сам себе натерао да поједем месни нарезак док смо чекали Сашу да се врати из команде са даљим наређењима. Моју сугестију око чишћења оружја су сви спремно одбацили, тврдећи како „Застава“ производи најквалитетнији калашњиков коме чак ни боравак у води не смета. Наводно је требало само свако јутро испалити метак да „издува“ рђу и другу прљавштину из цеви пушке.

Конечно је магацин за снабдевање храном и муницијом пребачен у кућу преко пута наше тако да смо сад лако набављали све што смо хтели. Пиштоље наравно нисмо добили, а ни шкорпионе које су наводно позадинци из Велепромета поделили међусобно, иако су били намењени нама, односно јединицама на првој линији. Саша и Стојко су донели лоше вести за тај дан:

Јесте ли сви ту? Мали иди види на спрат има ли кога и зови све у кухињицу на договор. Састанак је за пола сата.

Мали је одмах устао и отишао да изврши наређење. Саша је био неограничен ауторитет за њега, а за мене је тај однос био енигма. Ја сам слабо признавао ауторитете и увек сам због тога имао проблема у животу. Увек сам се питао, има ли неко бољи од мене, неко паметнији или мудрији. У свим области за које није била потребна специјализација моментално сам схватао ствари и физички изводио све што се од мене тражило. Нисам био професионални музичар, али сам имао слуха и могао сам све да отпевам у оквиру мојих гласовних способности. Да сам желео могао сам да научим да свирам било који инструмент, релативно брзо. Разумео сам механику. Нисам никад поправљао моторе, али сам знао принципе на којима раде и схватао како раде. Разумео сам нуклеарну физику иако нисам знао формуле. Знао сам принципе распадања атома, односно основне принципе физије и фузије. Разумео сам квантну физику иако је никад изучавао нисам. Знао сам како људско тело функционише и тело сваког сисара. Разумео сам болести иако нисам био доктор. Разумео сам филозофију иако сам признавао само старогрчке филозофе као једине и праве. И наравно, Ничеа као Божје отелотворење савременог филозофа.

Преко Ничеа сам схватио да не треба да се стидим свог егоизма. Нема ништа ружно у егоизму докле год он испољава искрено личност. Стидети се треба дволичности односно прикривања егоизма и изношења лажне представе о самом себи. Увек сам се питао, може ли човек прикривањем властитог егоизма обманути себе и бити нешто друго него што збиља јесте, или је прикривање егоизма само начин лажног представљања себе другима ради стицања неке користи. Зар није егоизам тај који човека нагони на доказивања да је у праву, доказивања да је најбољи, доказивања властите супериорности? Његово прикривање је пука декаденција и фрустрација. У рату се то највише експонира. Егоисти постају хероји. Егоисти су ти који иду први, који су најбољи синови своје нације, који храброст црпу из егоизма, јер им его не дозвољава да буду мање храбри од најхрабријих. Кукавица не може бити егоиста, ако га и има у рату ће његов егоизам бити убијен први.

Пошто смо се сви окупили, Саша је почео излагање извештаја из команде ТО:

Команда веома цени нашу јединицу и похвалили су нас све, чак и Македонца. За данас би требали извршити једну малу акцију чишћења заосталог дела од јуче. Тачно је да смо ми свој задатак обавили јуче комплетан, али други нису. Тачно је и да смо ми имали најједноставнији задатак јуче и да нам се посрећило да непријатеља није било у кућама које смо ми ослобађали. Зато сам ја браћо понудио да наша јединица данас потпомогне друге и да одрадимо један део посла који јуче наша браћа из других јединица нису стигла да ураде. Ми имамо симболичан задатак да ослободимо једну кућу од три или четири што су јуче преостале. У тим кућама најверо-

ватније више никог нема пошто су оне клин у нашој линији, али се ипак морају детаљно претрести. Дакле, договор је да данас после подне, будемо спремни пре два сата, и да идемо да довршимо шта је од јуче заостало.

Има ли каквих питања?

Треба ли сви да идемо?

Па што не би ишли?

Није више било озбиљних питања, већ само гунђања и незадовољства. Нико није волео ићи у акцију, јер су други јуче забрљали, а ми данас треба посао да им завршавамо. Мене је чудило да нико Сашу није упитао, што је он нас понудио и што себи прави углед преко наше грбаче. Ту су изгледа постојале релације о којима ништа знао нисам. Нисам хтео ни да се упетљавам кад већ нисам знао о чему се ради. Очигледно је било да се нико не усуђује да противречи Саши, а мене је копкало да схватим разлог. Сви су они радили у истој фирми и колико сам схватио Саша им није био шеф тамо. Мора да постоји нешто друго што су остали врло поштовали кад се нису бунили ни на једну Шашину наредбу .

У два смо сви спремни чекали испред куће да наиђу остали. Требало је освојити и тих неколико преосталих кућа. Ускоро се појавио Мирољуб и повео нас до места разграничења, односно скоро до куће коју смо требали освојити. Кућа, спратница са додатним објектима, уопште није деловала једноставно за освајање како смо ми схватили из Шашиног излагања. Тодор је са снајпером добио задатак да пази на прозоре са уличне стране куће. Мали је са Сашом и Кизом отишао на задњу страну како нико не би побегао тим путем или да спрече евентуалну помоћ зенгама са те стране. Није постојала вероват-

ноћа да ће зенге добити икакву помоћ или подршку, али треба предупредити сваку могућност.

Нас четворица смо ушли у двориште куће, а Шарца смо оставили у заседи код улазне капије, за случај ако неко покуша да побегне тим путем. Било нам је први пут да остављамо заседу иза себе, а не сећам се да смо то урадили икада после. Двојица су ушла у кућу спратницу и почели са претресом просторија. Стојко и ја смо кренули да претресемо подрум. Испред куће је био озидан улаз у подрум. Двокрилна врата нису била закључана. Отворили смо оба крила и Стојко је завикао:

ЈНА излази!!!

Не пуцајте излазимо!

Излазите један по један, и руке увис, да вам видимо дланове.

Стојко им је објаснио, плашећи се да неко не покуша какав трик са бомбом кашикаром, тако што му кашикара виси иза длана окачена на прст осигурачем. На тај начин бомбу је могао лагано да баци и активира кратким замахом руке. Било како било, Стојко је тражио од сваког ко је излазио да врти длановима, а кад изађе да клекне и стави руке на потиљак како би га лако претресли и установили да нема оружја. Пред крај је из подрума изашао средовечни мушкарац, осредње висине. Кад му је Стојко рекао да клекне и стави руке на потиљак, изненада је почео да бежи. Стојко и ја смо повикали углас стој, неколико пута, али без успеха. Човек је трчао према излазној капији право на Шарца који је имао пушку „паповку“ на готовос спремноу.

Стој!

Продерао се Шарац из свег гласа, изненађен и уплашен. Реакција човека у бегу је била необјашњива. Након

узвика Шарца он је у трку стрпао десну руку у џеп од јакне и Шарац је моментално опалио. Човек је пао као покошен, био је на месту мртав. Рука му је у паду испала из џепа јакне али је и даље чврсто држала белу марамицу. Кад сам то видио рекао сам Стојку:

Лудак је изгледа хтео белом марамицом да маше, невероватно!

Стојко је имао неку његову филозофију живота.

Нико не зна какве се мисли мотају човеку у задњој секунди живота, то је Божја воља.

Шарац није могао себи да дође. Било му је први пут да је пуцао на човека. Неутешно је понављао:

Убио сам човека, убио сам човека.

Дај, Шарац, олади мало. Убио си га, па шта. Рат је. Да ниси ти њега убио, убио би он тебе. Нико није знао да он има марамицу, а не пиштољ у џепу.

Смиривао га је Стојко.

Ја сам пришао једној старијој жени која је са осталим цивилима стајала крај зида куће и строго је запитао, трудећи се да делујем довољно озбиљно и опасно како би ми жена дала тачан одговор.

Ко је тај што је бежао?

Не знам ја, он није био са нама.

Како није био са вама, кад смо га са вама у подруму нашли.

Он је синоћ дошао, пошто је побегао из претходног склоништа.

Нисам више ништа питао, било је узалуд, а можда жена и није лагала. У рату су најлуђе ствари могуће. Оно што је у миру нелогично у рату је нормално. Тад се и Саша са Малим и Кизом појавио.

Шта је било?

Шарац је скењао једног што је покушао да побегне – одговорио је Стојко.

Шарац! Ко би рекао да ће Шарац бити први.

Ово ме је заинтриговало. Први у чему? Нису се ваљда кладили ко ће први убити непријатеља. Морао сам да питам.

Како то мислиш први?

Па он је први који је убио непријатеља. Први који је имао право ватрено крштење.

Значи није у питању опклада?

Па јеси ли ти луд, каква опклада, само ми је било чудно пошто први идемо ја, ти, Стојко, Киза и Даша. Нико није ни претпостављао да ће Шарац први да убије неког.

Мало ми је лакнуло. Није у питању опклада. Нису сви толико луди колико сам ја мислио да јесу.

Саша! Је л' чекамо Мирољуба овде или му треба јавити да смо завршили наше?

Па послао сам Кизу да му јави да имамо десетак цивила и да не знамо шта ћемо са њима.

Значи чекамо овде?

Да.

Након једно сат времена чекања појавио се Мирољуб са још петнаестак територијалаца на путу назад. Мирољуб нам је објаснио да је линија сад исправљена, да је „клин“ елиминисан, те да је стража распоређена. Рекао је да не бринемо за цивиле пошто имају људи који ће се за њих побринути.

Још није почело да се смркава. Управо смо се вратили из акције. Свако је пошао у свој „кутак“ где је могао на миру да среди утиске и врати се свакодневици нашег животарења. Ово што се нама дешавало и како смо живели не може се назвати живот у двадесетом веку. Ја

сам отишао у своју собу да се растеретим од борбене опреме и оружја и припремим муницију и оружје за следећи дан. Након што сам све припремио за сутрадан изашао сам до летње кухиње где се сместила већина борбене групе. Ту је био „смедеревац“, шпорет на дрва, који је тих месеци био најтраженија врста шпорета у крају пошто је струје било само из генератора, а њих је ретко ко имао. За дивно чудо сви прозори су имали читав стакла. Просторија је била повелика, из два дела, подељена полулуком као неким сводом. У кухињском делу је био велики кухињски сто где се навече седело и пило. Мени су се чудили што не пијем и нуткали ме нон-стоп, а ја сам упорно одбијао. Главни изговор сам налазио у чињеници да сам докторски син и да пијем само фина пића, да преферирам чивас.

У једном моменту ушао је Киза са неком добровољком коју смо први пут тад видели. Била је медицинска сестра у Новом Саду и нама је додељена као болничарка. Сви су били одушевљени и гледали да привуку на сваки начин њену пажњу. Ситуација је претендовала некој катастрофи. Мој предлог да је вратимо назад у команду одакле је и дошла, претпостављам да нико није ни чуо. Плашио сам се да не дође до туче због ње. Сви су били припити и наоружани, нека глупост је морала да се деси. Напокон је она затражила да види праву бомбу. Одувек јој је била жеља да држи праву бомбу у руци. Неко јој је дао зелену кашикару коју је она држала у руци док јој је дотични објашњавао како се бомбом рукује и како се активира. На крају је она, из само њој познатих разлога, ишчупала осигурач. Осигурач је одлетео негде испод кауча, нико га није видео у том тренутку. Настао је тајац у соби, једно секунд, можда два, а

онда су сви муњевито заузели заклоне по соби. Стајао сам једно два корака од ње и гледао је. Јадница се укочила од страха. Имао сам осећај да гледа у мене као у неку вишу силу, неког митског спасиоца. Рекао сам јој благим гласом, да је не уплашим још више:

Држиш ли чврсто ту бомбу?

Држим.

Можеш ли да је држиш минут времена?

Мислим да могу.

Држи и хајде са мном. Сад ћеш практично завршити обуку бацања бомбе.

Изашли смо напоље. На пар метара је био улаз у подрум, затворен хоризонталним двокрилним вратима изнад степеништа које је водило у подрум. Одшкринуо сам једно крило и објаснио јој да баци кроз отвор бомбу у подрум и одмакне се од улаза неколико метара. Кад је бацила бомбу у подрум, ја сам пустио врата да се затворе и одмакао се од врата. Након неколико секунди бомба је експлодирала без неке учињене штете. Болничарка ми се захваљивала, а ја сам предложио да се вратимо назад у летњу кухињу где су је њени обожаваатељи чекали.

Улица се звала Шесте пролетерске бригаде. Кренули смо изјутра. Били смо подељени у три групе, јер је улица била врло чудног облика и ми смо ишли средином. Освајали смо кућу по кућу. Подруме сам мрзео из дна душе. Уобичајено је било да вичемо:

Овде ЈНА... Излази!

Овде ЈНА... Излази!

Овде ЈНА, излази бацамо бомбе!

Претежно се на ову последњу претњу бомбом људи одазову уколико их има у подруму. У ситуацији кад се нико не јави, бацим неку стару ципелу или нешто слично низ степенице да звучи као да сам бацио бомбу. Ако неког има у подруму тешко да ће издржати, а да се макар не помери и не ода неким звуком. Плашио сам се да бацам бомбе, јер нисам знао има ли деце у подруму. Нажалост армија нам није дала шок бомбе, што би нама олакшало посао и сачувало нам живаца и живаца. У подрум се спуштало са батер-лампом, држећи лампу што више у страну од себе. Ако неко припуца из подрума, припуцаће на светло. После три подрума више нисам био низашта тај дан. Невероватно колико ме је психичка напетост физички исцрпљивала, као да сам читав дан радио на мешалици правећи бетон.

Већ код прве куће почели су проблеми. Улазна врата од куће су имала стилски изрезбарен отвор који је иначе покривало жуто замућено стакло тако да је само светлост пропуштало. Отвор је био око метар висине и око двадесетак центиметара ширине, тако да се кроз њега нисмо могли провући. Кроз отвор се видео дугачак ходник и двоја врата на средини ходника. Лева врата су водила у просторију у коју се могло ући на споредан улаз. Врата су била заглављена. Наредио сам Томи и Чутури да пазе кроз тај отвор да се какав зенга не појави са десних врата или степеништа са краја ходника која су водила на спрат куће. Ја сам са Дашом отишао до споредног улаза и са те стране ушао у кућу. Ушли смо у просторију која је служила као нека врста кухиње. Након што смо је претресли, провирио сам у правцу улазних врата да добијем знак од Томе и Чутуре да је ходник безбедан и да се можемо Даша и ја пребацити у суседну просторију ради даљег претреса. На моје изненађење на вратима није било никога. Нисам видео ни Тому, а ни Чутуру. Знаковима сам се споразумео са Дашом да заузме добар заклон у соби одакле има преглед оба улаза, споља а и изнутра. Ја сам отишао назад да проверим шта се десило са Томом и Чутуром. Помислио сам на најгоре, да их је скривени усташки снајпер нашао. На моје изненађење и Томо и Чутура су чучали живи и здрави поред врата. Томо је чучао са једне стране а Чутура са друге, ослоњени леђима на зид куће. Чекали су нешто, ваљда да Даша и ја претресемо кућу сами и надали се да ће све бити у најбољем реду и да ће некако преживети и овај дан. Неки ме је чудан бес обузео и добио сам жељу да пуцам на њих, једва сам се обуздао.

Шта радите вас двојица?

Ту си нам рекао да будемо.

Рекао сам да пазите да се зенге не појаве у ходнику. Да нам дате подршку да нас зенге не побију.

Ћутали су. Знали су колико су забрљали. Ја сам напросто изгубио осећај икаквог страха. Бацио сам пушку на стазу и изашао наред улице псујући четнике, усташе, војску, добровољце и све живо и мртво што ми је тад пало на памет. То ме псовање мало смирило, па сам се вратио назад. Покупио сам пушку и отишао до Даше да наставимо претрес куће нас двојица сами. Даша је остао једини на којег сам могао да се ослоним. На сву срећу, у кући није било никог. Претрес смо брзо обавили.

Испред нас су биле још две куће које је требало претрести. Чекао сам да наши са леве и десне стране заврше претресе кућа и поравнају се са нама како не бисмо случајно улетели у заседу и били одсечени. Тад се појавио неки Циго који је уместо оружја носио два празна кофера. На моје питање куда је кренуо, он је објаснио да жели први да уђе у спратницу, две куће испред нас. То је била задња кућа коју смо требали да освојимо данас.

Тај део још нисмо освојили , убиће те зенге.

Ма нема тамо никог.

Како знаш?

Да су усташе планирале да бране ову улицу наши би се са њима већ потукли, а ја нисам чуо ниједног пуцња до сада.

Било је логике у његовој причи, али ја нисам баш пуно рачунао на икакву логику у борби са зенгама. Уосталом, размишљао сам, ако неког има пуцаће на Цигу, Циго чини мени услугу, не краде из моје куће.

Гдје ти је пушка?

Шта ће ми пушка кад нема усташа?

Добро иди, баш ме брига, идеш на своју руку.
Фала газда.

Циго је отрчао право до спратнице и нико пуцао на њега није. То је мало окуражило Тому и Чутуру. Томо је тад предложио, покушавајући некако да поправи то што су Чутура и он забрљали претходно.

Командиру! Можемо ли ја и Чутура први да идемо у следећи претрес?

Што?

Па да поправимо ствар, ако је могуће. Да се искупимо.

Какво црно искупљивање? Идемо у старом распореду. Вас двојица, ако баш хоћете да се искупљујете, следећи пут радите оно што се договоримо.

Ако сам мислио да ће следећи претрес куће бити без проблема, гадно сам се преварио. Ушли смо у двориште куће тако да нам је кућа била са десне стране. Кућа је имала само прозоре који су гледали на улицу и само један прозор на дворишној страни где смо се ми налазили. У дворишту је била гаража насупрот улазних врата од куће. Требало је некако прићи улазним вратима, а да будемо заклоњени од могућег стрелца из гараже или негде иза гараже. Пришао сам до краја зида, али се нисам усуђивао да провирим иза угла. Могао је снајпериста да чека да извирим. Клекнуо сам на једно колено. Муњевито сам истурио пушку испред себе у висини главе, паралелно са мнош, и испалио кратки рафал наслепо. Одмах ме нешто погодило у врх носа. Био сам шокиран. Нисам главу промолио иза зида засигурно. Још једном сам поновио операцију пуцања и опет ме нешто погодило у нос. Сад сам се већ уплашио. Није ми било јасно одакле ме непријатељ гађа. Коначно сам схватио да ме погађају чауре избачене из моје пушке. Аутоматска пу-

шка напосто није била намењена да се тако са њом пуца. Окренуо сам се Даши да му објасним шта да ради кад ја претрчим до улазних врата.

Јеси ли рањен командир?

Нисам.

Па лице ти је крваво!

Ма погодила ме моја чаура у нос и расекла га мало.

Срамота ме било таквог рањавања. Намочио сам марамицу водом и обрисао њом лице колико сам могао. Срећом, посекотине су биле површинске и престале су одмах крварити.

Даша! Ја одох до врата, а ти остани овде и пази да неко не припуца из гараже на мене.

Томо! Чутура! Ви остајете да пазите код прозора. Кад уђем у кућу Даша ће се пребацити до улазних врата, а ти ћеш га, Томо, покривати да неко из гараже случајно не припуца.

Даље се све одвијало према плану. Кућу смо претресли, а и гаражу. Циго је био у праву, нигде зенги није било. Побегли су чим су чули да долазимо.

Пролазили смо кућу по кућу трудећи се да идемо паралелно са осталима како не бисмо дозволили напад са бока. Наићосмо тад на једног капетана југословенске војске. Први пут сам га видео у животу.

Шта радите овде, друже капетане?

Тражим своју јединицу.

Одмах сам прешао на „ти“ пошто тај резервиста није заслужио икакво персирање.

Ти немаш шта да тражиш овде. Налазиш се на линији дејства мог одељења, а не припадаш командном кадру моје јединице.

Ја се извињавам, али ја сам се изгледа изгубио.

Марш одавде! Да те моје очи не виде. Ти си неки српски официр, а не знаш ни где ти је војска. Марш!

Размишљао сам да ухапсим тог неодговорног капетана, али нисам имао ни једног борца вишка. Да га ухапшеног предајем позадинцима није било паметно. Ко зна за шта би га они оптужили, можда не би ни стигао до команде. Већ су нам ранили команданта, то преподне. Он је дошао да обиђе јединице у нападу и прву линију. Дошао је до куће, већ ослобођене, кад је из гараже, наводно из празног бурета за нафту, искочио „усташа“ и самоубилачки испалио метак у Мирољуба, нашег команданта ТО. Нашег је команданта хтео метак. За непуна два месеца био је рањен, ако се не варам, четири пута. Звали смо га Загор, по легендарном јунаку из стрипова. Био је он наш Загор ТО. Његов карактер најбоље описује једна анегдота коју сам чуо од мог кума. Један наш пријатељ га је једном приликом, пре рата, након дуже пијанке упитао:

Загоре! Шта би ти желео да добијеш за рођендан, или још боље, шта би ти желео да ти се деси за рођендан?

Загоров одговор је својствен само њему и најбоље оцртава комплетну његову личност:

Волео бих да ми се деси следећа ситуација: Поноћ је већ прошла, милиције нигде нема, ја сам, а њих петорица... и фер борба.

Чак ни Витезови Темплари нису прихватили борбу ако је непријатељ бројчано, више од три пута, надмоћнији, а имали су најбољу, најдисциплинованију и најобученију војску свог времена. Наш Загор је прижељкивао да јурне сам на петорицу. Шта ти је Србенда, као да је потомак Немањића.

Тог дана смо требали да помогнемо у претресању неколико кућа које су остале неосвојене. Зенге су се одавно повукле одатле, но ништа није требало препустити случају. Требало је проверити, за сваки случај, да није неки зенга заостао, односно да се не крије негде добро камуфлиран и не чека свој тренутак да под окриљем ноћи побегне, или још горе, изведе неку диверзију. Кућа, набијача, грађена вероватно још пре Првог светског рата, била је претресена брзо и није изгледало да ћемо имати икаквих проблема око те куће. Како то увек бива, први утисак је био, нажалост, лажан. Кућа је имала подрум ископан вероватно испод читаве куће. Степенице које су водиле у подрум су биле напола засуте земљом, а земља добро утабана. Врата су била исто тако напола затрпана и да би се са степеница ушло у подрум врата су се морала отворити и онда напросто ускочити у просторију подрума. Подрумски прозор је био закован дебелим даскама изнутра. Све је деловало као бункер. Највећи проблем су били звукови који су долазили повремено из подрума. Након што су наши повикали: „Излази! Овде ЈНА!“ из подрума се накратко зачуо звук тихог гребања или нечег сличног, али нико није излазио. Поново је повикано: „Излази! Овде ЈНА!“ , али овог пута није било никаквог звука. Кад је запређено бацањем

бомбе опет се чуо звук, али овај пут као да је неко протрчао подрумом. Тад сам се већ добро изнервирао. Нисам дао да се баца бомба. Сумњао сам да у подруму има деце која се плаше да се јаве, односно да не смеју да изађу. Да су одрасли доле, притајили би се са надом да нико неће сићи доле или убацити бомбу. Други би викали да не бацамо бомбе, јер се спремају да изађу. Тако изнервиран одлучио сам да ускочим у подрум, па шта буде. Док сам се спуштао степеницама према вратима, ремник пушке ми се закачио за неки клин на зиду. Нагло сам цимнуо пушку. Пушка, подешена на рафално пуцање била је спремна за акцију, а прст који ми је био на обарачу, напосто је сам од себе притиснуо обарач. Цев је била окренута према доле тако да ми је један метак погодио чизму након кратког рафала који сам нехотично испалио. Стопало ми је моментално утрнуло, али нисам осећао никакав бол. Био сам убеђен да сам само чизму пробушио. Псујући сам изашао напоље проклињући лошу срећу и клинове, те „будале“ које су те клинове у зид позабијале. Стојко и Киза су ми одмах пришли.

Шта се десило? – питао је забринуто Стојко.

Пропуцао сам чизму.

Како?

Случајно. Закачио сам ремником од пушке за неки клин на зиду и опалио.

Јеси ли рањен?

Нисам, мало ми је стопало утрнуло, али сам ОК.

Како ниси рањен кад је крвав траг за тобом?

Тад сам се окренуо и видио да Стојко не лаже. Видела се крв свугде где сам левим стопалом загазио. Каква срамота, сам себе да пропуцам, баш нисам имао среће.

Ма није то ништа.

Како ништа кад крв цури.
Ја ништа не осећам. Кад завршимо акцију отићи ћу у
амбуланту.

Скини чизму да видимо шта је.

Ма не долази у обзир, није ми ништа.

Сви су се тад већ окупили и инсистирали да скинем
чизму, да се види шта ми је. Киза је био најупорнији.

Ако нећеш да скинеш чизму онда прекидамо акцију,
па можеш у амбуланту.

Увидео сам да нема друге него да се чизма скине и
види колику срамоту сам си нанео. Донели су ми сто-
лицу однекуд те сам сео и изео чизму. Чарапа је у преде-
лу прстију била комплетно крвава, а вањска ивица код
палца искидана.

Ево видите – констатовао сам тријумфално – само
ме окрзнуло!

Скидај чарапу!

Заграјали су сви сложено на мене. И ја сам невољно
скинуо чарапу. Палац је изгледао грозно да сам се и сам
препао. Са вањске стране је био скоро црн, а рана се
расцветала, па је деловало као да ми је метак расцепио
десну половину левог палаца на два дела.

Добро, одох у амбуланту да ми ово завију, па се одмах
враћам.

Стојко ме је чудно погледао и констатовао:

Идем и ја с тобом, а остали нек наставе акцију.

Ма могу ја и сам. Не требаш ми ти.

Нека. Идем са тобом за сваки случај.

Они из Црвеног крста су горе на улици, они ће ме од-
вести.

Добро, свеједно идем са тобом.

Није било смисла да се више расправљам. Обуо сам чарапе и некако навукао чизму назад. Нога ми је већ отекла. Паметан је био Стојко. Не знам како бих без њега стигао до момака из Црвеног Крста. Ставили су ме на задње седиште неког „Стојадина“ и одвезли до амбуланте у Новој улици.

У кући која је представљала амбуланту, рану ми је погледала нека девојка и констатовала да морам хитно у Негославце у импровизовану војну болницу. Исти момак из Црвеног Крста који ме је довезао у амбуланту ме је одвезао истим колима до Негославаца. Болница се налазила у просторијама школе или неке зграде која је подсећала на школу. Одмах сам примљен. Лекар који ми је рану погледао стручно је констатовао да је неопходна хируршка обрада ране. Седео сам на мобилном лежају и осећао се веома неугодно, онако прљав на белом чаршаву.

Докторе! Пре него почнете, могу ли отићи до купатила на пет минута да ногу оперем?

Ништа не брини, све је у реду.

Извините, докторе, али има сигурно десет дана да нисам ноге опрао.

Војниче! Рат је, а ово је војна болница.

Ја сам седео и гледао како ми он дезинфикује неком хладном течности око ране и даје локалну анестезију. Није ми било јасно, како се нисам досетио још у амбуланти да ногу оперем и нокте да одсечем а не овако, црнело се испод ноктију да сам могао „репу засејати“. Каква срамота! Отац ми је доктор, а ја такав пред докторе излазим.

Сетио сам се дана кад ми је отац докторску дисертацију бранио. Тема су биле вене потколенице. Инсуфи-

циентне и суфициентне вене. Отац ми је био узбуђен и осетило се то у његовом гласу. Био је одлично припремљен и било га је уживање слушати, иако сумњам да је, изузев неколико његових колега, ико други разумео проблематику коју је објашњавао. Ја ни дан данас нисам сигуран да ли сам уопште упамтио тачан израз инсуфициентно или се то некако другачије изговара, а шта то значи само претпостављам.

Слободно окрени главу на другу страну – саветовао ме је доктор.

Морам да гледам шта радите, да не одсечете више него што треба.

Покушавао сам да се нашалим иако ми до шале није било. Доктор је маказама исекао вишак коже, ставио газу и завио рану.

Можеш да бираш да останеш овде у стационару или да се вратиш у Вуковар у амбуланту.

Ја ћу да се вратим за Вуковар. Смем ли да ходам?

Смеш, али требаш сваки дан на превијање.

Хвала вам пуно, докторе.

Шофер Црвеног Крста ме је чекао на ходнику. Кад сам изашао одмах ме је упитао да ли остајем у стационару или се враћам у Вуковар. Надао се да ћу остати у стационару и да ће он имати времена да се промува по селу. Разочарао сам га тражећи да се одмах вратимо назад. Мени се журило. Хтео сам да се вратим пре него што моји заврше акцију. Хтео сам да учествујем у завршетку данашње акције како не би изгледало да сам сам себе избацио из строја. И успео сам. Стигао сам на линију пре него што је задња кућа освојена и претресена. Нисам директно учествовао у акцији, али сам био тамо.

Јутро, дан након мог саморањавања, у кућу преко-пута наше, где је смештен нови магацин, стигла је нова количина муниције и оружја. Саша ме је позвао да са њим и Стојком одем да погледам шта је све стигло. Ја сам благо шепао и Саша се интересовао о стању моје ране.

Како ти је палац данас?

Мислим да је добро, не боли ме ништа.

Можеш ли да трчиш?

Не бих требао, рана је још свежа.

Саша је имао неке планове са мном, одмах ми је то било јасно. Нисам хтео први да питам. Уосталом он је имао планове, па је он требао и да пита. Ушли смо у магацин и поздравили се са магационером.

Помаже Бог, јуначе! – поздравио је Саша.

Бог вам помогао – отпоздравио је магационер.

Шта имаш новог од оружја?

Дођите да видите.

Магационер нас је увео у једну просторију препуну сандука муниције и оружја. На шаторском крилу су стајала два нова пушкомитраљеза постављена на властите ногаре. Одмах сам почео разгледати један. Мој сан је био да постанем пушкомитраљезац. У прошлом рату пушкомитраљесци су били најхрабрији и најбољи борци. Овај модел је био копија руског пушкомитраљеза и про-

изводио се у Крагујевцу под називом ПКТ М84. Саша је приметио моје одушевљење и директно ме упитао:

Хоћеш ли да будеш пушкомитраљеца, ту ти рањени палац неће сметати?

Наравно да хоћу.

Добро, Даша нек преузме команду над групом, а ти ћеш по потреби давати подршку са ПКТ-ом где устреба.

То ми је одговарало. Ово ми је био један од најлепших дана откако сам пошао у рат. Коначно да се и мени неки сан испуни. Истина, ја сам себе замишљао са „шарцем“ и укрштеним реденицима, али поклону се у зубе не гледа. Горан Иванковић, пушкомитраљеца вода „Цетиње“ – како је то јуначки звучало. Сад сам коначно прави Иванковић. Сад на мене може да буде поносан праћеда Марко који је пребегао из Херцеговине за Србију чим је Аустрија објавила рат Србији. Са српском војском је прешао Албанију, те пробијао Солунски фронт као српски добровољац.

Имаш ли муниције за ПКТ?

Муниције имам, имам и реденика празних, али немам машину за пуњење реденика мецима. Треба сутра да је добијем.

Добро, послаћемо после некога по муницију.

Саша је тражио шок бомбе и шкорпиона, али их магационер није имао. Ја сам оставио ПКТ Саши и Стојку, јер сам морао отићи на превијање. Хтео сам да што пре обавим превијање како не бих пропустио неку акцију због тога. У амбуланти ми је рану превила иста болничарка која ме је онако панично послала у Негославце, у болницу, као да ми је нога откинута, а не палац на ноzi окрзнут. Мене палац није интересовао. Нити ме је интересовало како ће ми рана зарастати. Био сам забринут да

не добијем гангрени, да ми не ампутирају читаво стопа-ло. Кад сам се вратио са превијања, упознали су ме са фоторепортером „Илустроване Политике“ који је одлучио да са нама проведе неколико дана и направи репортажу. Мени се уопште није свиђала идеја да водамо новинара са собом у акције. Посебно што је он био наоружан фотоапаратима, а оружје га није интересовало. Саши и осталима је импоновало да неко напише репортажу о њима, и да буде објављено у „Илустрованој Политици“. Искрен да будем и моја сујета је вапила за славом, али сам се плашио одмазде Хрвата према мојим родитељима, ако чују да сам ја на првој линији са супротне стране. Отац ми је хирург и био је у вуковарској болници која је била под контролом зенги сво време битке за Вуковар. Одмах сам то објаснио фоторепортеру. Фоторепортер се држао договора и није моје име помињао. Слика која се појавила у репортажи показала је како играм шах против Шарца у мраку подрума, под светлом свеће. Ко ме није добро познавао тешко ме је могао препознати на тој слици. Кад се репортажа појавила у „Илустрованој Политици“ ми смо славили ослобођење те није више било опасности од икакве одмазде. Било ми је криво што нисам именом и презименом истакнут као остали. Ко је то могао знати? Кад је фоторепортер дошао, ослобођење се још није ни назирало.

После подне смо отишли код Неготинаца. Они су били у кући до нас. Један од њих је славу славио, Митровдан. Дочекани смо шљивовицом и храном из конзерви. Било је битно да се слава прослави, тако да нико за храну реч рекао није. Ја сам уживао у кафи пошто никакав алкохол конзумирао нисам. Није то било лако „домаћину“ објаснити.

Брате! Ајде попи једну, слава ми је!

Брате! Не пијем ракију, једноставно не могу.

Па шта пијеш?

Кафу, брате, ја сам добар, ништа не брини.

Па шта пијеш ако ракију не пијеш? Има и неког вина.

Морао сам на брзину нешто да измислим, нешто што немају како би ме оставили на миру. И ту ме је Даша спасао.

Ма пусти га, размажени докторски син, пије само Чивас и Џек Денијелс.

Па ако је тако ја му не могу помоћи, немамо вискија, само ракију.

Никад не би помислио да ћу прихватити улогу размаженог докторског сина, господичића који пије само фина пића.

И Мартел пијем.

А шта ти је то? – упитао је слављеник.

Француски коњак.

Па немамо ни то – почео се смејати слављеник заједно са осталима.

Славље је трајало до касно у ноћ. Претресале су се анегдоте из рата. Омиљена тема је била црни хумор у стилу: Наши освоје кућу и сместе се у подруму. Пола сата касније упадне зенга у кућу наоружан до зуба. Мислећи да зенге још увек контролишу кућу, сиђе у подрум и поздрави наше са „бок дечки“ пошто у полумраку подрума није препознао наше. Наши сачекају да он остави оружје те га заскоче и вежу.

Тог јутра се читава чета искупила испред наше куће, командант ТО, капетан Јакшић, одржао је говор и подељена су нам обележја ТО Вуковара, налепнице које смо могли залепити на шлемове, ако смо носили шлемове. Неготинци, њих тројица су нам се придружила, а и Штука, редован војник који је желео ићи у акције уместо давања страже испред команде и обезбеђења капетана Радића.

Ми смо за њега причали да се оteo контроли, а он је нама говорио да не причамо капетану Радићу да је са нама био у акцијама. Био је поуздан борац, па капетану Радићу нико није ништа говорио. Искрено говорећи капетан Радић није ништа ни питао. Мислио сам да он зна где му је војник, а испоставило се да не зна. Штуку сам први пут срео код Станка у кући где је и команда била. Мислим да је и капетан Радић гостовао код Станка. Станкова кућа је у то време била најкомфорнија кућа у крају. Он је имао струју, односно велики генератор који је обезбеђивао струју за све потребе куће. Код њега се могла гледати телевизија, што је била ретка благодет тих дана. Штука је био смештен код њега у кући.

Први пут, откако сам ја у саставу ТО, читава чета је кретала у напад. Колико сам схватио требали је да нам подршку дају неколико оклопних возила и један тенк,

али их ја нигде нисам видео. Овај пут, на моје велико изненађење, наше одељење није ишло прво. Линија напада нашег одељења, који је био у центру, била је таква да смо деловали као подршка крилима.

Неколико кућа пре школе Други конгрес наши су налетели на јак отпор зенги. Одељење под Ђанијевом командом је напросто упало у заседу. Ушли су у кућу из које више нису могли изаћи. Из куће испред њих су пуцале зенге. Назад нису могли, јер је задњи део куће био под контролом снајпера и митраљеза са спрата школе. Имали смо контакт са њима преко моторолиних радио станица. Речено им је да издрже док тенк не дође. Други начин да им се помогне би био погибелан за нас. Освојити школу без помоћи тенка је било скоро немогуће. Зенге су поставили одбрану идеално. Кућа у којој су били контролисала је прилаз школи, а са спрата школе су контролисали прилаз кући која је штитила школу. Одлично замишљен план одбране.

Даша и ја смо се примакли на скоро две куће од наших у заседи, пазећи да и сами не упаднемо у заседу. Ја сам имао ПКТ и тражио сам zgodну позицију да тучем по школи или по кући из које су зенге држале наше у шаху. Саша је са Стојком и Кизом био преко пута. Томо и Чутура су били негде у кућама иза нас. Све се дешавало без плана и команде. Све је ишло стихијски. Био сам љут као рис, јер су наши упали у заседу због несмотреног срљања. Напросто су се такмичили ко ће први доћи до школе.

Пијани добровољац, из мени непознате јединице, изашао је наред улице и полако прелазео на другу страну певајући као на свадби. Кад га је погодио снајпер само се свалио у јарак поред улице. Недуго затим почео је

да јауче и запомаже из канала. Био је то добар знак, није био мртав. Још двојица мени непознатих војника су ушли у просторију из које смо ја и Даша осматрали ситуацију. Даша им је објаснио шта се дешава. Они су били резервисти из Ваљева. Тад је у собу упао пијани шофер Црвеног Крста. Захтевао је од резервиста да изваде рањеног добровољца из канала и пребаце га на сигурно како би рањеник могао да буде одвезен у болницу.

Хеј, вас двојица, помозите ми да извадим рањеног друга из канала!

Брате, туку снајпери, ако покушамо побиће нас као зечева!

Тад је пијани шофер упериио цев аутоматске пушке на резервисте:

Пичка вам матерна! Ја ћу вас побити ако не извучете мог друга из канала!

Ја сам се моментално окренуо од прозора према пијаном шоферу и упериио цев ПКТ-а на шофера. Даша је урадио исто са његовом аутоматском пушком.

Слушај ме, мајмуне пијани! – нисам се могао уздржати више – окренеш ли пушку према мени убићу те као пса. Јеси ли разумео?

Па морамо спасити рањеника.

Тај у каналу је пијана будала као и ти. Због њега нико не треба главу да ризикује. Нека га спасава онај који је са њим пио, а не да трезни главе ризикују због пијаних мајмуна.

Морамо га спасити.

Хистерисао је пијани шофер, али је спустио цев пушке према земљи.

Марш напоље, стоко пијана и спасавај га сам. Марш!

Шофер је изашао напоље и ја сам објаснио Даши који ме чудно гледао. Да се он питао, он би рескирао живот да спаси рањеног пијанца из канала.

Снајпериста ту пијану будалу намерно није убио. Првог никад не убијаш већ он служи као мамац за остале. Шансе да му се сад помогне су скоро никакве. Кад дође тенк или оклопно возило онда ћемо имати заклон да га извучемо. Овако можемо само да изгинемо.

Тад је нешто заглушујуће експлодирало. Попадали смо на под, а прашина се дигла по соби као магла. Био сам десетак секунди као омамљен, а онда сам почео да се опипавам и тражим да ли сам рањен. Исто је било и са Дашом. Резервисти су устали и почели отресати прашину са себе. Посумњао сам одмах на пијаног шофера. Био сам убеђен да нам је он убацио бомбу у собу.

Мора да нам је она пијана будала убацила бомбу.

Ма то је тенк – објаснио је један од резервиста.

Мислиш да је тенковска граната погодила кућу?

Ма не. Тенк је поред куће и опалио је на ону кућу где су усташе.

Био сам шокиран. Напросто нисам веровао какву дедонацију направи тенк кад опали гранату. Како ли је тек било тамо где погоди? Преживеле зенге су побегле из куће. Наши су чекали да тенк растера зенге и са школе како би могли безбедно изаћи из куће. Тенк није имао преглед и није могао пуцати по школи од кућа испред себе, а постојала је велика опасност да га погоде зольом или осом ако прође куће и стане испред школе. Колико сам чуо, зенге су користиле ручни ракетни бацач „амбруст“ који је могао уништити тенк, јер је пробијао челични оклоп од 300 милиметара.

Тад су из другог правца избила према школи два оклопна возила наоружана противавионским топовима од двадесет милиметара и отворила ватру према школи односно местима одакле се сумњало да пуцају зенге. То је отворило могућност даљег напредовања и ми смо се пребацили неколико кућа напред и избили пред школу. Шарац ме је коначно сустигао и ја сам се допунио са муницијом. Откако сам постао пушкомитраљезац, Шарац ми је постао помоћник и вукао за многу допуну муниције. Није он био лош, али је био некако превише спор и стално је заостајао. Стално сам чекао на њега и то ме је благо нервирало.

Из другог правца су избили резервисти и ушли у школу коју су зенге претходно напустиле. Ми смо кренули да се пребацујемо према школи. У приземљу школе нас се окупило више од педесет војника и ту се чекала даља наредба. Неко је издао наредбу да се не пење на спрат због усташких снајпера који су контролисали спрат са кровова околних кућа. Одмах сам обавестио Сашу да идем на спрат да нађем добру позицију како бих могао контролисати кровове кућа одакле је могао да се појави потенцијални снајпер. Рекао сам Шарцу да ме прати и попео сам се на спрат. Ушао сам у једну учионицу одакле сам имао одличан поглед на улицу испред школе и кровове кућа на које се сумњало да крију снајперисте. Прегледао сам добро све кровове и нашао десетак потенцијалних места где је могао да се крије снајпериста. То су биле рупе на крововима где су фалили црепови. На неколико места су црепови били задигнути или померени у страну. Након што сам их све упамтио почео сам систематски пуцати кратким рафалима по њима док на

крају нисам остао без муниције. Позвао сам Шарца, али њега нигде није било.

Спремао сам се да кренем доле у приземље по муницију, односно да нађем Шарца, кад сам угледао како из једне улице, насупрот школе, долази висок момак у црно обучен са румунским калашњиковом у рукама. Имао је дугачку плаву косу и црну траку око главе на којој му је на челу стајалу слово у. То је фактички био први усташа којег сам видео. Ишао је у правцу велике лимене капије која је заклањала видик у двориште где су тренутно наши дошли. Ја сам покушао махањем и довикивањем дати знак Саши и Стојку који су стајали код капије и нешто са Боксером расправљали. Боксер је био командир Неготинаца. Да сам имао макар један метак могао сам убити усташу и спречити га у његовој намери. Усташа је несметано пришао капији и у пар секунди испразнио читав оквир кроз капију по нашим. Стојко се одмах бацио на једну страну. Саша се бацио на другу, али недовољно брзо. Парче лима од капије, одваљено мецима, погодило га је и исекло по врату. Најгоре је прошао Боксер који је добио прострелну рану у стомак и одмах изгубио свест. Мислили смо да неће преживети. Како сам касније чуо, преживео је. Усташа је одмах побегао не чекајући одговор.

Одмах сам отрчао доле у приземље тражећи Шарца. У приземљу се мувало десетина војника, а Шарац је чукао наслоњен на стуб и чекао ваљда да све прође.

Шта радиш ту? Ја те чекам горе без муниције.

Ја не смем горе. Рекли су да туку снајпери и да нико горе не иде.

Ко је рекао? Ти требаш да слушаш мене и само мене. Нико сем мене не може теби да нареди.

Тад ме је већ обузео несношљив бес и једва сам се суздржавао да не псујем и не вређам човека.

Знаш ли да су наши упали у заседу, да је Боксер убијен, Саша рањен и можда још неко, јер нисам имао метака да убијем тог вашљивог усташу док је прилазио капији?

Горане, уби ме, али ја не смем ићи где ти идеш.

Тад ме је бес прошао. Није Шарац био крив већ ја. Требао сам да пазим на муницију и проверим да ли се Шарац попео са муницијом на спрат пре него што сам почео да пуцам по крововима. Зарекао сам се да више нећу остати без муниције, макар сам вукао хиљаду метака у рукаку нон-стоп.

Покупио сам од Шарца неколико реденика са муницијом и изашао да видим шта се десило са Сашом и Боксером. Разумео сам ја несретног Шарца, али нисам схватао зашто се људи толико плаше. Толики страх је само потцењивање Бога. Ако је некоме суђено данас да умре њега ће наћи метак било где да се сакрије. Опет, ако ти није суђено метак ти не може ништа, напосто те промаши. Човек који у Бога верује нема никаквог разлога да се за свој живот плаши, о њему се Бог брине. Боксера су изнели до аута Црвеног крста, у неком великом шаторском крилу. Шаши је Мали завијао рану која је ружно крварила и деловала страшно. Саша је био необријан и брада му је скупљала крв као тампон. После се установило да га је лим срећом само површински посекао. Саша је био љут као рис и након што сам му објаснио шта сам видео и да бих могао тог усташу препознати ако бих га опет видео, заклео се да ће се осветити. Наравно да он тог момка никад није нашао, а није ни мене више о томе питао.

Тад је стигло наређење да се уђе и освоји насеље Бошко Буха, по чијем првом реду кућа је регуларна војска тукла из противавионских топова смештених на оклопним транспортерима. Зенге су се повукле из тог првог реда кућа и био је одличан моменат да ми тај ред кућа заузмемо. Ћани је предводио одељење вуковарских територијалаца и представљао лево крило. Наша јединица је држала централни део, а резервисти су под командом неког „обесног“ капетана ишли десним крилом. Мени је Саша, чим смо ушли у прву кућу, рекао да нађем горе на спрату добар положај одакле могу контролисати комплетну десну страну насеља, а они ће се пребацивати у други ред кућа уз моју ватрену подршку. Требао сам, такође, да пазим да зенге не припуцају са стране по њима.

На спрату сам затекао двојицу Неготинаца како чуче поред прозора. Наводно је усташки снајпер тукао по том прозору. Наместио сам неки сто до ивице прозора и поставио ПКТ на сто. Одатле сам имао контролу комплетне десне стране насеља. Насеље је било у облику правоугаоника и улаз улицом у насеље је био насупрот нас, са десне стране. Очекивао сам да ће неко да покуша да претрчи или слично. Ћани је дошао у обилазак линије, припремајући нас за наставак напада. У том моменту је неки бркати зенга са бундом на себи прелазео на леву страну. Муњевито сам нанишанио, али нисам пуцао пошто је Ћани завикао „Немој! Можда је наш!“ и објаснио ми да резервисти неког лудог капетана иду десним крилом и да су већ испредњачили испред нас неколико кућа и да је тај брчко можда њихов. После се испоставило да брчко није резервиста.

Са Ђанијем су отишли из собе и Неготинци и само је неки резервиста остао са мном. Тад је на супротном крају улице један зенга истрчао наспред улице и запуцао из аутоматске пушке. Није он мене сигурно видео али је онако насумце погодио са неколико метака и отвор мог прозора. Рефлексно сам се сагнуо губећи драгоцени моменат да на време одговорим на ватру и погодим га. Кад сам почео да пуцам било је касно и само сам видео зенгу како бежи назад у заклон куће. Био сам љут што сам дозволио да ме зенга препадне и чекао сам спреман да опет истрчи.

У једном моменту је неко провирио тако да се само шлем видео. Аутоматски сам опалио кратак рафал и шлем је одлетео пет до шест метара преко улице у канал. Шокирала ме је помисао да сам неке главе откинуо кратким рафалом.

Јеботе, па главу сам му откинуо!

Ниси, то је био шлем постављен на цев пушке. Тестирали су заседу.

Зајебо сам ствар. Ту више неће истрчавати.

Баш ме није хтело данас. Прво сам остао без муниције у одсудном моменту. Зенгу у бунди сам пропустио да прође и ево сад сам брзоплето запуцао по „мамцу“. Тад се појавио Чутура са командом од Саше:

Каже ти Саша да се пребациш у кућу напред, јер је он нашао бољи положај за тебе.

Па овај је положај идеалан, не може бити бољи.

Не знам ја, тако ми је Саша рекао да ти кажем.

Добро, идем.

Чутура и ја смо се пребацили у кућу испред, али у њој нисмо нашли никога. Спремали смо се за пребацабање у следећу кад смо чули повике: „Убише Дејана!“

Након неколико минута појавили су се наши носећи Дејана у њебету.

Није мртав, али је тешко рањен.

А где је Саша?

Ево иде за нама, доста је за данас.

Било је доста за тај дан. Сви смо чекали да се појаве јединице које су држале положај, односно стражу, и замене нас. Вратили смо се у први ред кућа. Тамо смо сазнали да је Ђани са његовима на левом крилу наишао на жесток отпор и да су морали да се врате. На десном крилу је под чудним околностима погинуо „луди“ капетан и његов поручник. Са јединицама страже линија је утврђена првим редом кућа. При повратку у нашу кућу са Шарцем смо договорили да он убудуће преузме дужност економа јединице. Пошто је одрастао на селу, разумео се у паљење ватре у шпорету, кување и одржавање просторије у пристојном стању, у ратним условима немаштине. Његова је дужност била да покупи следовања за нас, хлеба, конзерви, воде и других дрангулија које нисмо добијали ако се нисмо на време јавили. Имао је он доста дневних обавеза и био је много кориснији јединици као економ него као учесник директно у акцијама. Схватио сам да свако има своје квалитете и ако се распоредимо тако да свако ради у сфери где је најбољи тад и мала јединица може бити убојитија од десет пута веће јединице. Ватрена моћ оружја данас је толико велика да број више не игра одлучујућу улогу.

Горане, Горане...

Уз благо дрмусање Стојко ме будио. Био је опрезан да се не препаднем и не почнем да пуцам. Знао је да спавам са аутоматском пушком поред себе, да је пушка закочена и са метком у цеви, и да ми треба секунд да почнем да пуцам.

Шта је било?

Упитао сам Стојка разбудивши се одмах. Још у сну сам му препознао глас и размишљао зашто ме буди. Мора да га је нека гадна нужда на то натерала. Мора да се неком нешто десило.

Но, нисам био у праву. Стојко је имао нешто сасвим друго на уму.

Данас је примирје. Наша артиљерија неће дејствовати данас. Одлично време за акцију. Јеси ли за?

Наравно да јесам. Колико је сати?

Сад ће шест.

Ко још иде?

Даша и Киза, ено их, спремају се.

А где ћемо?

Код школе, тамо где смо јуче стали. Данас је идеално да упаднемо иза њихових линија.

Знаш ли наше који су тамо на стражи?

Знам, причао сам синоћ са њима.

Немој да нас рокну кад се будемо враћали.

Ништа не брини, знају ме добро.

Добро, бићу за пет минута спреман. Да узмем ПКТ или аутоматску?

Узми аутоматску. Шта ће ти митраљез? Идемо „тихо“ да нико не зна.

Волео сам такве акције. Прво, ишло је нас четворица који смо хтели да се боримо и нисмо морали да размишљамо ни о чем другом сем о делу који је био лично договорен у задатак. Знао сам да ће Даша, Киза и Стојко одрадити свој део задатка макар их то главе коштало. Знао сам да ме неће оставити на цедилу ни у ком случају, а исто је важило и за мене. Разумели смо се мимиком и нисмо морали у току акције ни реч да проговоримо. Све нам је било јасно унапред.

За десетак минута смо нас четворица стигли до основне школе „Други конгрес“. Одатле смо се запутили до првих кућа насеља Бошко Буха . Насеље је изграђено у облику квадрата и улица је ишла кроз читаво насеље као по страницама квадрата. Куће су биле са обе стране улице. Сам улаз у насеље се налазио насупрот наших положаја и ми нисмо имали контроле над њим. Ред кућа који су наши држали под контролом је био на спољној ивици квадрата. Преко пута улице су биле куће под контролом зенги и муповаца. Најкритичнији део је био у претрчавању улице и пребацивању на њихову страну. Тражио сам прво да видим све наше из куће у коју смо дошли, да будем сигуран да ме познају и да неће пуцати на мене кад се будемо враћали. Уговорили смо и неко звиждукање, али сам знао да нам никакав знак неће помоћи ако они нас лично не познају.

Око осам смо кренули. Први је ишао Стојко, јер је то и била његова идеја, затим Киза, ја и Даша на крају. Улицу смо претрчали један по један. Нико нас није приметио, тако да се први део плана испунио без проблема. Све куће у насељу су биле спратнице, што нисам волео. Било је много компликованије претрести спратницу него приземну кућу. У прву кућу је први ушао Стојко, затим Киза. Стојко је претресао спрат, а Киза приземље. Мени је запао подрум, а Даша је остао напољу да пази да нико не наиђе. Био сам љут. Где баш мене подрум да закачи, мрзео сам подруме. Што је најгоре, нисам смео употребити никакве психолошке трикове већ се ушуњати у подрум и проверити има ли кога. Богу сам захваљивао што је подрум био врло мали и није било никога унутра. Кад сам изашао напоље, чекали су ме Киза и Стојко, у кући није било никога.

Јесте ли нешто нашли?

Упитао сам онако љут што је баш мени запао подрум.

Ништа, сем овог поклончића за тебе.

Одговорио је Стојко и пружио ми беретину бокерицу*. Расположење ми се одмах поправило. Пушка је била предивна. Јесте да нисам имао муниције за њу, али то више није било битно. Закачио сам на њу ремник од аутоматске и пребацио је иза леђа да ми не смета.

Зови Дашу, па да идемо даље. Ја идем први сада.

А што хоћеш ти први?

Ма, мука ми је од подрума.

Добро, иди ти први. Киза ће за тобом. Ја ћу трећи, а Даша нек опет иде последњи.

Добро.

---

* Ловачка пушка марке Берета

Пришли смо неком жбуњу иза којег је била летња кухиња и двориште следеће куће. Ја сам први стигао до жбуња, осмотрио испред себе и дао знак следећем да дође пошто је све било „чисто“ испред мене. Баш кад је Киза стигао, учинило ми се да је неко претрчао преко улице од куће испред нас. Питао сам Кизу да ли је он ишта видео, али он ништа видео није. Сачекали смо Стојка и Дашу за сваки случај.

Стојко, чини ми се да сам видео како неко претрчава од ове куће испред нас, па преко улице.

Како мислиш: чини ти се? Јеси ли видео или ниси?

Па баш у том моменту сам окренуо главу да видим да ли Киза долази, и кад сам погледао назад више никог није било. У питању је секунда. Нисам сигуран, можда ми се учинило.

Сачекаћемо једно десет минута. Ако се ништа не деси идемо даље. Видиш да је боље да ја идем први.

Добро, сачекаћемо, али ја сам зезнуо ствар. Ја идем први. Ето ако све буде у реду са овом летњом кухињицом, ти иди први у кућу са Кизом, а ја ћу претрести подрум.

Добро. Него има ли ко какве хране, ја нисам ништа јео јутрос.

Нисам сигуран да ли сам пролупао или халуцинирам од глади, али као да осећам мирис кобасице из оне кухињице.

Десетак минута нам је релативно брзо прошло. Нигде се ништа није дешавало. Закључио сам да ми се само учинило. Мора да сам био превише психички напрегнут па ми се учинило. Није било логике да неко тако муњевито претрчи неких десетак метара и то баш у моменту кад ја окренем главу у другом смеру. Опет, ко зна, можда нас чекају. Но, живи се само једном, а ја не желим живот провести као кукавица.

Кренуо сам први, опрезно прилазећи омањој кућици која је представљала летњу кухињу. Имала је два прозора и врата између, баш са стране са које сам ја прилазио. Долазио сам с бока, тако да нисам могао бити виђен из летње кухињице. Приљубио сам се уза зид до прозора и чекао Кизу да дође. Кад је стигао, дао сам му знак да пази на прозор и ако може да кроз прозор осмотри унутра. Ја сам кренуо према вратима. Стигли смо са десне стране и ја сам се пребацио са леве стране врата и чучећи чекао Кизу да се пребаци са десне стране врата чим Стојко стигне и преузме његово старо место код прозора. Користили смо тактику специјалаца коју сам научио на обуци у Шиду и која је била проверено добра. Дао сам знак Кизи да чучне и буде спреман за акцију. Устао сам и ногом гурнуо врата која су била само притворена и одмах се вратио у заклон иза зида. Сачекали смо пар секунди, али се није десило ништа. Увек је постојала могућност да се намести кашикара под врата и кад неко у стилу Рамба упадне у просторију бива након пар секунди жртва експлозије ручне гранате. Ако је неко унутра, први је његов рефлекс да пуца на врата или се ода неким другим звуком. Затим сам из стојећег става почео да претражујем погледом, преко нишана аутоматске пушке, једну страну просторије, а Киза из чучећег положаја другу страну просторије. Кад нисмо уочили никаквог непријатеља, опрезно сам ушао унутра. Киза је ушао за мном, а Стојко нам је давао подршку кроз прозор. У кухињици није било никога, али смо нашли скувану кафу у џезви и три шољице. Кафа је била још млака. Нашли смо и кобасицу исечену на колутиће и сира траписта. Једино хлеба није било нимало.

Ипак ти се није учинило. Они су били овде пре пола сата, сигурно. Вероватно су нас чули кад смо упали у претходну кућу, па су побегли.

Констатовоао је Стојко жваћући кобасицу и сир. Њему нестацица хлеба није сметала. Мене је прошла воља да једем. Напросто, више нисам био гладан, само жедан. Разгледао сам по кухињици да ли има какве течности, али нисам имао среће.

Можда нису побегли, можда нас чекају у кући. Како ћемо се распоредити?

питао сам Стојка док су Киза и Даша пили кафу и мезетили кобасицу и трапист. Бојао сам се да нису зенге можда намерно оставили затровану храну и кафу. У акцији, сем своје воде или сокова фабрички запакованих у лименке нисам дирао ништа. Моји саборци су имали другачије мишљење и пракса је показала у Вуковару да су били у праву, али опрез никад не шкоди у рату.

Идемо у старој варијанти. Ја и Киза у кућу, ти у подрум, а Даша нек пази.

Опрезно смо пришли кући у договореном распореду. Мене се коначно мало посрећило. Кућа није имала подрум већ само сутерен у који се силазило степеницама из ходника. Киза се пењао степеницама да претресе спрат, Стојков задатак је било приземље. Ја сам се спустио у сутерен. Силазио сам степеницама прислоњен леђима уза зид. Након пет или шест степеника ходник је завртао за сто и осамдесет степени те нових пет или шест степеника. Насупрот степеништу је био зид са прозорима тако да је сутерен био комплетно осветљен и са степеништа сам имао преглед скоро читавог сутерена. Некако на средини зида са прозорима налазио се кревет и нека баба је лежала на кревету. Дао сам јој знак,

са прстом на уста, да ћути док ја претражујем сутерен, но баба ми се обратила:

Дете, ја сам сама овде, не бој се.

Ја сам наставио са претраживањем док се нисам уверио да баба говори истину.

Баба, вратићу се за минут, само да зовнем остале.

Баба је само климнула главом. Изгледала је болесно пошто није мрдала у кревету. Стојко и Киза нису нашли никог, па сам их позвао да виде бабу. Требало је да одлучимо шта ћемо са бабом.

Кад смо се спустили у сутерен, баба нам се обратила:

Децо, већ сам мислила да се нећете вратити, да ћете ме оставити ћетницима.

Ми смо, бако, четници.

Ја сам баби одговорио. Она је само укочила свој поглед и више се померила није. Први јој је пришао Киза и нешто је питао, али баба није одговарала. Пробао је да јој опипа пулс, али безуспешно.

Убио си бабу.

Рече ми Киза и поче да се смеје.

Дај не зајебавај, па нисам јој ништа радио.

Препао си је на смрт.

Констатовоа је Даша, а Стојко се надовезао:

Постао си прави бабоубица, свака част.

Дај оставите се зајебанције, него шта ћемо са бабом?

Ништа. Ти си јој решио све проблеме. Нека остане овде док наши не освоје овај део, тад ће је покопати. Идемо назад, било је доста за данас.

Касније сам сазнао да је баба остала жива, само се оне-свестила од страха. Мало ми је лакнуло, нисам желео да имам невину бабу на савести.

Тог послеподнева ме Даша позвао да се придружим осталима у летњој кухињи. Наводно су имали некакав поклон за мене. Баш ме зачуило. Какав поклон? Већ сам од Стојка добио поклон. Рођендан ми није био, а ни слава. Свеједно, знатижеља ме је повукла да видим о чему се ради те сам са Дашом отишао у летњу кухињу. Унутра за столом су седели скоро сви. Томо је устао и свечано ме поздравио:

Командиру, ево тражили смо неколико дана и коначно смо успели да нађемо.

А шта, о чему се ради? – упитао сам знатижељно.

Командиру, можеш да бираш, Чивас или Џек Денијелс. Ево оба!

Томо је у рукама држао оба вискија, још неначета, и пружао их према мени. Нисам могао да нађем никакав изговор, а ништа ми друго није падало на памет него да седнем и наздравим. Знао сам одмах да ово вече неће на добро изаћи. Ако ме од алкохола ухвати лудост, ко зна шта ће ми пијаном пасти на памет, а имао сам свакаког оружја.

Па онда, нека нам је Бог на помоћи!

Обратио сам се свима и узео флашу Чиваса од Томе и сео за сто. Наточио сам допола винску чашу и наздравио са „Спаси Бог“ иако сам знао да ми вероватно ни

Бог неће помоћи вечерас. Свима је било драго да седим са њима и пијем.

Они су свако вече после акције пили и опуштали се од страхова и стресова које су доживели током дана. Ја сам се затварао у своју собу и уживао у самоћи. Понекад сам знао да им се придружим и одиграм по коју партију шаха са Шарцем или неким другим, али нисам пио ништа сем воде, пошто сокова нисмо имали. Омиљена забава, док сам самао у својој соби, била ми је посматрање дима свеће кад се свећа угаси и препознавање силуета насталих из дима. Невероватно је у шта све може дим да се претвори, а ни мирис му није увек исти, зависи од примеса околине. Најчешће су ме асоцијације враћале у детињство и стару кућу набијачу и неку присну топлину која је долазила из мириса мемле и дима. Од мемле сам се сећао сламарице, а дим је била дедина цигарета. Деда је пушио плави ибар без филтера и никад пикавце није бацао већ их је спремао у џеп. Кад се купи пет, шест пикаваца од њих савије у новински папир нову цигарету. Мој деда Саво ми је увек пијан говорио да му направим венац од коприва кад умре, а ја сам се ко мали чудио што баш од коприва. Најтеже је направити венац од коприва, јер оне једине жаре, а од цвећа је много лакше мислио сам као мали. Нисам тад схватао дедину иронију.

Страшно ми је било кад је деда умро. Донели су га из болнице и у сандуку је лежао у гостинској соби. Кад сам отишао да га видим то више није био мој деда. Лице му је било бело, посуто жутим флекама. Очни капци су били склопљени, а вата је вирила испод трепавица. Питао сам се ко је мом деди очи ископао и ставио вату уместо очију. Не сећам се да сам плакао, али сам био љут,

страшно љут. Нудили су ми после сарму да једем, али сам одбио. Гадило ми се млевено месо. Лист купуса је некако имао боју дединог лица. И нисам деди исплео венац од коприва. Нисам му исплео никакав венац. Дан данас ми је жао због тога. Уз сећање на њега је ишла једна од здравица:

Мом покојном деди Сави, нек му је лака црна земља.

Лака му.

Одговорише остали, а флаша од Чиваса је већ била допола празна. Стајала је испред мене и ја ником нисам дозвољавао да сипа себи већ сам све чувао за себе. Бес притајени, почео је лагано да ме обузима. Осећао сам навалу чудесне снаге као некад кад смо као студенти банчили по новосадским кафанама. Само тад сам био голорук, а овде сам имао све могуће оружје. Од зоље, бомби, пушака до пластичног експлозива, ништа ми није недостајало. Напросто сам чекао варницу да експлодирам и дочекао сам је.

Њему је отац хирург у болници.

Неко је то поменуо и ја сам почео да се спремам. Устао сам и затегао опасач. Отишао сам до угла просторије, узео зољу и пребацио је преко леђа. Сви су се окренули према мени и збуњено ме посматрали. Нису схватили шта се са мном дешава. Ја сам затакао за појас додатна два оквира од аутоматске пушке и пушку окачио о раме. Био сам спреман.

Ја идем.

Где идеш? – упитали су остали у чуду.

Да ослободим оца из болнице.

Дај, шта ти је, не лудуј – покушавао је Томо да ме смири.

За смиривања је било касно. То је само долило уље на ватру и ја сам кренуо према вратима. На вратима ми се испречио Стојко, чврсто одлучивши да ме не пусти ван.

Пусти ме да прођем!

Нећу.

Стојко! Макни ми се с пута – покушао сам претећим тоном.

Пуцај на мене, ако хоћеш да прођеш, ја ти се склонити нећу.

Нисам могао пуцати на Стојка, а није било другог начина да га склоним са врата, тако да сам морао наћи друго решење. Поред врата са десне стране је био кауч испод прозора и ја сам на изненађење свих закорачио на кауч, а већ следећим кораком прошао кроз затворени прозор с погнутом главом напред ломећи дупло стакло и искочио на двориште. Одмах сам се запутио на улицу и трчећи се спустио стотинак метара даље. Била је мркла ноћ и није се видело ништа. Комплетно одељење је било шокирано, док су се снашли и кренули за мнош, већ сам нестао без трага. Нису имали представу куда сам се запутио. Саша је са Кизом одмах отишао у команду да их обавести шта се десило. Ја сам прошао кроз нека дворишта и избио у неку улицицу и нисам више знао где се налазим. Оба длана су била површински исечена од стакла и посекотине су ме болеле. Осећао сам посеко-тине и на глави и челу, али нисам осећао да крварим. Нисам ни знао да ми је лице обливано крвљу и да страшно изгледам. Почео сам фићукати неку песмицу кад ме препаде глас са оближње капије.

Стој, ко иде?

Ја – одговорио сам аутоматски.

Ко ја?

Завикао је стражар којег сам тек тад угледао како стоји поред отворених врата капије и нишани из пушке на мене. Чак и пијаном ми је постало јасно да више нема зезања и да стражар може у сваком моменту да ме убије.

Џо из Територијалне одбране.

Шта радиш ту?

Идем на специјални ноћни задатак.

Шта имаш у руци?

Пушку.

Баци пушку.

Држећи за ремник пустио сам да пушка склизне на земљу пошто је била откочена, а да сам је бацио могла је да опали сама од себе.

Шта имаш то на леђима?

Зољу.

Баци зољу.

Ја сам кренуо да скинем зољу са леђа кад је стражар у паници опет завикао.

Не дирај је рукама!

Па како да је скинем?

Не дирај зољу!

Стајао сам са рукама подигнутим увис, а стражару је пришао други резервиста и питао га шта се дешава. Стражар га је послао по Бају из Вуковара да ме препозна. Молио сам Бога да ме Бајо познаје пошто се тад нисам могао сетити ниједног Баје. Након подугачке минуте појавио се Бајо и уперио упаљену батеријску лампу у мене.

Је си ли то ти, Џо? – препознао ме је Бајо.

Јесам.

То је наш, знам га ја – објаснио је Бајо стражару и пришао мени.

Откуд ти овде?

Идем у акцију.

Какву акцију?

Идем тату да извадим из болнице.

Бајо ме гледао, вероватно је осетио алкохол од мог даха и замолио ме да свратим до њих на кафу. Обећао је да ће ме он после провести кроз нашу линију да ме наша стража не убије. Очигледно је знао са пијанима. Ја напросто нисам имао избора него да прихватим његов предлог. Одвео ме је код њих у кућу и упознао са будним делом јединице. Замолио је једног резервисту да нама двојици скува кафу. Уз кафу сам му испричао шта је било и како сам се напио. После друге кафе ме је прошла воља за икаквом акцијом те сам предложио да се вратим назад. Бајо је имао нешто друго на уму. Пре него што сам наишао на њих, навратио је Станко са неколицином територијалаца и распитивао се за мене. Били су убеђени да сам прошао иза непријатељске линије и да сам на путу за болницу. Бајина идеја је била да сачекам свитање и у свитање се вратим са причом да сам био иза хрватских линија. Мени се та идеја допала, а Бајо је желео да буде сигуран да сам се отрезнио и да ми лудости више нису на памети. У свитање сам се поздравио са Бајом и резервистима и вратио назад у јединицу.

Командиру, вратио си се!

Даша се одушевио што ме види. Читаву ноћ није спавао. Са Томом је седео за столом и чекао вести о мени. Томо се тад тргнуо из сна, он је заспао за столом чекајући са Дашом. Даша га тад посла да јави Шаши да сам се вратио. Ускоро су се сви окупили да чују где сам био и шта сам радио. Чутура ме одмах запитао:

Каква ти је то крв по лицу и рукама? Јеси ли рањен?

Нисам, а нисам имао воде да се оперем.

И где си био?

Не знам.

Па одакле та крв?

Ма пусти то. Него, је ли остало ишта од оног Чиваса?

Нисам хтео да лажем, а опет нисам имао разлога ни да им причам како су ме резервисти „ухапсили“.

Командиру, боље је да ти не пијеш – одмах је одговорио Даша.

Да, да боље да не пијеш – сложили су се остали.

Добро, одох ја онда мало да одморим. Ваљда неће бити никаква акција данас.

Командиру, ја сам чуо да ћемо наставити тамо где смо прекјуче стали.

Добро, нек ме неко пробуди пре него што се буде кретало.

Отишао сам на спавање, а Саша је са Стојком и Кизом отишао у команду да им јави да сам се вратио. Испричали су како сам се вратио крвавих руку и лица, али да нисам био рањен. Да не знају одакле крв пошто нисам хтео да причам где сам био и шта сам радио. И тако сам се ја прославио.

Даша ме пробудио око десет ујутро, обавештавајући ме да могу остати да спавам. Они су се тако договорили, пошто сам имао тешку ноћ и није било потребе да ја данас идем у акцију. Устао сам одмах објашњавајући Даши како се одлично осећам и да ћу бити спреман за минут. Тај дан је требало завршити ослобађање насеља Бошко Буха и нисам желео то да пропустим. На почетни положај смо се запутили уз песму „Гором језди Дели Радивоје“, која је била песма наше јединице, одељења „Цетиње“.

Акција је почела успешно. Непријатељ се повукао из насеља тако да није било оружаног отпора. Ми смо опет држали центар и напредовали полако, кућу по кућу, опрезно као да су зенге пружале отпор. Увек је постојала опасност од неког заосталог зенге или неког вида заседе. Највише су нас забрињавале мине изненађења које су могле бити скривене на сваком месту, а могли су их имати и цивили који су излазили из подрума. Тог дана смо нашли двадесетак цивила у једном подруму. Док су излазили, наши су их легитимисали, односно питали за име и презиме. Тад је и Фрањо изашао заједно са женом. Одмах сам објаснио да ми је Фрањо род и да га не дирају. Фрањо је био рођени тетак моје будуће жене и у неку руку ми је био род.

На улици је лежала убијена крмача и два прасета су је узалудно гуркала њушкицама, покушавајући да је нтерају да устане. Нису схватили да им је мајка мртва. Саша ме по куриру позвао да дођем, јер је нашао одличан положај за мене, одакле сам имао поглед на центар града, како је курир тврдио. Наравно да сам одмах кренуо са куриром, пребацивши се на леву страну насеља која је граничила са улицом званом Холивуд. Насеље је било на брду, а Холивуд у подножју тако да није било могуће безбедно прићи Холивуду кроз дворишта насеља. Ушао сам у једну кућу и на спрату затекао Тодора како покушава на балкону да направи безбедан положај. Гледано из собе преко балкона се видела комплетна Олајница*. Десно са балкона се пружао поглед на мост преко Вуке и солитер на Вуки. Видела се улица Холивуд комплетно од раскрснице са уличицом која је ишла од Дрвене пијаце, па до краја улице. Балкон је био феноменалан положај који је напросто контролисао све битне тачке и ја сам био пресретан да се наместим на балкон и сачекам да се зенге појаве. На балкону је био неки стари ободинов фрижидер на који сам ја наместио ПКТ тако да сам контролисао улицу испред мене. Тодор је легао између фрижидера и балконских врата чекајући са снајпером у заседи. На месту где је уличица са Дрвене пијаце избијала на Холивуд, на једно метар и по од куће растао је огроман храст, широк више од пола метра у пречнику. Ту се пришуњао један зенга користећи храст као заклон. Био је висок, плавокос у маскирној униформи наоружан калашњиковим са снајпером. Одмах сам га видео и нанишанио лево од храста очекујући га.

---

* Велико стамбено насеље у Вуковару.

Био сам нервозан. Први пут ишчекујем непријатеља којем сам видео лице, а имам намеру да га убијем. Био сам у много бољем положају и тај несретник напосто није имао никакве шансе. Већ сам неколико дана маштао да се суочим са неким зенгом, очи у очи. Да имамо подједнаке шансе и потегнемо у исто време, па да бољи победи. Интересовао ме је тај осећај двобоја. Кад оба противника имају исту шансу, да ли бих осећао страх или би ме овладала страст борбе. Осећај кад више не постоји размишљање већ само инстинкт, кад адреналин управља комплетним телом, кад нагон опстанка замени све осећаје. Одлучио сам да му пружим шансу. Можда то и није била смислена одлука већ одлука инстинкта. Адреналин се излио у мозак и преузео функције од разума. Зенга је искорачио из заклона дрвета на улицу, баш на место на којем сам га чекао. Иступио је директно на мој нишан. Нисам могао да га промашим, али нисам хтео да запуцам. Морао сам му дати шансу. Двобој је морао бити фер. Зенга је пуцао са кука као Рамбо или боље речено као Прле или Тихи из Отписаних. Само ово није био филм и његови су меци погађали балкон, бетонску плочу одоздо, без ефекта по нас. Након секунд или два зенга се хитро вратио у заклон дрвета чекајући нови згодан моменат.

Јеси ли га видео? – питао је Тодор.

Видео сам.

Па што ниси пуцао?

Пустио сам га, и пустићу га још једном.

Зашто га пушташ?

Објаснићу ти касније.

Зенга је поново искорачио и запуцао као прошли пут понављајући исту грешку пуцајући са кука и погађајући

испод балкона. Гледали смо се очи у очи. Раздаљина је била око тридесет метара и могао бих се опкладити да су му очи биле плаве, бледо плаве. Тад сам рекао Тодору.

Кад се следећи пут појави, нема милости, он је своје шансе пропустио.

Зенга је и по трећи пут искорачио из заклона, али овај пут није стигао да запуца. Пресекао га је рафал од двадесетак метака из мог ПКТ-а и један из Тодоровог снајпера. Само је склизнуо низ дрво на земљу.

Погодио сам га – констатовао је Тодор.

Јесте, убио си га.

Било ми је драже да буде на Тодоровој савести него на мојој. Мени је било жао мртвог зенге, храбро се бо-рио и штета што је погинуо. Увек ми је било жао храбрих кад погину, небитно са које стране. Храброст је била од-лика ретких људи, посебно у модерно време кад се ква-литети мушкарца више не равнају по прастарим вредно-стима већ по неким модерним нормативима који имају све могуће изговоре да оправдају кукавичлук.

Објасни ми сад, што си га пуштао да пуца.

Није витешки убити противника, а да му не даш шан-су да се брани.

Ти ниси нормалан, какво црно витештво, па могао је да те убије.

Тад су нас почели гађати са Олајнице снајперима. Морали смо прекинути дискусију и повући се у собу, ван видика снајпера са Олајнице. Срећа наша да је удаље-ност од балкона до зграда на Олајници била већа од пола километра. Зенге нас нису успеле погодити. Након кратког времена, вратио сам се на балкон и погурао фрижидер тако да нас штити од погледа са Олајнице и снајпери су престали тући по нама.

Коначно сам се испавао као човек. Након оног мог погубељног пијанства коначно сам легао увече да спавам и спавао до јутра без икаквих ометања. На јутарњој кафи сам сазнао од Стојка да нам је у госте дошао војвода Војислав Шешељ лично и да ћемо данас ићи да ослободимо линију коју војска не може да пробије већ месец дана. Наш задатак је био да ослободимо улицу Три руже заједно са јединицом добровољаца коју је у Вуковар послала и организовала Радикална странка. Војвода је дошао да лично види своје борце у акцији.

Како ти знаш да је Шешељ овде? – упитао сам ја у неверици Стојка.

Био сам јутрос са Сашом код Станка у кући кад је дошао Камени и рекао да је Војвода стигао. Усталом, ми са радикалима данас идемо у акцију да би се они показали пред војводом.

Је л' он код Станка сад?

Не он је код Каменог, кућа одма' поред Станкове.

Добро, одох ја онда да видим војводу и питам га за кокарду.

Дај не будали, па није он дошао овде са тобом да прича.

Баш ме брига, одох да га видим.

Устао сам од стола и кренуо да се спремам. Нисам хтео пред војводу неспреман да изађем. Нико није, на моје разочарење, кренуо са мном. Опасао сам се, пребацио ПКТ преко рамена и отишао сам до куће Каменог, локалног четничког војводе. Испред капије је стражарио неки стари територијалац и ја сам затражио да ме пусти унутра.

Помаже Бог!

Бог ти помог'о!

Је л' војвода Шешељ ту?

Јесте.

Пусти ме унутра да га видим.

Чекај овде да питам могу ли да те пустим.

Остао сам да чекам, што ме је веома наљутило. Нисам научио да морам ишта да чекам откако сам прешао у ТО. Ми смо радили шта смо хтели. Ишли смо где смо хтели. Узимали смо шта смо хтели и напосто није постојала власт која је имала интерес да нам икаква правила наметне. И сад одједном, мени таквом силном, наређују да чекам. Не дао им Бог да кажу да не смем да уђем. Баш ме је интересовало да видим како мисле да ће ме зауставити. Стражар се вратио са добром вести, али то мене уопште није умирило нити ми ублажило љутњу.

Можеш ући.

Ти ћеш да ми кажеш.

'Ајде не пизди, наређење је наређење.

Нисам више обраћао пажњу на чувара већ сам ушао у двориште. Војвода Шешељ је седео у дворишту на столици и нешто причао са Боцом, високим дугокосим четником из његовог обезбеђења. На једно два метра од Војводе ја сам стао у став мирно и војнички поздравио.

Помаже Бог, војводо!

Бог Ти помогао, јуначе! – отпоздравио је војвода и након кратке станке запитао:

Дошао си да видиш свог војводу?

Јесте, војводо!

Којој јединици припадаш?

Територијалној одбрани, одељењу Цетиње.

Јеси ли још нешто требао, сем да ме видиш?

Требам кокарду, војводо. Нећу да носим звезду, а кокарди нигде нема.

Ја сам све што сам имао поделио, немам ниједну више.

Упро сам прстом у правцу војводиних груди где се на прслуку од маскирног одела сијала кокарда, двоглави бели орао са мртвачком главом и укрштеним бутним костима.

Ја видим једну на твом прслуку, војводо.

Немој јуначе са војводе да скидаш кокарду, нема смисла.

Добро, нема везе – рекао сам разочарано и окренуо се да одем.

Стани, сачекај да видимо има ли ко кокарду за тебе.

Војвода Шешељ ме је зауставио, било му је криво кад је видео колико је мени стало да носим кокарду. Упитао је Боцу да није њему случајно још која заостала. Да ми да једну ако није све поделио. Боцо је нашао једну у џепу борбеног прслука и дао ми је, а Војвода ме је по-саветовао.

Носи ову кокарду часно и са поносом!

Хвала, војводо! Могу ли да идем сада.

Вољно!

Журио сам назад у јединицу да се похвалим да ми је Шешељ лично дао кокарду. Стигао сам таман на постројавање пред акцију. Кренули смо са песмом према улици

Три Руже. Легенда о имену улице је говорила да су три удовице живеле у тој улици. Све три су имале исто име Ружа и ето по њима сад улица носи име. Дошли смо да раскрснице са Три Руже улицом, где је на углу стајала стара школа „Бошко Буха“. Ту школу су похађала ретардирана деца која нису могла савладати регуларан програм основне школе. Ми смо их звали од миља „бомбаши“ по имену школе. Шешељеви добровољци су ишли левом страном улице, а ми десном. Било је питање личног престижа ко ће се боље показати пред војводом. Знали смо да и војвода долази да нас обиђе и да жели да нас види у акцији. Зенге су пружале спорадичан отпор, али смо их ми потискивали из куће у кућу и натерали у бег. Ја сам у неколико наврата излазио са зољом на улицу и погађао капије и улазна врата од кућа која се нису дала отворити. Све сам се надао да нас војвода однекуд посматра и да ће да види да сам достојан кокарде коју ми је дао. Спојили смо се у кафани Три Руже након што је комплетна улица ослобођена.

Тад се и војвода Шешељ појавио. Ишао је средином улице, а обезбеђење му је ишло опрезно уз куће. Био је обучен у маскирну униформу и наоружан аутоматском пушком, није знао за страх. Дошао је да са прве линије позове усташе на предају. Ми смо били спремни да јурнемо и у ђавоље раље у том моменту, ако он нареди. Он је био једини политичар који је дошао да нас обиђе на првој борбеној линији. Говорио нам је једноставним војничким језиком који смо одлично разумели. Након његове посете, артиљерија је почела константно да туче по нашим положајима. Нисам био најсигурнији да ли су у питању наши из Церића и Негославаца или нас зенге туку минобацачима од 120 мм. Ако су наши онда је то

била стара заостала борба партизана и четника. Ако су зенге, питао сам се како они знају Шешељев распоред кретања.

Како било да било, кад смо распоредили јединице страже, кренули смо назад опрезно уз куће, пребацујући се из заклона у заклон. Код школе „Бошко Буха“ пала је граната насред улице и експлозија је дигла прашину свуда наоколо. Стајао сам наслоњен на зид школе и отресао прашину са себе гледајући да нисам негде погођен од гелера кад сам зачуо галаму „Брзо носила!“ „Погибе нам борац!“. Гледао сам на улици и видео да неко у маскирној униформи лежи поред неког мотоцикла и неколико Шешељевих како покушавају да му помогну, али је било касно. Момак је био мртав. Гелер га је погодио и на месту убио. Рана је била смртоносна. Страшно. Мени је било доста мртвих и окренуо сам се на другу страну да кренем назад према нашој кући где смо били смештени и побегнем од свих тих погибија, издаја, несрећа и превара. Више ми је све дојадило и присело. Тад ми се један Шешељевац обратио:

Хеј, ти си из Вуковара? Дођи да препознаш овог што је погинуо. Он је исто из Вуковара.

Не могу. Мука ми је да више препознајем Вуковарчана. Нећу да више имам слике мртвих Вуковарчана пред очима.

И продужио сам даље размишљајући, кад ће све ово да се заврши, кад ће престати убијање. Та граната је могла пасти и пет, шест метара даље, поред мене и убити ме. Сад би мене тамо препознавали. Можда би ме баш тај момак што је погинуо препознавао. Ко одлучује где ће граната да падне? Вероватно Бог. Да је дувао јак бочни ветар граната би пала негде другде. Да је додатно

пуњење барута било слабијег квалитета или овлажило мало, граната би подбацила и убила неког другог. Напросто се човек не може од Бога сакрити. Божја је воља, кад ће коме судњи час наићи. Опет, кад боље размислим није мене нико натерао да дођем у рат. Нисам био насилно мобилисан. Мене је властита савест мобилисала и довела овамо. Ако је савест конекција човека са Богом, односно вид комуникације између Бога и човека, онда је мене Бог наговорио да дођем у рат, моје учешће у рату јесте Божја воља. Божја је воља да ја прођем сва ова искушења и патње и видим сва ова страдања и недаће и вероватно нешто научим из свега овога. Треба ли ценити живот и бојати се за њега или отклонити бригу за властити живот кад га свеједно не можемо заштити, засигурно не од Божје воље.

Са таквим мислима сам стигао у нашу кућу међу првима. Шарац ме одмах понудио кафом и храном. Храну сам одбио пошто по обичају нисам имао никаквог апетита после акције, а кафа ми је пријала. Ускоро су дошли и остали. Сви су били весели и спремали се за пијанку. Из кафане Три Руже су донели десетак флаша жестоког пића. Мене нису више нудили, чак су ме саветовали да не пијем пошто алкохол не утиче позитивно на мене. Читаво сам вече играо са Шарцем шах, убијајући досаду и бежећи од црних мисли.

Сутрадан ујутро сам устао рано и седео на клупи испред куће са уличне стране. Слушао сам Стојка који ми је причао о Новосађанима што су стигли и сместили се у Првомајском насељу. Сви су били резервисти предвођени Болетом заставником, пензионисаним официром ЈНА. Боле је на превару доведен у Вуковар. Сам Боле је тврдио како је он тридесет година био интендант и кад

се јавио Новосадском корпусу очекивао је да служи у рату као интендант, а не као вођа јуришне јединице. Ја тад нисам имао појма да ми Стојко прича о Болету кога ја знам из студентских дана, из шах клуба где смо сваке вечери играли „цугера*“.

Боле је био први мајсторски кандидат кога сам победио на службеном турниру.

Тад смо у даљини видели непознат ауто како иде у нашем правцу. Обојица смо се запитали ко би могао да буде у ауту пошто за тај дан није била предвиђена никаква акција. Кад је ауто дошао до места где смо седели, зауставио се и из њега је прво изашао мој будући таст Јово, па његова жена Даница. Били су сломљени и изгледали су аветињски. Даница је плакала у очајању. Јово ми је пришао и рекао:

„Драган је погинуо“, а ја сам знао, тад ми се просветлило да је Драган борац кога јуче нисам хтео да препознам. Напросто нисам знао шта да урадим са собом. Некаква слабост ме је обузела и очајање. Никад нисам знао да тугујем и увек ми је тугу замењивао бес којег сам ретко успевао да контролишем. Овај пут ми је тугу заменила физичка бол која је почињала из стомака као грч и дизала се на плућа терајући ми сузе на очи и правећи ми проблем са дисањем.

Кад је сахрана? – упитао сам.

Сутра, у Негославцима, доћи ће неко аутом по тебе.

Нису хтели да се задржавају већ су се вратили у ауто и отишли. Тражили су мене да ми јаве за Драганову погибију, мени који и дан данас осећам кривицу што га нисам препознао. А шта бих да јесам? Како бих ја изашао пред њих да им саопштим вест да им је син погинуо.

---

* Брзопотезни шах. Претежно су играчи лимитирани са 5 минута за читаву партију.

Тог послеподнева ме је Стојко водио код новосадских резервиста. Сместили су се у првомајском насељу, у једној кући са лепим и великим подрумом. У подруму им је био штаб команде на терену. Главна команда је била негде на сигурном у дубокој позадини. Стојко је фићукао док смо прилазили кући како не би случајно дошло до какве забуне и стражар припуцао на нас мислећи да смо зенге. Стражар нас је увео у подрум где се управо кувала кафа. Гледао сам са неверицом у Болета заставника. То је био мој љути противник у „цугеру“ у шах клубу.

Помаже Бог, јунаци! – поздравио сам гласно све присутне у подруму.

Горане, јеси ли то ти? – био је Боле запрепашћен.

Ја сам, ја сам.

Тад смо се изгрлили и изљубили у образ, три пута, по српски. Било је тад врло битно не направити грешку и пољубити се два пута. Два пута су се љубили остали, неправославци, а ми Срби смо се љубили по три пута. Крстили смо се са три прста. Ми смо Срби имали све специфично и српски да сам напросто био запрепашћен колико тога српског уопште нисам знао, а био сам из етнички чисте српске фамилије и по оцу, а и по мајци. Сви су моји преци били Срби. Шта би свет да неким случајем није било Срба, па ми смо виљушку измислили.

Наш Никола Тесла, син православног свештеника, измислио је наизменичну струју и унео светло у таму човечанства. Измислио је он свакојаким чуда и чудеса, али га технологија није могла пратити, па му је мноштво патената остало неостварено. Многи су га покрали и његове патенте патентирали као своје. Најчувенији је онај Макарони (тако сам ја звао Марконија) што је телефон ваљда патентирао. О генералима и војној стратегији да и не причамо. Церска и Колубарска битка се и дан данас наводно изучавају у Вест Поинту, тврде наши добри познаваоци Српства. Затим Јосиф Панчић из ботанике и чувена „Панчићева Оморика“

Јесте ли за кафу? Немам ништа друго да понудим – упитао нас је Боле.

Кафа може, ни ја, а ни Стојко не пијемо.

Подрум је био простран, али замрачен. Имао је само један омањи прозор кроз који се пробијало недовољно светлости да осветли читав подрум. Одмах код улаза је постављен стари кухињски сто са четири столице где смо седели са Болетом и уживали у кафи. Насупрот стола у самом углу је инсталиран смедеревац*, а метални округли олуц који је служио као димњак је изведен пред прозора ван. Друга просторија је коришћена као спаваоница.

Па Боле, Боле! Баш ми је драго да те видим. Него откуд ти овде? Зар ниси ти војни пензионер? Зар је дотле дошло да војска потеже пензионере у рат?

Ма није, него ја сам се сам пријавио као добровољац. Знаш да сам ја својих тридесет и две године одслужио поштено и пензионисао се као заставник. Читаво време

---

* Шпорет који задовољава све потребе за кувањем, печењем и грејањем просторије до 50 квадратних метара. Користи чврсто гориво.

сам био интендант и пријавио сам се да помогнем војсци. Мислио сам да ће мене поставити негде да командујем магазином или кухињом, а млађе официре послати у борбу. А они увалили мени јединицу и послали ме као специјалца у Вуковар. Какав сам ја специјалац?

Значи изварали су те.

Ма, да. Него, како је код тебе, јесу ли твоји живи?

Не знам, брат ми је у Новом Саду, још је малолетан и није још војску служио. За ћалета и кеву немам појма. Они су вероватно у вуковарској болници, надам се да су живи. Шта ми је са бабом исто немам појма. Управо сам дошао са сахране из Негославаца. Пре два дана је погинуо брат од моје невенчане жене.

Аууу! Мајку им усташку, платиће то усташе кад их дохватимо.

Не! Видиш, Боле, тако сам и ја реаговао на сахрани. Тад ми је отац погинулог указао да је његов син као добровољац дошао у рат и борио се да ослободи своје родитеље, да испуни своју заклетву отаџбини и борио се часно и поштено. У тој је борби свој живот изгубио и ако ја желим нешто да урадим у спомен на њега, нек се исто тако борим часно и поштено, а са заробљенима да поступама како Женевска конвенција налаже. Видиш Боле, кад тако каже отац на сахрани сина свога јединога онда ја немам другог избора него да баш тако урадим како ми је рекао. То је оно што Његош зове чојством и по томе се мери људска величина.

Колико је имао година?

Двадесет.

Уфф, страшно.

Већ се смрачило. Стојко и ја смо се спремали да кренемо назад у нашу кућу. Нико није волео пуно ноћу да

се шетка, јер је могао налетети на нечију стражу. Док објасниш да си наш, оде глава.

Тад се у подрум спустио момак у маскирној униформи са аутоматском пушком у рукама. Утегнут је био војним опасачем, са два бајонета за појасом. Пошто сам био најближи излазу он је одмах пружио руку мени и поздравио са „Добро вече”. Ја сам био убеђен да је он један од Болетових резервиста, па сам му прихватио пружену руку и руковао се са њим. Он се руковао са свима у подруму. Мени је само било чудно што носи жуту траку завезану на рамену као знак распознавања. Ми смо носили беле тих дана кад смо ишли у акције, да се распознајемо од зенги. Но нисам се хтео мешати Болету у организацију његове јединице. Дошљак је на крају питао Болета:

Ја сам се мало изгубио. Зна ли неко где је која јединица распоређена да нађем своје.

Ја знам распоред свих – одговорио је Боле одмах – ако хоћеш могу ти показати.

Хајде молим те!

Боле је изашао са дошљаком напоље казавши мени и Стојку да га сачекамо да се врати. Вратио се након десетак минута, блед као креч, а руке су му се неконтролисано тресле толико да је просуо сву кафу пре него ли је принео шољицу са кафом устима. Сви смо га гледали запрепашћено. Спонтано сам упитао:

Боле, шта је било? Јеси ли духа видео?

То је усташа – промуцао је Боле.

Какав усташа? – није мени било јасно.

Па тај што сам му показао где су војне јединице распоређене.

Како знаш да је усташа?

Изашли смо напоље и ја сам га водио улицом и објашњавао где су наши стационирани. Питао ме шта је иза неког кукурузишта. Ја сам рекао да не знам. Да ту нема наших и да су ти кукурузи у смеру Винковаца. Он је тад отрчао у кукурузе и нестао. Није имао времена да ме убије.

Добро је Боле, смири се, битно је да си ти жив, ко шљиви једног усташу.

Смиривао сам ја Болета и уједно се дивео колико је храбрости имао тај зенга. Ушуљати се тако међу нас и навести Болета да му покаже положаје наших и покаже безбедан бег према Винковцима, то је била права храброст. Стојко је почео да се смеје.

Ја се једини нисам руковао са тим усташом. Знао сам ја да нешто смрди код тог типа.

Коментарисао је Стојко мангупски.

Ја сам мислио да је неки Болетов резервиста, па сам се руковао. Шта да радим кад ми човек пружа руку? – правдао сам се ја.

А ја сам био убеђен да га ти знаш кад се већ рукујеш са њим – мало се Боле повратио од шока.

Могао је све да нас побије, богами смо се сретно извукли.

Касније сам се запитао, анализирајући читав догађај око руковања са зенгом, има ли икакве Божје промисли у том догађају? Да није тај зенга био отелотворени анђео који нас тестира? Напросто је немогуће да један човек буде толико присебан и понаша се тако без страха као тај зенга, и не изврши никакво убиство. Логично је било да је ликвидирао Болета и побегао у кукурузе. Много му је опасније било оставити Болета живог да дигне узбуну. Он није могао знати да ми нећемо ићи за

њим или узбунити читаву нашу линију на правцу према Винковцима, односно Нуштру. Са друге стране, нисам могао да схватим поенту Божје промисли односно поруке. Највероватније порука није ни била за мене већ само за Болета. А Боле је ваљда схватио поруку, ако верује у Бога сигурно је схватио, а ако не верује ово ће му помоћи да прогледа. То је једина добра страна рата, и највећи неверник има могућност да спозна Бога. Анђелима је лако да се прикрију у људски облик и прикажу људима којима треба да се прикажу.

То је објашњавало како сам могао да промашим зенгу на тридесетак метара, другог два пута промашити на мање од педесет метара, а погодити два пута на раздаљини већој од шестсто метара.

По науци метак иде праволинијски и погађа све што му се нађе на путањи. По Божјој законитости метак иде по вољи Божјој и убија оног коме је намењен и коме је време за смрт или рањавање дошло. Не можеш убити неког ако му није тад суђено да умре. На нама је да повучемо обарач, а Бог одлучује хоће ли метак погодити или не и колико ће метак бити смртоносан. Тако и тај зенга, ако он није био отелотворени Анђеол, а оно је био вођен Божјом вољом и Боле је морао претрпити све страхове које је доживео. Питао сам се зашто, али нисам могао наћи ваљани одговор, најпросто човек у својим људским могућностима нема могућност да схвати логику Божје промисли. Наше сагледавање света и схватање добра и зла је сувише ускогрудо и нема могућност свеобухватности тако да нам закључци не могу бити тачни и јасни на нивоу универзума односно на нивоу Божјег сагледавања стварности. Уопште је питање да ли човек може сагледати стварност, јер му је видокруг толико

скучен и мали да он напросто живи константно у својој визији стварности, а не у свеобухватној стварности. Математички гледано човеково виђење стварности је један минијатурни подскуп у Божанском виђењу. Различитост виђења код сваког човека обогаћује сам скуп, односно Божанско виђење. Математичком логиком, ми људи смо са својом различитости виђења само творци богатства Божанског виђења и творци хармоније која влада на Земљи. Аналогно томе Земља је микроскопски чинилац стварања универзумске Хармоније и самим тим потврда да нисмо сами у Космосу. Чудо је та математика и свашта се њеном применом може претпоставити.

Те вечери, мислим да је био новембар петнаести, официри безбедности предвођени „сивом еминенцијом“ гардијске бригаде, мајором Каранфиловим, обишли су положаје који су имали икакав визуални контакт са болницом. У насељу Бошко Буха обишли су крагујевачке резервисте који су ту држали положај и наредили им да не смеју пуцати током ноћи. Наређење је било толико озбиљно да је војницима објашњено да ако неко макар случајно запуца биће стрељан.

Сви су били запрепашћени таквим ригорозним мерама и тражили су објашњење. Каранфилов је објаснио како ће те ноћи бити извршен хеликоптерски десант на вуковарску болницу и на усташки штаб који се ту налази. Ако акција буде успешна то ће значити крај борби у Вуковару, али да је услов за успешну акцију тишина. Те ноћи нико од резервиста није легао да спава. Сви су изашли на балконе. Неки су се попели и на кровове кућа како би гледали напад на болницу и усташки штаб. Чули су хеликоптере како прелећу у смеру болнице и онда је наступила тишина неких пола сата до сат. Резервисти

су коментарисали тишину, како специјалци користе пригушиваче и зато се ништа не чује. Другима је то било сумњиво, усташе нису имале пригушиваче, а у читавој акцији нико није метка опалио. После су се опет чули хеликоптери, али као да су одлетели у правцу Осијека. Сазнали смо касније, тим хеликоптерима су Јастреб и мали Јастреб, са још неким усташким вођама, пребачени за Осијек. Зато је крагујевачким резервистима под претњом стрељања било забрањено да опале метак, како би усташка врхушка безбедно напустила град, а своје бојовнике препустила судбини.

Након јучерашњих борби на Дрвеној пијаци и огорченог отпора зенги и муповаца и данас смо очекивали жесток отпор. Можда бисмо ми сломили отпор хрватских снага и јуче да нас нису изненадили поступци регуларних јединица ЈНА , после којих смо и ми били демотивисани. У јеку најжешће борбе ми смо прелазили чистину код Дрвене пијаце заклањајући се иза транспортера док нисмо добили поруку из транспортера да се они морају повући, јер усташки снајпери туку по њима. Ми смо се повукли пре транспортера да не останемо на цедилу као глинене голубови на чистини.

Данас смо ишли сами, без икакве подршке, ослањајући се на властите снаге пребацујући се од куће до куће по групама. Ушли смо у кућу Славка Пекара и у његовом дворишту нашли паркиран велики бели БМВ. Нико се није усудио ни да му приђе пошто је хауба мотора видљиво жицом спојена, односно причвршћена да се не може отворити. Сумњали смо да је ауто миниран и нико није хтео ризиковати. Нисмо имали времена да чекамо инжењерце да разминирају ауто. Прешли смо у суседну кућу која је била на самом раскршћу. Ту смо направили план како да наставимо даље. Са нама је било још неколико територијалаца као испомоћ.

Саша и Ћани су одлучили да се пребаце не другу страну улице. Насупрот нас је била кућа са великом дрвеном капијом, а испред те капије је био паркиран црвени „стојадин“. Сав је био изрешетан и вероватно неупотребљив за возњу. Саша ме је питао за подршку док се он и Ћани пребацују на другу страну улице.

Џо, можеш ли нам дати подршку са ПКТ-ом док се пребацујемо на другу страну?

Могу! Сачекај само да спојим реденике.

Ја сам спојио четири реденика од по педесет метака у један и полако кренуо на средину улице пуцајући кратким рафалима по прозорима кућа и крововима, где год ми се чинило да може да буде непријатељски снајпер скривен. Док сам стајао тако наспред улице и пуцао, Саша и Ћани су претрчали на другу страну улице. Ја сам пуцао док нисам потрошио све метке из реденика, а онда сам се муњевито вратио назад у заклон. Био сам убеђен да док ја пуцам нико жив не може мени узвратити паљбу. За читаво време рата у Вуковару срећа ме је пратила и нико ми и није узвратио ватру.

Саша и Ћани су налетели на закључану капију коју нису могли да развале, јер је била од масивног дрвета. Бата Мојне им је добацио секиру са друге стране улице, али ни то није помогло. Почела је непријатељска паљба по њима и били су принуђени да залегну иза паркираног аута. Одједном су се нашли у клопци и само је било питање да ли су зенге довољно близу да их побију ручним бомбама. Ја сам нанизао нове реденике, њих пет или шест, и спремао се да поново истрчим наспред улице. Идеја је била да отворим паљбу по усташама и омогућим Шаши и Ћанију да се врате назад. Ћани ми је показивао знаковима да су се зенге привукле у улицицу, паралел-

ну са улицом у којој сми ми били. Ја сам одмах из све снаге бацио преко две куће једну ручну бомбу. Кад сам видео да довољно далеко бацам, бацио сам и другу. Са чекао сам мало после друге експлозије и спремао се да бацим и трећу бомбу кад је Бата Мојне дотрчао из дворишта куће Славка Пекара и завикао:

Не бацај, не бацај више, то су наши!

Какви наши, видиш да држе Сашу и Ђанија у шаху?

Ма, зајebали су се! Заменили су нас са усташама. То су резервисти из Новосадског корпуса.

Слушај Мојне, ако они одмах не престану да пуцају, мене заболе чији су. За мене су усташе сви који на мене пуцају.

Ма, нису они криви. Ми смо изашли испред њих, а њима је речено да су усташе напред.

Не, Мојне, они су изашли на нашу линију дејства, њихова је грешка.

Ма, добро, нема везе, они ће се повући.

Ми даље више нисмо напредовали, а Саша и Ђани су се вратили назад. Њима је пресело данас, били су сретни што су живе главе извукли. Новосађани су се повукли на почетни положај. Они су кренули погрешном улицом и уместо да избију пред православну цркву они су избили на исту раскрсницу где смо претходно ми дошли. Срећа, па није нико погинуо. Мојне је одмах сазнао да су четворица Новосађана лакше рањена од експлозија бомби и да су на путу за Негославце где је била пољска болница.

Неко је Новосађанима пренео да су упали у усташку заседу, али да су их територијалци контранападом спасили, разбијајући усташку заседу. Тако се то константно лагало и измишљале разно разне приче како се не би

видело расуло војске и њена очигледна слабост. Мени само није било јасно, ко то успева да убаци спремну причу, одмах чим се нешто деси.

То послеподне сам отишао до Болета на кафу, није ми падало на памет да Новосађани са којима смо се јутрос сукобили могу бити баш Болетови. Чим сам ушао у подрум све ми је постало јасно. Боле је био у еуфоричном стању. Одмах ми је почео објашњавати како су данас једва живе главе извукли.

Па где си ти, Горане? – Боле није чекао одговор већ је аутоматски наставио.

Ми смо данас једва живу главу извукли. Она јебена команда нас је послала у центар града да изгинемо. Запустили, мене су послали у центар, у дечји диспанзер, у усташки штаб, у ђавоље гнездо, а да ми нису рекли где ме шаљу. Мајку им њихову. Четворица најбољих бораца су ми избачени из строја. Нас су опколили и кад смо се забарикадирани, ударили су минобацачима по нама. Морали смо се под ватром кроз пакао пробити. Ни сам не знам како нисмо изгинули. Да нам нису територијалци у одсудном моменту прискочили у помоћ не би ти мене овде нашао. Не би имао сад ко да ти каву скува. Јеси ли за кафу?

Јесам, него у какву сте то заседу упали?

Ја сам желео извући од Болета што више информација да будем сигуран да смо то јутро са Болетовом јединицом имали окршај и да чујем како су прошла та четворица што су рањени од граната које сам ја на њих бацио. Нисам имао намеру рећи Болету да сам ја био усташки минобацачки напад. Уосталом ако је он убеђен да је био у центру града, у усташком окружењу, што ја

да му кварим причу? Доста је што сам му четворицу на ВМА* послао.

Е мој Горане, синоћ сам био у команди где смо се лепо договорили куда да идемо и шта да радимо. Речено је да моја јединица даје подршку територијалцима који ће се пробити у сам центар и натерати усташе на предају, а ми треба да им помогнемо. По њима, ми у борбу нисмо уопште требали улазити ако све буде текло по плану. Ми смо јутрос ишли нашом маршрутом како нам је означено у команди и отишли смо право у центар, пре територијалаца. Кад смо наишли на усташе отворили смо паљбу по њима и приковали их иза неког аута. И кад смо мислили да смо их стисли тад се небо отворило. Почело је да пљушти по нама са свих страна. Онда су ударили по нама минобацачима и ранили ми четворицу.

Шта је било са том четворицом? – прекинуо сам Болета да бих сазнао нешто о рањеницима.

Ма добро су прошли, мало су их гелери ишарали, па су послати прво у Негославце, а одатле на ВМА. Они су своје проблеме решили, благо њима, са ВМА они ће директно кући. Они се више неће враћати у Вуковар.

Боле ме утешио, па сам и ја одлучио мало Болету да подиђем и подигнем му борбени морал, заслужио је. Боле је дошао као пензионисани заставник док је у Србији сто хиљада активних официра, избеглих из свих крајева Југославије, симулирало и глумило „гљиве“ уместо да се одазову позиву официрске части и дужности према отаџбини. Зато је Боле био херој, небитно шта урадио и како и са ким се борио. Ово није био Болетов рат, а он је ипак активно учествовао и то много активније него пола официра гардијске бригаде. Питао сам се, у шта су

* Војно медицинска академија

се српски официри изродили кад могу да се скривају по Србији док се мобилише из исте те Србије резерва и шаље да ратује и бије битке које би требало да бију ти официри. Негде се изгубила официрска част. Неко је ту част бацио у прашину и срзоа је, истерао из срца сваког српског старешине. Сад смо имали старешине, јер официр је било класно обележје, нешто погрдно.

Боле ти си сад прави специјалац. Као Рамбо улећеш међу непријатеља и као фантом напросто нестанеш из заседе. Усташе сад имају ноћне море од тебе и твојих бораца. Е, кад се ми после рата опет нађемо у шах клубу те уз пиво претресемо успомене. Нико нам неће веровати кроз шта си све ти прошао.

Е само да је нама да овај рат преживимо.

Погодио сам Болета речима право у срце. Кад сам поменуо шах клуб и како ћемо причати у њему наше ратне доживљаје Болету су сузе удариле на очи. Боле је био и остао легенда и, Богу хвала, преживео је рат.

Сви смо били узбуђени, ово је требао бити последњи и одлучујући напад. Данас смо требали ући у центар и ако се све буде одвијало по плану спојити се са Аркановим „Тигровима“ на мостовима преко Вуке. Арканови су заузели Лужац и напредовали су преко Адице. Наводно су већ стигли до болнице. Ја сам се плашио за моје родитеље, јер смо чули да Арканови не брину пуно о цивилима. Пробијали су се бомбама где год им је тако било zgodније не бринући се пуно о жртвама. Ишао је комплетан одред територијалне одбране заједно са добровољцима организованим од Радикалне странке. Први пут сам видео толико територијалаца на окупу. Ишли смо низ Дрвену пијацу те се одатле спустили у центар. Нигде није било ни живе душе. Чудио сам се где су нестале све те зенге и зашто нема отпора. Нисмо знали да је већина хрватских снага направила договор са регуларном војском и предала се на Митници. Чудно је било да нема ни цивила, па смо постали веома опрезни. Полако смо избили на главну улицу, вуковарско шеталиште, које је сад било прекривено разбијеним црепом, циглом и малтером. Некад је то била најлепша улица у граду. Пробили смо се до „Радничког дома“ који је био скроз уништен и ту смо ухватили једног залуталог зенгу, али ненаоружаног. Шокирао се кад нас је видео, напрано се парали-

сао. Од њега смо сазнали да су остали највероватније у пробоју, јер се синоћ наводно међу зенгама причало да иду рано ујутро у одлучујући пробој. Наводно, једна група иде коритом реке Вуке, а друга планира да се пробије негде на Митници. Он је синоћ био пијан, што смо му једино веровали, јер је смрдео на алкохол, па је заспао и сад је тражио своје саборце. Пребацили смо се на другу страну и претресли смо зграду Комерцијалне банке, те наставили са претресом осталих зграда. Зенгама није било ни трага ни гласа, а ни „Аркановцима“.

Са мојом групом сам се пребацио до моста и ту чекао да се војска или наши добровољци појаве са друге стране моста. Видео сам код робне куће, са друге стране, групу цивила који су чекали на нас да их ослободимо, односно спроведемо на сигурно. Размишљао сам да се пребацим преко моста на другу страну, али сам се плашио Тодора, нашег снајперисте који је негде из насеља Бошко Буха имао на оку тај мост. Удаљеност је била око пола километра и бојао сам се да ме Тодор неће препознати, да ће ме заменити за зенге, а тад ми ни Бог не би могао помоћи. Саша се са Стојком, Кизом, Станком и Каменим попео на кров хотела „Дунав“ и окачио српску заставу у знак победе. Они су одушевљено шенлучили на крову пуцајући у ваздух у славу победе. Ја сам прешао на другу страну моста, држећи једном руком белу траку са рамена која је била знак распознавања и дерао се „Тодоре“ у сав глас, како би ме Тодор чуо и препознао. Водостај Вуке је био мали и река се могла прегазити, али ја нисам имао преобуку, а вода је била ледена средном новембра. Махао сам цивилима да дођу, али се они нису усуђивали доћи. Ја опет, нисам хтео много да се издвајам од осталих да не бих упао у заседу. Наводно

је у солитеру на Вуки, који се налазио са друге стране Вуке, био усташки снајпериста и нико се није усуђивао да пуно излази ван заклона и открива се.

Ја сам у својој машти ослобођење града видео много другачије. Очекивао сам раздрагане цивиле и цвеће, а доживео сам пустош, разорене зграде, улице засуте шутом и лешевима, уништене аутомобиле и злокобну тишину коју би с времена на време прекинуо понеки пуцањ. Ослобођење је било аветињско. Град је напустило све што је имало прилику да га напусти. Птице се нису ни виделе, а ни чуле. Чак су и комарци напустили град. Благи Боже, зар је то цена ослобођења? То није био град у ком сам ја провео најбоље године. То није било шеталиште где сам држао девојку за руку и шепурио се пред пријатељима. Нити су то биле клупе на шеталишту поред Дунава где сам пожњео прве пољупце од стидљивих девојака. А тек парк испред моје куће, био је као подшишан, по војнички. Крошње дрвећа су напроосто одсечене и само су стабла аветињски стршала из земље. Наша кућа, спратница са тристадеведесет квадрата стамбеног простора, пет пута је паљена. Два пута су је усташе палиле у знак одмазде према мом оцу и три пута ју је палила ЈНА. Усташе су је палиле шибицом и штета је била интерног карактера, изгорео је намештај. ЈНА кад је палила, палила је напалмом. Тад је горело све. Радијатори велики тучани су након напалма постали мале хрпице отопљеног метала. Дупла цигла и блок су се исто топили од напалма. Поткровља и кровна напроосто више није било, а мајка ми је уочи рата купила спаваћу собу у којој никад нисам преспавао. Моје собе више није било, а ни мојих шаховских књига. Имао сам колекцију од преко хиљаду шаховских књига и шаховских мага-

зина. Књиге су биле на руском, бугарском, немачком, енглеском и српском језику. Све је изгорело. Читав мој шаховски живот је ту изгорео, нестао у пламену. И ко је ту кривац? Ко је тај дежурни вандал на кога ја могу да упрем прстом? Ко је тај ко је мени крив? Ми смо у два месеца ослободилачког рата остали скоро без ичега, без куће, без аута, без пара. Питао сам себе, какав сам ја то ослободилац? Која је цена слободе? И да ли је то уопште слобода, то што смо извојевали?

Време ће нам донети сурову истину и објашњење да смо ми, грађани Вуковара, колатерална штета једне имбецилне политике насилног распадања утопијске државе базиране на братству и јединству оних који се искрено мрзе чак и кад нису свесни те своје мржње. Тад, тих „славних“ дана новембра деведесетпрве ми смо славили победу. Искрено смо веровали у победу, али нисмо знали ко су ти што су победили. Војска је одмах након „победе“ почела организовано повлачење. Значи да војска није победила. Србија се дистанцирала од победе и ми смо били принуђени да формирамо властиту државу која није могла бити Србија. Значи да Србија није победила. Формирана је фамозна Српска аутономна област Крајина. Српска јесте била, јер смо протерали све што српско није било. Аутономна није била засигурно пошто смо били зависни од државе која нас никад признала није. Ми смо се у њу клели и надали да ћемо једног дана постати део Србије иако нам је та иста Србија већ деведесет друге године ударила чврсту границу са царином и осталом администрацијом, како то већ следи према страном држави.

Та нам је војна победа донела страховит политички пораз који је резултирао међународним признањем

државности Хрватске и дотукао сваку идеју Југославије. То је био почетак краја било какве међудржавне заједнице на Балкану. Славна победа „свијетлог оружја“.

Тог јутра сам се покушао дотерати како бих изгледао као прави четник. Био је први дан ослобођења и спремао сам се отићи у болницу. Хтео сам да ме баба моја види као правог „краљевог војника“. Сећам се док ме је као дете убеђивала како је њима било добро под краљем. Ја сам упорно тврдио супротно, јер сам тако учио у школи. Мало ме чудило зашто је штала толико велика да је у њу комотно могло стати десет крава и неколико коња, а ми смо имали само једну краву и једну кобилу. Није могуће да је деда све пропио. Некако изгледа да се није баш најбоље снашао за време „задруге“. Имао сам на себи чојане СМБ панталоне чврсто увезане у војничким чизмама, поткошуљу, кошуљу, војни џемпер енглеске производње и преко тога кожни прслук са крзном изнутра, опасан широким кожним војним опасачем на којем су висиле две бомбе, бајонет и биле закачене две фишеклије у којима сам држао цигарете уместо метака и зипов упаљач. Укрстио сам преко груди два подугачка митраљеска реденика иако их за време рата никад тако нисам носио. То ми је деловало четнички, па сам тај дан одлучио тако да их носим. На глави сам имао црну плетену капу и на њој кокарду, двоглавог орла са лобањом и укрштеним бутним костима, поклон војводе Војислава Шешеља.

Тако накићен, свиђао сам се сам себи, кренуо сам у правцу болнице. Код Дрвене пијаце сам наишао на невероватну слику. Огромна колона цивила је ишла у правцу Велепромета, односно продужавали су Прерадовићевом улицом према Велепромету. Ту је стајало неколико група добровољаца и резервиста који су наводно нешто контролисали људе у колони. У колони сам препознао Јозу Билдера који је викао да је он Јосиф, а не Јосип, да је њему Јозо надимак и обрадовао се кад ме је препознао.

Докторе! Докторе!

Викао је Јозо мени из колоне. Мене су звали Доктор, јер ми је отац био доктор, иако ја са медицином нисам имао никакве везе, нити афинитета према медицинским наукама.

Јозо! Па где си ти? Откуд ти у колони?

Ја сам ти, Докторе, ту читаво време. Копао сам јаме за погинуле. Морао сам, иначе би ме убили.

Ма, не бој се. Ако ниси руке окрварио нико те Јозо не сме дирати.

Докторе, немој ме, молим те, звати Јозо. Ја сам Србин, име ми је Јосиф.

Ма немаш брига, ... Јосифе!

Јозо је био легенда вуковарског бодибилдинга и знао га је читав град. Не верујем да се икоме ишта замерио, а и његова браћа су била добро позната свима. Сви су били бивши дизачи тегова.

Да ли су Срби или Хрвати, збиља тад нисам знао, а није ме ни интересовало. Касније сам сазнао да су Срби. У колони је највише било жена. Неке сам знао из виђења, али већину не. Добровољци и резервисти су нешто проверавали и легитимисали мушкарце из колоне, али

сумњам да је ико знао шта они у ствари траже. Вероватно им је било досадно, па су себи нашли занимацију у легитимисању. На крају се ту појавио Зеко (Зекановић) који се мени представио као обавештајни официр Крајине те да је ту по задатку да нађе неке људе. Тражио је неког учитеља за којег ја никад чуо нисам.

Зеко! Ја одох до болнице, ти ако требаш помоћ питај ове резервисте, они тако и тако немају никаквог паметног посла.

Не брини за мене! Ја сам прошао специјалну антитерористичку обуку и могу са сваким лако на крај изаћи.

То ме је натерало да се одмах окренем и одем. Пао сам у искушење да проверим његово антитерористичко знање и лупим му две „родитељске“ „за уво“. Нисам прошао ни стотинак метара од Дрвене пијаце, колона је остала иза мене, кад се испред мене на улици зауставио фићо без таблица са четворицом војника у њему.

Здраво војниче, јеси ли домаћи?

Јесам.

Љутито сам одговорио, још увек љут због Зеке.

Да ли знаш где је центар?

Знам, а који сте ви?

Ми смо артиљерци из Негославаца. Дошли смо да видимо шта смо два месеца бомбардовали.

Марш! Стоко безобразна!

Завикао сам на њих и уперио ПКТ према ауту:

Све ћу да вас побијем! Сад сте дошли. Курве једне! Да уживате у свом делу, матер вам фашистичку!

Шофер је одмах „дао гас“ и браћа артиљерци су отишли назад одакле су и кренули. Мало је фалило да не запуцам за њима. Толико беса се накупило у мени према нашој артиљерији, јер начин на који су они бомбардо-

вали циљеве је био, благо речено, катастрофалан. Кад је артиљерија дејствовала тад нико није био сигуран. Толико наших је погинуло или израњавано од наше артиљерије да су артиљерци били задње што сам желео да видим тај дан. Наставио сам према болници жељно ишчекујући да видим родитеље и бабу. Испред моста на Вуки је стајало паркирано оклопно возило и двојица војника. Кад сам наишао, зауставили су ме.

Стој! Куда идеш?

Идем у болницу.

Боље немој. Тамо се воде борбе. Тај део града још није ослобођен.

Чудно, јуче је био.

Ми имамо такво наређење да не пуштамо никога преко Вуке.

Ја сам јуче први прешао преко моста. Не овог, већ оног другог, али свеједно. Слушајте, да се нагодимо. Пустите да ја прођем да не морам до другог моста. Кад ја прођем ви више никог не пуштајте.

А шта ћеш у болници?

Да нађем родитеље и бабу.

'Ајде пролази, али ником не говори да смо те ми пустили.

Е хвала вам, браћо, и нећу никоме рећ'.

Наставих даље несметано до болнице. Пред болницом сам срео неколико територијалаца које војска из обезбеђења болнице није хтела да пусти унутра. Кад сам пришао улазној капији препознао сам војнике из гардијске бригаде са којима сам дошао у Вуковар. Били су то припадници војне полиције у саставу гардијске бригаде. Тражио сам да ме пусте унутра, али су они одбили, рекавши ми да имају наређење да никога не пуштају

унутра. Пре него је дискусија прешла у свађу појавио се мајор Шљиванчанин на улазу и ја сам се обратио њему.

Мајоре! Ти знаш ко сам ја. Зашто ја не могу да уђем у болницу?

Мајор ме повео у страну да други не чују шта причамо и објаснио ми следеће:

Знам ја добро ко си ти. Нико теби не брани да уђеш унутра, али мораш да схватиш да ја унутра имам двеста зенги и муповаца у болничким оделима. Има рањеника и оних који глуме да су рањеници. Не знам ко све од њих има скривено оружје и сад након ослобођења не треба нам ново крвопролиће. Ти ако уђеш са том кокардом, и том камом за појасом, и тим митраљезом са тим укрштеним реденицима, почеће борба опет.

Гледао сам у њега не верујући шта ми говори. Ја сам ослободилац и он то зна одлично. Зар ја да скидам кокарду и да скидам оружје са себе. На његову молбу смо ми ослобађали Три Руже улицу и Дрвену пијацу. У Три Руже улици ми је брат од жене погинуо, ради његове молбе, јер војска није могла да освоји оно што је требала. Он сад мени говори да ја скинем кокарду и оружје да се усташе не поплаше. Благи Боже, пропали смо начисто, где то има да побеђени ултиматум победнику поставља.

Горане, и мајка и отац су ти добро. Не брини се за њих, са оцем сам ти причао пре пола сата. Скини кокарду и остави оружје, па ћу те одвести до њега.

Морам да размислим, мене још нико разоружао није.

Горане, град смо ослободили! Немој да се праве глупости. Нема смисла, рат је овде завршио. Отац те чека унутра.

Ја сам се овако уредио да ме моји виде баш оваквог! Без кокарде и оружја то нема смисла, морам да размислим.

Па, хајде, размисли и буди паметан.

Одмакао сам се од улаза и мајора, те се упутио према Гизди којег нисам видео још од средње школе.

Где си ти Гизда, ове ме барабе не пуштају унутра. Сад су хероји! Ја сам морао да им ослобађам улице које они нису били у стању да ослободе. Сад од мене траже да скинем кокарду и оставим оружје овде.

Гизда је само ћутке климнуо главом у знак препознавања. Нисам тад знао да су њега пре пар дана наши извадили из подрума на Приљеву, обукли у униформу и наоружали. Мислио сам да је он истом муком као и ја овде, да га ови наши војни разбојници не пуштају унутра. Тад ми на крај памети није била неспособност наше војске. Није ми пала на памет помисао да одем на другу страну болнице и уђем на задњи улаз. Убеђен сам био да је обезбеђење урађено како треба.

Кад сам увидио да ме неће пустити унутра позвао сам мајора на компромис. Пришао сам огради и позвао мајора.

Господине мајоре! Имам предлог за компромис. Ја ћу оставити оружје овде, али кокарду не могу да скинем с капе.

Добро, остави оружје, па ћу те одвести код оца.

Ко ће да ми пази на оружје?

Ништа не брини, кад будеш излазио добићеш све назад.

Тад већ у шали сам запитао:

Господине мајоре, јесам ли ја први четник кога сте разоружали?

Не зајебавај!

Разумем, господине мајоре!

Шљиво је био добар човек, штета само што је рођен у погрешно време и што је служио погрешну војску. Иначе, он би био слика и прилика српског официра. Висок, мрк са брчинама, одрешит и некако без мане и страха. Барем је мени тако деловао. Ја сам као мали тако замишљао Саву Ковачевића, а после сердаре црногорске и херцеговачке. Такве делије су Турцима главе одсецале. Такви су на Мојковцу зауставили аустроугарску армију и исекли Турке на Вучијем Долу. Мене некако брчине нису хтеле. Бркови су ми били некако танки и никакви, а прави српски јунак је имао брчине, па кад скупи обрве и намрачи се, непријатељ се смрзне од страха. Нисам тад знао колико сам том шалом погодио суштину тужне истине. Шљиво је уочи доласка гардијске бригаде, као претходница, дошао да извиди ситуацију на терену. Дао је тад изјаву која је суштински објашњавала идиотски став ЈНА према ситуацији у држави. Шљиво је рекао да ће се гардијска бригада разрачунати са усташама и ослободити град за два или три дана, а онда обрачунати са локалним четницима. Ускоро је Шљиви постало јасно да ни гардијска бригада без помоћи „локалних четника“ и добровољаца није у стању ниједну улицу да ослободи. Схватио је колико је војска немоћна у борби која није имала агресора, већ је била грађански рат у којем без строго одређеног политичког и националног циља не може бити успеха. То је и објашњење зашто су Хрвати однели победу и поред војне немоћи.

Тако је мене Шљиво увео у болницу. Док смо пролазили ходницима болнице срео сам неколико познатих лица. Др Њавро ме је препознао у ходнику и руковали смо се. Нисам појма имао каква личност је он за Хрвате постао, какву су легенду од њега и др Весне Босанац

Хрвати направили. Његова жена је после тврдила да сам још у основној школи показивао склоност према четништву и некој великосрпској хегемонији. Какве су биле њене оцене дечјег карактера може само историја да просуди, али на мом примеру је подбацила скроз. Једном ми је дала четири јединице из граматике и познавања језика, а од мене се после изродио књижевник. У школским радовима, када смо писали саставе на одређену тему, њен најчешћи коментар је био „промашена тема“, а ја мислим да је она промашила занимање. Није Бог свакоме подарио да буде учитељ.

У ходнику је било доста људи и жена. Сви су они били у белим мантилима. За неке сам се зачудио, јер ми се чинило да су се они бавили нечим другим пре рата, а не медицином. Изгледа да Шљиво није измишљао. Сви су имали беле мантиле. Никад ова болница није имала више доктора него тај дан. Свако је тај дан могао бити доктор.

Тад сам срео оца, први пут након шест и по месеци. Видело се на њему да му рат није пријао, али је био пресрећан што ме види. Већ је чуо од официра да сам учествовао у борбама и да сам физички читав све прегрмео, а о психичком стању ни ја сам ништа знао нисам. Тад сам био убеђен да сам психички као и раније, да нисам имао никаквих траума, нити менталних промена. Тек након годину дана ми је жена, тад смо још увијек живели невенчано, објаснила колико сам био промењен. Требало ми је више од шест месеци да се вратим у неку нормалу. Требало ми је неколико година да без размишљања пређем преко било каквог травњака у Новом Саду. Да не тражим погледом има ли разапетих жица или икаквог другог трага од мина. Није долазило у обзир да ме брицо обрије. Чак сам од жене тражио да ме она шиша,

за сваки случај. За непuna два месеца борби у Вуковару сам изгубио нешто више од двадесет килограма.

Отац ми је био блед у лицу, али ја нисам постављао питања, битно да је жив прегрмео све. Од њега сам чуо да је баба погинула од авионске бомбе, не од гелера већ од ударног притиска. Брза и безболна смрт. Њу је иначе старачки већ почело све да боли тако да је њена смрт мени деловала као Божја воља да се не пати. Мало сам био несретан, јер ме није видела са кокардом, али сам тад већ огуглао на несреће и трагедије тако да сам вест прихватио као чињеницу без неких великих емоција. Отац ми је прегледао и превио рану. Мајка је била добро, посебно ако се узме у обзир њен дијабетес. Принудна дијета на којој су били скоро два месеца, због свеопште немаштине, одразила се позитивно на њен ниво шећера у крви. Но, то је била и једина добра ствар тог узалудног рата. Били смо ослобођени, као што мој отац једном приликом рече мени:

Ослободили сте ме свега, и куће, и аута, и пара.

То је била мала цена слободе. Моја жена је изгубила брата, а њени родитељи сина који је имао двадесет година кад је погинуо. Ништа се не може поредити са том ценом, кад родитељ изгуби дете, ту је причи крај и слобода и сваки други идеал губе смисао. Само смрт може да залечи ту рану.

Горан Иванковић
ВУКОВАРСКИ ДНЕВНИК
роман

издавач

Банатски културни центар
Ново Милошево, ЈНА 35

за издавача

Радован Влаховић

рецензенти

Фрања Петриновић
Симон Грабовац

припрема

Владимир Ватић

шtamпа

Футура, Петроварадин

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.163.41-94

ИВАНКОВИЋ, Горан

Вуковарски дневник / Горан Иванковић. – Ново Милошево : Банатски
културни центар, 2011 (Петроварадин : Футура). – 182 стр. ; 20 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-6029-065-8

а) Иванковић, Горан (–) – Дневници

COBISS.SR-ID 265160711